

Хмельницька обласна рада
Хмельницький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

ЗБІРНИК

«ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ»

(за матеріалами засідання круглого столу
з міжнародною участю)

30 травня 2024 р.

Хмельницький, 2024

УДК 37.014.3:373.3(063)

Проектна діяльність як механізм інноваційного розвитку закладу освіти. Зб. наук. пр. [ред. кол. І. Б. Вашеняк (гол.) та ін.]. Хмельницький: Видавництво ХОІППО імені Анатолія Назаренка, 2024. 103 с.

Рекомендовано до друку

рішенням ученої ради Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка
(протокол № 1 від 27 червня 2024 р.)

Редакційна колегія: *Вашеняк І.Б.*, проректор Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка, кандидат історичних наук, доцент; *Мединська А.В.*, старший викладач Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка, доктор філософії, *Місінкевич О.М.*, доцент Хмельницького ОІППО, імені Анатолія Назаренка кандидат філологічних наук, доцент; *Пастух Л.В.*, доцент Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка, *Пулатова Л.Й.*, завідувач кафедри Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка, кандидат філологічних наук (відповідальна за випуск); *Ратушняк Н.М.*, старший викладач кафедри Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка

Рецензенти:

Ганаба С.О., доктор філософських наук, професор, професор кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Сологуб О.С., доктор філософії, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка

У збірнику вміщено матеріали засідання круглого столу «**Проектна діяльність як механізм інноваційного розвитку закладу освіти**», яке відбулося 30 травня 2024 року. В наукових публікаціях порушені питання міжнародної проектної діяльності як засобу промоції України в глобальному світі; співпраці закладу освіти, громади і підприємництва у розробці та реалізації міжнародних, всеукраїнських і місцевих проектів; участі у міжнародних програмах та соціальних проектах педагогічних працівників та школярів, а також роль педагога в організації проектної діяльності в закладах освіти. Адресовано науковцям, педагогам та керівникам ЗЗСО, фахівцям центрів професійного розвитку педагогічних працівників, а також усім, кому цікаві питання проектної діяльності як вагомого фактора забезпечення ефективного інноваційного розвитку освітніх закладів та підвищення якості освіти в умовах євроінтеграційних процесів в Україні

Статті подаються в авторській редакції.

За зміст статей несуть відповідальність автори публікацій

ЗМІСТ

Артемчук Д. Роль педагога в організації проєктної діяльності в закладах освіти.....	5
Бакутова А. Проєкт на уроці: як зробити навчання цікавим і змістовним.....	11
Березовська Н. Особливості організації проєктної діяльності в ЗДО.....	15
Білошицький С., Мітягіна С. Організація усноісторичних досліджень закладами загальної середньої та позашкільної освіти як соціально значуща проєктна діяльність у повоєнний період	19
Вавруш Л. Проєктна діяльність закладу дошкільної освіти як шлях подолання нових суспільних викликів в реаліях сьогодення.....	25
Васильчук Т. Особливості використання методу проєктів на заняттях гуртка художньо-технічного профілю.....	29
Голярдик Н. Засоби подолання та профілактика стресів у дітей старшого шкільного віку.....	32
Гуменна В. Проєктна діяльність, як чинник пізнавального розвитку дітей дошкільного віку.....	34
Жарун Н. Міжнародний проєкт «Школи – партнери майбутнього» (З досвіду співпраці комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №6 імені Назара Макаренка» Хмельницької міської ради та Гете-інституту в Україні.).....	39
Іванова О. Проєктна діяльність практичного психолога у закладі освіти.....	41
Клімкіна Н. Особливості співпраці закладу освіти з громадою в сучасних умовах. Шляхи пошуку ефективної комунікації, як основи започаткування місцевих проєктів.....	43
Костюк І. Роль педагога в організації проєктної діяльності в закладах освіти.....	47
Кравчук Н. Досвід участі проєктної діяльності в закладі дошкільної освіти.....	53
Кроль В. Проєктна діяльність + STEM = якісний конкурсний проєкт.....	55
Махмутова А. Мистецькі вчительські проєкти.....	61
Мединська А. Освітні британсько-українські проєкти в рамках міжнародної співпраці «Вотфорд (Велика Британія) – Хмельницький (Україна)».....	63
Місінкевич О. Проєктна діяльність як ефективна умова формування компетентного вчителя української мови та літератури.....	69
Омельченко М. Можливості програми міжрегіонального співробітництва ЄС Interreg Europe для розвитку закладів освіти в громадах.....	73
Пастух Л. Психологічні аспекти створення та діяльності проєктних команд педагогів як важлива умова ефективності проєктного менеджменту в закладах освіти.....	75

Підкова А. Проектна діяльність у ЗДО.....	78
Пробита В. Освітній проєкт на тему: «Розвивальні ігри в закладі дошкільної освіти».....	81
Синюк В. Методичний проєкт як стратегія професійної самореалізації педагога.....	87
Тарапака Н. Проектні технології в закладі дошкільної освіти.....	90
Харченко А. Впровадження в освітній процес дошкільного закладу психолого-педагогічного проєктування.....	93
Шмельова А. Роль педагога в організації проєктної діяльності в закладах освіти.....	98

Артемчук Діана,
 учитель музичного мистецтва
 гімназії №1 Шепетівської міської ради
 Хмельницької області,
 учитель-методист

Роль педагога в організації проєктної діяльності в закладах освіти

У статті розглядається одна з актуальних проблем сучасної освіти – організація проєктної діяльності як чинника пізнавального розвитку дітей шкільного віку. Зокрема, висвітлюється історія зародження методу проєктів, розкривається сутність таких понять, як проєкт, проєктна діяльність. Показано, що застосування проєктної діяльності є важливим засобом сучасної освіти та виховання, пізнавального розвитку і творчих здібностей дитини. Доведено, що робота над проєктом стимулює пізнавальну активність учнів, сприяє створенню плідного освітнього середовища й утвердженню принципів гуманістичного виховання. Визначено, що проєктна діяльність націлена на придбання школярами нових знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування специфічних вмінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку.

Ключові слова: проєкт, проєктування, робота над проєктом, проєктна діяльність, пізнавальний розвиток.

The article is devoted to one of the topical problems of modern education – organization of project activities as a factor of cognitive development of school-age children. In particular, the history of the origin of the project method is considered, the essence of such concepts as project and project activity is revealed. It is shown that using project activities is an important means of modern education and upbringing, cognitive development and creative abilities of a child of preschool age. It is proved that project work stimulates the cognitive activities of preschool children, promotes the creation of a fruitful educational environment and the establishment of principles of humanistic education. It is determined that the project activities are aimed at acquiring new knowledge of preschool children in close connection with real life practice, formation of specific skills through systematic organization of problem-oriented educational search.

У період історичних та соціальних потрясінь в Україні широко вживається східне прислів'я: «Не дай Вам Бог жити у часи змін», але мало хто знає його продовження: «...і не скористатися їх можливостями!» Тобто все, що Вас не вбиває, робить сильнішими. Українська держава знаходиться на шляху свого оновлення, розвитку та глобальних перетворень. Це відбувається за умови обов'язкової появи нових цікавих ідей та присутності активних членів суспільства, які можуть втілювати ці ідеї в життя. Освітня сфера безпосередньо відповідає за формування життєспроможних особистостей, здатних мислити і діяти по-новому – творчо, цілеспрямовано, компетентно. Але варто враховувати, що у сучасному світі зміна ідей, знань і технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна одного людського покоління. Сьогодні абсолютно нереально дати знання дитині на весь вік, навчити її на все життя, забезпечивши при цьому її активну професійну та життєву позиції. Тому перед будь-яким сучасним навчальним закладом згідно з законом України «Про загальну середню освіту» стоять завдання:

- навчити учня вчитися самостійно упродовж усього його життя;
- ефективно використовувати отримані знання в практичному житті (професійному, громадському, власному);
- постійно відчувати потребу у самовираженні та самовдосконаленні.

Природно, що у бажанні досягти окреслених завдань швидко і без помилок організатори та учасники навчально-виховного процесу обирають найефективніші способи: системне впровадження передового педагогічного досвіду, використання нових педагогічних технологій. Нині, у зв'язку зі становленням парадигми особистісно зорієнтованої освіти, метод проєктів переживає друге народження як ефективно

доповнення до інших педагогічних технологій, що сприяють становленню особистості учня як суб'єкта діяльності, доповнюють соціальні відносини та значно урізноманітнюють виховний процес у закладі освіти. Сьогодні є очевидним те, що реалізувати принципи особистісно зорієнтованого виховання, використовуючи традиційні підходи, неможливо. Для включення кожного учня в активний пізнавальний та пошуковий процес потрібно створити адекватне навчально-виховне середовище, яке забезпечувало б можливість вільного доступу до різних джерел інформації, спілкування з однолітками, спільної праці під час розв'язання різноманітних проблем. Найбільш перспективним щодо цього є метод проєктів.

У загальному розумінні проєктування (від лат. *projectus* – кинутий уперед) означає «тісно пов'язану з наукою та інженерією діяльність зі створення проєкту, розроблення образу майбутнього уявного продукту». Як відомо, більшість продуктів людської праці виготовляється на основі їх попереднього проєктування. У такому контексті поняття «проєктування» – це процес створення проєкту, тобто прототипу, прообразу спрогнозованого об'єкта, стану, що передують втіленню задуманого в реальний продукт.

Звернувшись до історії технології проєкту слід зазначити, що проєкти почали активно запроваджуватись у шкільну навчальну практику ще на початку ХХ століття. Значний внесок у педагогічну теорію та практику цього періоду вніс американський педагог і психолог Дж. Дьюї, який зазначав, що «з точки зору дитини, найбільший недолік школи полягає в неможливості вільно, повною мірою застосувати досвід, який був набутий поза школою, і навпаки: неспроможність застосувати в повсякденному житті те, чого навчилася в школі. У цьому – відірваність школи від життя». В основі навчального процесу, на думку Дж. Дьюї, має бути трудова діяльність, виконуючи яку дитина звикає до подолання перешкод, розвиває свою здатність до творчості, терпіння, наполегливості, енергійності, допитливості.

Ці ідеї знайшли своє висвітлення у працях американських педагогів І.Кілпатріка та Ф. Паркера, котрі намагалися організувати активну пізнавальну діяльність учнів на основі їх спільної активної пошукової діяльності у процесі роботи над проєктом, який спрямовано на розв'язання конкретної практичної проблеми (соціальної, побутової, виробничої). Основним мотивом такої діяльності для тих, хто вчиться, стає не стільки сам процес пізнання, скільки намагання розв'язати конкретну проблему, розробити необхідні рекомендації, що будуть використані на практиці. При цьому цінність проєкту визначається його освітнім, розвивальним і виховним потенціалом, тобто можливістю залучити тих, хто вчиться, до найрізноманітніших видів діяльності, які забезпечують не лише розширення їхнього кругозору, життєвого досвіду, але й оволодіння різними способами творчої, дослідницької діяльності.

О. Пометун вважає метод проєктів системою навчання, за якою учні набувають знань, умінь і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань, що постійно ускладнюються. Під час проєктувальної діяльності, на її думку, чільне місце посідає самодіяльність учнів та їхня активність.

О. Пехота вважає, що проєкт – практика особистісно-орієнтованого навчання у процесі конкретної праці учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів. Вона зазначає, що у свідомості учня це має такий вигляд: «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де я можу ці знання застосувати». Для педагога – це прагнення знайти розумний баланс між академічними знаннями, вміннями та навичками.

Під навчальним проєктом Є.С. Полат розуміє об'єднану навчально-пізнавальну творчу діяльність учнів-партнерів, організовану на основі комп'ютерних телекомунікацій, які мають спільну проблему, мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення загального результату сумісної діяльності. Дослідниця наводить таку типологію проєктних робіт: за домінуючим видом діяльності: дослідження, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані проєкти; за предметно-змістовою галуззю: монопроєкти та міжпредметні проєкти; за характером координації проєкта: з відкритою, явною, прихованою координацією; за характером контактів: внутрішні, регіональні, міжнародні; за кількістю учасників проєкту: особистісні, парні, групові; за довготривалістю: короткострокові та довгострокові.

Варто зазначити, що в сучасних наукових педагогічних джерелах – розробках, довідниковій літературі – наявні різні терміни – категорії і поняття – для позначення навчальної проектної діяльності: «метод навчальних проектів», «учнівський проект», «метод проектів», «проектна технологія», «проектна діяльність», «проектна навчальна діяльність», «проектна освіта», «проектне навчання», «проектне виховання», «проектування», які формують науковий контекст теорії зазначеного навчання. Так, в «Українському педагогічному словнику» використовується поняття «метод проектів», який визначено як «організацію навчання, за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів» [3, с. 205]. В іншому довідковому педагогічному виданні – словнику із професійної освіти – подано тлумачення понять «проект» – «план, задум» [6, с. 270]), «проектування» («створення проекту – прототипу передбачуваного або можливого об'єкта (стану) [6, с. 270]) та «метод проектів» («заснована на прагматичній педагогіці форма організації навчання, яка полягає в тому, що учні самі намічають собі певні практичні завдання (проекти) і в процесі їх виконання здобувають знання і набувають навичок» [6, с. 2180]). Науковці О. Пехота, А. Кіктенко, О. Любарська [4] використовують поняття «навчальне проектування», «проектна технологія», «метод проектів». На думку дидактів, у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу має вияв технологія проектування, що «передбачає розв'язання учнем або групою учнів якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості» [4, с. 150].

Автори наголошують, що результати виконання проектів повинні бути «відчутними»: якщо розв'язувалася теоретична проблема, то має бути знайдене її конкретне вирішення, якщо практична – певний результат, готовий до впровадження. Окрім цього, зазначають дослідники, «навчальне проектування орієнтоване, перш за все, на самостійну – індивідуальну, парну або групову – роботу, яку учні виконують упродовж визначеного часу» [4, с. 150]. Тому сутність проектної технології вчені вбачають у стимулюванні учнів до вирішення певних проблем, що передбачає володіння необхідними знаннями, та на основі проектної діяльності розв'язання однієї або низки проблем, а також демонстрації практичного застосування здобутих знань і набутих умінь, а мету навчального проектування – у створенні педагогом таких умов освітнього простору, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня.

Отже, як відзначають вітчизняні дослідники, проект – це система навчання, за якою учні набувають знань, умінь і навичок у процесі планування та виконання практичних завдань-проектів, що постійно ускладнюються. Під час роботи за проектом чільне місце посідає самостійність учнів та їхня активність, ініціативність, захопленість. Сучасний проект учня – це дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності та одночасно формування певних особистісних якостей. Він орієнтований не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування до набуття нових (інколи і шляхом самоосвіти). Активне залучення школяра до створення тих чи інших проектів дає йому можливість оволодівати новими засобами людської діяльності в соціокультурному середовищі, дозволяє формувати деякі особистісні якості, які розвиваються лише в діяльності і не можуть бути засвоєні вербально.

Беручи за основу теоретичні положення та практичний досвід вітчизняної й зарубіжної педагогіки, розглянемо питання класифікації типів проектів. Значний внесок у розвиток теорії проектування робить дослідниця Є. Полат. Її класифікація дослідницьких проектів здійснена відповідно до предметно-змістової спрямованості, виділяючи монопроекти та міжпредметні проекти.

Прикладні проекти відрізняються чітко визначеним результатом діяльності його учасників (наприклад, проект закону, довідкові матеріали, словник, аргументоване пояснення будь-якого явища). Такі проекти передбачають ґрунтовне осмислення структури, розподіл функцій між учасниками, оформлення результатів діяльності, їх подальшу презентацію та зовнішнє рецензування.

Дослідницькі проекти, що мають на меті організацію діяльності учнів, спрямовану на розв'язання творчих завдань із заздалегідь невідомим результатом та передбачають наявність певних етапів роботи (обґрунтування актуальності теми дослідження, предмету та об'єкту, визначення цілей та завдань, виявлення методів пошуку та джерел інформації, висунення гіпотези, визначення шляхів розв'язання проблеми, збір даних, їх аналіз та синтез, обговорення та оформлення отриманих результатів, виступ з повідомленням чи доповіддю, визначення нових проблем для подальшого аналізу);

Інформаційні проекти, котрі скеровані на вивчення характеристик будь-яких процесів, явищ, об'єктів і передбачають їх аналіз та узагальнення виявлених фактів; структура такого проекту схожа на структуру дослідницького, що часто є основою для їх поєднання;

Рольові проекти, в яких учасники виконують визначені ролі (літературних персонажів чи вигаданих героїв), зумовлені характерові і змістом проекту; імітують соціальні чи ділові відносини, ускладнені гіпотетичними ігровими ситуаціями; структура таких проектів лише окреслюється і залишається відкритою до завершення роботи. Такі проекти дозволяють не лише отримати нові знання, але й сприяють отриманню певного соціального досвіду. Відповідно до класифікації українського дослідника О. Пехоти проекти розрізняють за певними критеріями:

- дослідницькі проекти - потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, у тому числі експериментальних методів обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми і намічення шляхів її розв'язання;

- творчі проекти не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Вони заздалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення: рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, свято тощо. І тоді потрібні сценарій фільму, програма свята, макет журналу, альбому, газети;

- ігрові проекти – учасники беруть собі визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, імітуються їх соціальні і ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими учасниками ситуаціями. Ступінь творчості учнів дуже високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра;

- інформаційні проекти – спрямовані на збирання інформації про який-небудь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції у ході роботи над ним. Структуру такого проекту можна позначити таким чином: мета проекту, його актуальність; методи отримання (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, у тому числі й електронні інтерв'ю, анкетування тощо) та обробки інформації (її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки); результат (стаття, доповідь, реферат, відеофільм); презентація (публікація, у тому числі в електронній мережі, обговорення у телеконференції). Такі проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів, їхнім модулем;

- практико-орієнтовані проекти – результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону, словник, проект шкільного саду). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження в практику. Якщо короткотермінові проекти можуть виконуватися на уроках з одного предмету, то довготермінові проекти присвячені доволі великій або декільком пов'язаним проблемам, і відповідно є міждисциплінарними та аналізуються здебільшого в позаурочний час. У

реальній практиці здебільшого застосовуються змішані типи проєктів, де, наприклад, поєднуються ознаки як предметних так і міжпредметних.

Змістовий аспект проєкту визначає їх тематичну спрямованість. Залежно від ситуації добір тематики проєктів може бути різним: в одних випадках ця тематика може формулюватися науковцями, які працюють у галузі освіти, в рамках затверджених навчальних програм; в других - ініціативно висуватися вчителями з врахуванням навчальної ситуації та стану викладання предмету, природних професійних інтересів, уподобань та здібностей учнів; в третіх – тематика проєктів може пропонуватися й учнями, які природно орієнтуються на власні інтереси, не лише пізнавальні, а й творчі, прикладні. Тематики проєктів найчастіше сьогодні стосуються конкретного практичного питання, що є актуальним для реального життя. Разом з тим, це вимагає залучення знань учнів не лише з одного предмету, але й з різних галузей, стимулює систематичне творче мислення, «вмикання» навичок дослідницької роботи. Саме таким чином досягається природна інтеграція знань.

Класифікація проєктів за компетентністю і характером контактів. Монопроєкти – проводяться в рамках одного предмета або однієї області знань, хоча й можуть використовувати інформацію із інших областей і діяльності.

Міжпредметні проєкти – виконуються виключно у позаурочний час і під керівництвом декількох спеціалістів з різних областей знань. Вони вимагають глибокої змістової інтеграції уже на етапах постановки проблеми.

Класифікація проєктів за характером контактів між учасниками:

- внутрішньокласні;
- внутрішньошкільні;
- регіональні;
- міжрегіональні.

Класифікація проєктів за тривалістю:

- міні-проєкти на один урок;
- короткотривалі проєкти (4-6 уроків);
- тижневі проєкти (виконуються в групах у ході проєктного тижня);
- річні (проєкти можуть виконуватись як у групах, так і індивідуально).

Роль педагога в організації проєктної діяльності. Як свідчить досвід, учням важко самостійно опанувати технологію роботи над проєктом. Важлива роль на всіх етапах діяльності відводиться педагогу, котрий з одного боку, є організатором проєкту, а з іншого – рівноправним членом робочої групи і висуває власні цілі, аналізує ситуацію, пропонує цікаві ідеї для обговорення. У певному розумінні вчитель перестає бути «предметником», а стає педагогом широкого профілю. Для цього він, як керівник проєкту, повинен мати високий рівень культури й деякі творчі здібності. Йому потрібно стати генератором розвитку в дитини пізнавальних інтересів і творчого потенціалу. Віднині його авторитет залежить від здатності бути ініціатором цікавих починань. Наставники можуть поділитися власним життєвим досвідом, допомогти школярам відшукати різнобічні джерела інформації щодо проблеми дослідження, посприяти у контакті зі спеціалістами. Проте, вони не повинні виконувати основну роботу: писати за школярів листи, телефонувати від його імені, готувати матеріали чи ілюстрації тощо. Педагог приймає рішення про те, які питання учні вирішують самостійно, а які у співпраці з дорослими. Ступінь самостійності залежить від багатьох чинників: вікових та індивідуальних особливостей дітей, їхнього досвіду проєктної діяльності, складності теми проєкту, характеру відносин у групі. Перед учителем постає проблема вибору таких видів і продуктів проєктної діяльності, які були б адекватні віковим учасникам проєкту. У початковій школі це може бути малюнок чи композиція, виконана руками дітей. Важливо, щоб теми проєкту не нав'язувалися дорослими. Планування, реалізацію, оцінювання проєктів також повинні здійснювати самі учні. Не треба забувати, що учні більшість свого часу займаються традиційним класно-урочним навчанням, але не повинні завжди бути тільки виконавцями. Прийом «прихованої координації» використовується в ході організації проєктної діяльності. *Прихована координація* — це спосіб організації роботи учнів, коли вчитель не «явно» керує процесом, а тільки радить, пропонує, підказує шляхи вирішення проблеми, іноді виконує роль самого учасника проєкту,

працюючи разом із дітьми. Слід зазначити, що вміння користуватися технологією проєктів є показником високої кваліфікації педагога, рівня його методичної підготовки. Отже, учитель має декілька ролей у ході реалізації проєкту:

- ентузіаст, який надихає і мотивує учнів на досягнення мети;
- спеціаліст, який має знання й уміння в декількох (не обов'язково в багатьох) сферах;
- консультант, який організує доступ до інформаційних ресурсів, у тому числі до інших спеціалістів;
- керівник (особливо в питаннях планування часу);
- організатор обговорення різних способів подолання труднощів, що виникають (людина, яка ставить запитання (за Дж. Піттом) і допомагає знаходити помилки);
- координатор групового процесу;
- експерт, який аналізує результати виконання проєкту.

Впровадження проєктної технології у навчально-виховний процес ставить перед педагогом ряд вимог. По-перше, знати не тільки свій предмет, але й бути також компетентним у інших галузях науки; по-друге, знати своїх учнів, їх можливості, інтереси, потреби, бажання.

Під час організації проєктної діяльності вчитель використовує різні педагогічні методи. Методи організації та реалізації проєктної діяльності мають бути такими, що активізують творче мислення та допомагають виробляти вміння вирішувати проблеми, сприяють найпродуктивнішій розумовій діяльності, цілеспрямованому пошукові вирішення проблеми, створенню ідеального образу та вираженню його в реальному кінцевому продукті. Основні методи й засоби навчання проєктної діяльності бувають: *традиційні*: вербальні, практичні, самостійні роботи та *нетрадиційні*: дизайн-аналіз, морфологічний аналіз, розумовий штурм, алгоритмічний, диспут, від слова до дії, дослідження, ранжування фактів, змістового бачення, гіпотез, прогнозування помилок, придумування. До традиційних вербальних методів ми відносимо лекцію, бесіду, розповідь, пояснення. До традиційних наочно-практичних методів – демонстрацію, ілюстрацію, лабораторний метод, метод вправ, метод самостійної роботи. До нетрадиційних ми відносимо такі методи, які допомагають активізувати творчу роботу учнів, сприяють розвитку самостійного мислення та формують навички проєктної діяльності. До цієї категорії ми відносимо методи розумового штурму, дизайн-аналізу, алгоритмічний метод, метод «від слова до дії», метод ранжування.

Аналіз педагогічного досвіду дає змогу зробити висновок, що все частіше метод проєктів застосовується в навчально-виховному процесі як одна з форм активного та продуктивного навчання. На запитання «Чому саме проєктна робота?» вчителі відповідають: тому, що проєктна робота мотивує, тому, що вона особистісно зорієнтована та має загальноосвітню цінність.

Як і будь-яка інша, методика взаємонавчання має свої позитивні і негативні сторони, які необхідно враховувати, використовуючи цю технологію. Переваги використання методу проєкту:

1. в учнів розвиваються пізнавальні навички та креативне мислення;
2. всі здобувачі освіти зайняті, мають конкретне завдання;
3. учні набувають певних навичок самостійно конструювати свої знання;
4. вдосконалюються уміння орієнтуватися в інформаційному просторі;
5. учні набувають певних навичок, що допомагають повірити їм у власні сили;
6. розвиток навичок групової діяльності;
7. інтеграція різних предметів.

Недоліки використання методу проєктів:

1. підготовка проєкту потребує багато часу;
2. важко налаштувати школярів на механізм взаємонавчання;
3. виникає ризик не виконати навчальну мету і не досягти результатів;
4. можливість конфліктів та нерозуміння між учасниками проєкту.

Таким чином, метод проєктів дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість учням проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Застосування проєктної методики на уроках забезпечує підтримку стійкого

інтересу до вивчення різних предметів, поглиблює та систематизує знання учнів по вивченій темі.

Проектна робота наразі є одним з найперспективніших напрямів системи освіти, оскільки створює умови для формування всіх необхідних життєвих компетенцій. Саме тому можна і потрібно змалечку вчити дітей створювати проекти. Так, уже зараз проектне навчання в НУШ посідає важливе місце, а що старшими стають діти – тим цікавіше буде. Учні можуть створювати проекти з історії, географії, біології, української мови, фізики, мистецтва... Вибір необмежений!

Список використаних джерел та літератури

1. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно-орієнтованого навчання. Початкова школа. 2013. № 10. С. 1-4.
2. Войний О. Зміст проектної діяльності учнів. Трудова підготовка в закладах освіти. 2007. № 4. С. 7-9.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : АСК, 2002. – 255 с.
5. Педагогічне проектування / авт.-упорядн. А. Цимбалару. – К. : Шкільний світ, 2009. – 128 с.
6. Професійна освіта : словник : навчальний посібник / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.
7. Соболева С.М. Проектні технології та їх роль у процесі практично-професійної підготовки студентів економічних спеціальностей. Наукові записки кафедри педагогіки. Харків, 2012. Вип. XXVIII. С. 210-215.
8. Фіцула М. Педагогіка. – К.: Академія, 2001.

Бакутова Антоніна,
вчителька української мови та літератури
Антонінського ліцею
Антонінської селищної ради
Хмельницького району
Хмельницької області

Проект на уроці: як зробити навчання цікавим і змістовним

Стаття пропонує детальний огляд використання проектної діяльності в процесі вивчення української мови та літератури. Автором розглядаються підходи до організації проектної діяльності на кожному рівні освіти (5, 6 та 8 класи), а також описані проекти з визначенням їх мети, завдань та результатів.

Ключові слова: проектна діяльність, інтерактивне навчання, проект, проектування, творча проектна діяльність, критичне мислення, командна робота, аналітичні навички, ключові компетенції.

Вивчення української мови та літератури – це не лише освоєння граматики та вивчення творів класиків, а й шлях формування культурного світогляду та розвитку творчих здібностей учнів. Тому важливо творчо підходити до організації навчального процесу, створюючи учням стимулююче середовище для вивчення предмету.

Метою сучасної освіти є становлення висококультурної, розвиненої та творчої особистості, яка здатна до самоосвіти й саморозвитку. Здобути відповідний досвід і уміння надає можливість проектна діяльність у компетентісно спрямованій освіті, яка є інструментом, що створює унікальні передумови для розвитку ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо) і самостійності особистості в досягненні нового.

Це вимагає від нас, вчителів, постійного пошуку нових методів і підходів до навчання, щоб зробити його цікавим та змістовним для наших учнів. Одним із таких методів, який я успішно використовую у своїй практиці, є проектна діяльність.

На відміну від традиційних заходів, які спрямовані на передачу школярам готового соціального досвіду, проектна діяльність учнів дає змогу найбільш повно врахувати

здібності, потреби та наміри учнів. Проектна діяльність розглядається нами як чинник розвитку в учнів творчого мислення, формування самостійності, креативності та комунікабельності, як важлива умова становлення особистості у просторі існування.

Теоретичні засади проектної діяльності розкриваються у дослідженнях В. Гузєєва, О. Коберника, Н. Матяш, О. Пехоти, Є. Полат, В. Радіонова, В. Слободченкова, С. Сисоєвої, І. Шендрик та ін.

Мета статті полягає у проведенні аналізу різних підходів до організації проектної діяльності на основі власного досвіду роботи у 5-8 класах закладу загальної середньої освіти як важливої умови становлення особистості у просторі існування.

У своїх 5, 6 та 8 класах я впроваджую проекти, які допомагають учням не лише вивчати матеріал, але й розвивати важливі життєві навички.

Проекти у 5 класі: Перші кроки в дослідженні

У 5 класі учні тільки починають свій шлях у середній школі, і для багатьох з них це період адаптації до нових вимог та очікувань. Це чудовий час для введення проектної діяльності, яка допоможе їм навчитися працювати в команді, розвивати критичне мислення та самостійність.

Наприклад, проект «Моя родина у літературі»

Мета: Ознайомлення з літературними творами, що описують родинні цінності, та розвиток вміння аналізувати тексти.

Завдання: Учні обирають літературний твір, де йдеться про родину, читають його, роблять аналіз та створюють власні твори про свої родини.

Результат: Учні представляють свої роботи у формі презентації або невеликого виставлення, де діляться своїми висновками та особистими розповідями.

Моя мета – показати учням, як багато літературних творів торкаються теми родини. Я обираю доступні для їхнього віку тексти, які розповідають про сімейні цінності. Наприклад, ми читаємо уривки з казок, де головними героями є родини, а потім кожен учень створює свою розповідь про власну сім'ю. Це допомагає їм не лише краще зрозуміти літературні твори, але й більше цінувати своїх рідних.

Проекти у 6 класі: Розширення горизонтів

У 6 класі учні вже мають певний досвід проектної діяльності. На цьому етапі важливо розширити їхні знання та залучити до виконання більш складних завдань.

Наприклад, проект «Культурні скарби України»

Мета: Вивчення культурної спадщини України через літературні твори.

Завдання: Учні обирають визначні місця або культурні події, читають про них літературні твори та створюють мультимедійні презентації.

Результат: Учні представляють свої дослідження на шкільній конференції, де можуть обговорити свої відкриття з однокласниками та вчителями.

У 6 класі я вирішила, що мої учні повинні більше дізнатися про культурну спадщину нашої країни. Вони обирають одне з визначних місць або подій, знаходять літературні твори, що описують ці місця чи події, і готують презентації. Наприклад, хтось обирає Софійський собор, хтось – Хортицю, хтось – Антоніни, селище, де народились та проживають. Школярі вчаться не лише шукати інформацію, але й представляти її своїм однокласникам. Це дуже корисний досвід для здобувачів освіти.

Проекти у 8 класі: Глибоке занурення

Учні 8 класу готові до більш комплексних проектів, які вимагають глибокого аналізу та дослідження.

Наприклад, проект «Українська література у контексті світової»

Мета: Порівняння української літератури з творами світової літератури.

Завдання: Учні обирають український та зарубіжний твір, аналізують їхні теми, стилі та впливи, пишуть порівняльні есе та створюють презентації.

Результат: Учні представляють свої висновки у формі виступів на уроках, а також пишуть статті для шкільного журналу.

У 8 класі мої учні готові до більш складних завдань. Я пропоную їм порівняти українську літературу зі світовою. Наприклад, вони можуть порівняти твори Тараса

Шевченка та Вільяма Шекспіра, Всеволода Нестайка та Астрід Ліндгрэн, Зірки Мензатюк та Міхаеля Енде. Це допомагає учням побачити, що література є універсальною мовою, яка поєднує людей з різних куточків світу. Вони пишуть порівняльні есе та готують презентації, що розвиває їхні аналітичні здібності.

Проектна діяльність дозволяє учням розвивати ключові навички, такі як критичне мислення, самостійність, робота в команді та вміння презентувати свої ідеї. Завдяки різноманітності проектів, учні можуть глибше занурюватися у вивчення української мови та літератури, а також краще розуміти й цінувати культурну спадщину своєї країни.

Для мене, як вчительки української мови та літератури, проектна діяльність стає не лише інструментом навчання, а й способом надихати учнів на нові досягнення та відкриття у світі знань.

Стимулювання творчості на уроках української мови та літератури є необхідною складовою, оскільки сприяє розвитку учнів як креативних особистостей та відкриває нові можливості для їхнього самовираження. Використання творчих завдань та проектів дозволяє учням розкрити свій потенціал та презентувати свої унікальні ідеї і переконання. Це допомагає учням розвивати уяву та критичне мислення, що сприяє їхньому власному особистісному зростанню.

Розробка творчих завдань та проектів, які заохочують учнів до дослідження та експериментування з мовою та літературою, сприяє їхньому активному навчанню та розвитку. Залучення учнів до творчого процесу робить навчання більш захоплюючим та відкритим для нових ідей та можливостей. Використання мистецьких технік, таких як творче письмо, малювання або виготовлення ілюстрацій, дозволяє учням виразити свої почуття та думки у нетрадиційних форматах. Створення творчих проектів, наприклад, театралізованих постановок або створення мультимедійних презентацій, дає учням можливість виявити свою творчість та індивідуальний підхід до теми.

Розвиток творчості на уроках української мови та літератури сприяє розширенню культурного кругозору учнів та вивченню нових аспектів мови та літератури. Залучення учнів до творчого процесу сприяє формуванню їхньої самостійності та впевненості у власних здібностях. Використання творчих завдань та проектів на уроках української мови та літератури допомагає учням розвивати критичне мислення та аналітичні навички, що є важливими для їхнього подальшого освітнього й професійного розвитку. Стимулювання творчості на уроках української мови та літератури сприяє розкриттю талантів та потенціалу кожного учня, дозволяючи їм виявити себе у новому світлі. Врахування індивідуальних особливостей кожного учня дозволяє вчителю створити атмосферу взаєморозуміння та підтримки, що сприяє їхньому успішному навчанню та розвитку.

Як зробити навчання цікавим і змістовним? Ось як можна організувати роботу над проектом «Мій улюблений літературний персонаж». Учні можуть вибрати свого улюбленого літературного героя і підготувати проект, який включатиме такі елементи:

- ✓ Портрет героя: учні можуть намалювати портрет свого улюбленого літературного персонажа або скласти колаж зі зображень, які його характеризують.
- ✓ Характеристика героя: учні можуть описати основні риси характеру свого героя, його вчинки, реакції на події та стосунки з іншими персонажами.
- ✓ Сценарій імпровізації: учні можуть створити коротку сценку або діалог, де їхні герої взаємодіють у певній ситуації.
- ✓ Аналіз твору: учні можуть провести аналіз твору, в якому з'ясуєть, як літературний персонаж впливає на розвиток подій та теми твору.
- ✓ Рефлексія: учні можуть поділитися своїми враженнями від роботи над проектом та обговорити, як це допомогло їм краще зрозуміти та оцінити літературний твір.

Цей проект сприяє глибшому розумінню літературних творів, розвитку творчих навичок та критичного мислення учнів, а також стимулює їхній інтерес до вивчення української мови та літератури.

Як бачимо, вивчення української мови та літератури в реаліях сьогодення може бути захопливим і продуктивним завдяки впровадженню проектної роботи. Ретельно сплановані

уроки, які включають в себе групові проекти, забезпечують активну участь учнів у навчальному процесі та стимулюють їхній інтерес до вивчення мови та літератури.

Проектна діяльність передбачає інтеграцію та безпосереднє застосування знань та вмінь, спрямованих на набуття особистісного досвіду. Вона створює умови для творчої самореалізації учнів, сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей, самостійності, відповідальності, умінню планувати, приймати рішення, оцінювати результати.

Сучасні технології, такі як мультимедійні презентації, відеоматеріали, онлайн-ресурси та мобільні додатки, відкривають безмежні можливості для візуалізації в ході захисту підготовлених проектів, роблять навчання більш доступним та ефективним.

Проектна діяльність сприяє розвитку критичного мислення, враховує індивідуальні особливості учнів та стимулює їхню творчість, тому є важливим аспектом, який сприяє успішному навчанню та розвитку особистості кожного учня. Робота над проектами допомагає вчителям створити навчальні умови, які відповідають потребам та інтересам учнів, забезпечуючи їхній успіх та вдосконалення. Такий підхід сприяє формуванню мотивації до навчання та підвищенню якості освіти в цілому.

У кінцевому рахунку, впровадження проектної роботи на уроках української мови та літератури є важливим кроком у напрямку створення стимулюючого та захоплюючого навчального середовища, яке сприяє успішному розвитку учнів і підготовці їх до життя у сучасному світі.

Сподіваюся, що мій досвід стане в нагоді колегам, які прагнуть зробити свої уроки цікавішими та змістовнішими.

Список використаних джерел та літератури

1. Ассаул В. Метод проектів у виховній роботі // Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: Науково-методичний посібник / За редакцією С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. – К. Департамент, 2008. – 520 с.
2. Василевська Л. С. Проектна діяльність методиста як засіб удосконалення професійної майстерності педагогів [Електронний ресурс] / Л. С. Василевська. // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки – 2012. – № 6. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzsp_2012_6_32.pdf.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Єрмаков І. Г. Метод проектів у контексті життєвих результатів діяльності учнів І.Г. Єрмаков, С.М. Шевцова // Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: Науково- методичний посібник / За редакцією С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. – К.:Департамент, 2008. – 520 с.
6. Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету [Текст] : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Світлана Сергіївна Ізбаш; Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. – Мелітополь, 2007. – 290 арк.: рис., табл. – арк. 265-290.
7. Лук'янова Л. Технологія організації проектної діяльності//Імідж сучасного педагога / Л. Лук'янова – 2009. – № 10. – С. 16-21.
8. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник / Автор-укладач Е.І. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. – С. 57.

Березовська Неоніла,
практичний психолог
закладу дошкільної освіти № 10 «Михайлик»
Шепетівської міської ради
Хмельницької області,
практичний психолог-методист

Особливості організації проєктної діяльності в ЗДО

На сучасному етапі кожен здобувач освіти повинен бути допитливим і прагнути одержувати нові знання самостійно, а не з примусу. Тому, надзвичайно важливо, щоб у процесі навчання використовувалася проєктна діяльність. Її доцільно починати із ЗДО.

Ключові слова: проєкт, метод проєктів, проєктна діяльність, вихователь, алгоритм побудови проєкта.

Key words: project, method of projects, project activity, educator, algorithm of construction of project.

Модернізація змісту дошкільної освіти – важливий чинник розвитку системи національної освіти в цілому. Важливо, щоб вихователі поставилися до нових умов не як до старих звичок, а як до вміння подолати консерватизм. Тому проєктна діяльність у роботі ЗДО – вимога часу, спрямована на забезпечення адекватності освітнього процесу та його результатів до сучасних вимог суспільства. Проєктна діяльність є стимулюючим чинником у розвитку дошкільної освіти. Саме через впровадження проєктного методу в діяльність дошкільного закладу реалізуються актуальні завдання зростання професійної майстерності вихователів сучасних закладів. Вибір цього методу також зумовлено вимогами Базового компоненту дошкільної освіти, зокрема, освітньої лінії «Я у Світі» щодо навчання і розвитку особистості, спрямування педагогічної діяльності на розвиток у дітей пізнавальної активності, творчості, самостійного пошуку розв'язання проблеми.

Саме проєкти здатні пов'язати освітній процес з реальними подіями, які час від часу відбуваються в житті дитини, що приваблює і може зацікавити навіть найнепосидючого малюка. Окрім того, саме проєктна діяльність в ЗДО дозволяє перетворити будь-який колектив в згуртовану команду, члени якої зможуть спільно працювати над вирішенням навіть найскладніших завдань. В таких умовах кожна дитина відчуває себе потрібною, зацікавленою у виконанні важливого завдання.

Метод проєктів виник на початку ХХ століття в Америці і був розроблений видатним американським філософом і педагогом Джоном Дьюї спочатку як метод проблем. Термін «метод проєктів» першим ввів Вільям Херд Кілпатрик (послідовник Дж. Дьюї) у 1918 році. Тоді був проголошений принцип «навчання через діяльність», «все із життя, все для життя». В Україні активно запроваджував проєктні методи у практику викладання Григорій Ващенко, доцент Українського Полтавського університету (сучасний ПДПУ) та відносив метод проєктів до активних методів навчання: «Цінність методу проєктів у тім, що він привчає дітей до планової систематичної роботи...» [2]. На сучасному етапі розроблено науковий підхід використання методу проєкту в дошкільних закладах доктора психологічних наук, професора Тамари Піроженко.

Слід зазначити, що сам термін «проєкт» був запозичений з класичної латинської мови, в якому він спочатку означав «викинутий вперед», «промовець», «кидається в очі». Як все це поєднати з роботою в дошкільному закладі? У цьому випадку «проєкт» – це такий спосіб засвоєння дитиною інформації про навколишній світ, коли вона самостійно відшукує інформацію і готує її презентувати перед однолітками. Суть же технології проєктної діяльності в ЗДО полягає в такій організації освітнього процесу, при якій діти з бажанням отримують теоретичні та практичні знання, беруть участь у заходах творчого плану, а також вирішують завдання найрізноманітнішого характеру, які постійно ускладнюються.

Сучасний вихователь завжди знаходиться в пошуку нових, більш ефективних технологій, покликаних сприяти розвитку творчих здібностей дітей, формуванню навичок саморозвитку і самоосвіти. У зв'язку з цим, метод проєктів набуває більшої актуальності,

оскільки покликаний скорегувати і збагатити освітній процес. «Все, що пізнаю, знаю, для чого мені це потрібно і де, і як можу застосувати ці знання» – це основна теза сучасного розуміння методу проєктів, що привертає увагу багатьох освітніх систем, які прагнуть знайти розумний баланс між знаннями і вміннями [5].

Звичайно, ключова роль у підготовці та створенні проєкту у ЗДО належить вихователю. Він не лише виступає як організатор та керівник процесу, але як і активний учасник та партнер дітей. Під час використання проєктної діяльності проходить зміна позиції вихователя: з носія готових знань він перетворюється в організатора пізнавальної, дослідницької діяльності дітей. Використання вихователем методу проєктів в роботі з дітьми свідчить про високу фахову майстерність педагога щодо використання прогресивних методик розвитку та навчання дітей.

Роль педагога у проєктній діяльності:

1. Створює стимулююче середовище: педагог створює атмосферу, де діти почуваються вільними у вираженні своїх ідей та думок. Він стимулює їхню творчість, підтримуючи кожну ініціативу;
2. Підтримує та спрямовує дітей обрати тему для проєкту, надає поради щодо планування та виконання робіт. Він допомагає дітям уникнути труднощів та непорозумінь;
3. Стимулює самостійність, дозволяючи дітям самостійно приймати рішення та вирішувати проблеми;
4. Забезпечує доступ до ресурсів: до необхідних матеріалів для проведення досліджень з реалізації ідеї;
5. Проводить моніторинг та відслідковує прогрес у роботі над проєктом та надає зворотній зв'язок щодо досягнень та можливих напрямків покращення. Він оцінює не лише результати, але й процес роботи, підкреслює важливість співпраці та творчого підходу;
6. Фасилітує співпрацю між дітьми, створює умови для взаємодії, обміну ідеями та допомоги один одному.

Якщо узагальнити роль педагога в проєктній діяльності ЗДО, то можна з впевненістю сказати, що вона полягає в тому, щоб бути партнером та наставником дітям, створювати умови для їх розвитку, творчості та самореалізації. А ця роль вимагає бути гнучким, толерантним, глибоко розуміти потреби та можливості кожної дитини.

Проєктна діяльність в ЗДО обов'язково передбачає отримання соціально значимого результату: презентації з теми. В ході даного заходу чітко розкривається творчий потенціал кожного дошкільника, а також знаходять практичне застосування всі відомості, які діти отримали в ході роботи над своїм проєктом. Завдання вихователя полягає в тому, щоб кожна дитина могла розповісти про виконану ним роботу, осмислити все зроблене, а також відчути гордість за свої успіхи. Надзвичайно важливою є та обставина, що діти набувають навичок виступу перед аудиторією, а також засвоюють невербальні прийоми спілкування (міміка, жести та інше).

З точки зору педагога проєктна діяльність в ЗДО цікава тим, що допускає самостійну діяльність дітей, в результаті чого вони вчаться відшукувати і використовувати в своїх цілях необхідну інформацію. Окрім того, так дитина отримує можливість перетворення «сухих» і невиразних даних в практичний досвід, який цілком може їй допомагати протягом життя.

В основу методу покладена ідея, що будь-яка освітня діяльність повинна бути спрямована суто на результат, досягнення якої має здійснюватися спільною роботою дитячого колективу і педагога. При цьому всі дійові особи працюють над єдиною темою. На даний момент професійні педагоги виділяють основні етапи у розвитку проєктної діяльності. Вони являють собою особливу сукупність дослідницьких, творчих і проблемних методів.

I-й етап. Підготовка до проєкту. Постановка проблеми.

II-й етап. Обговорення проблеми, визначення мети, завдань, плану роботи, кінцевого продукту.

III-й етап. Робота над проєктом за планом. Уточнення та корекція плану в ході реалізації задуму.

IV-й етап. Презентація продукту діяльності.

V-й етап. Аналіз діяльності над проектом та постановка нової проблеми.

Якщо розглядати дитячу проектну діяльність, то вона має вікові межі. До 5 років проектна діяльність проходить на наслідувально-виконавському рівні. Відсутність необхідного життєвого досвіду не дозволяє їй повною мірою проявляти самостійність у виборі проблеми та способів її розв'язання. Тому пріоритет – за дорослим. Уважне ставлення до потреб дітей, вивчення їх інтересів дозволяє без труднощів визначити проблему, «що замовляється» дітьми. Вони із задоволенням виконують завдання, запропоновані вихователем. Інтерес до змісту проекту залежить від задоволення інтересів дитини; реалізації її потреб в активній діяльності, самовираженні; захопленості спільною діяльністю з дорослими. Вихователь помічає перші спроби дітей самостійно розв'язати проблему і заохочує їх. До кінця п'ятого року життя діти отримують певний соціальний досвід, що дозволяє їм перейти на новий, розвивальний рівень проектування, що і є справжньою проектною діяльністю дитини. У цьому віці продовжує розвиватися самостійність. Діти можуть виділяти (приймати) проблему, уточнювати мету. Спроможні вибрати необхідні ресурси для досягнення запланованого результату. Але на цьому етапі активність вихователя дещо знижується. Він не стільки генерує ідеї, скільки допомагає реалізації ідей дітей. Дорослому важливо захопитися тим, що цікаво дітям, допомогти їм розширити цілі і завдання. Проектна діяльність дітей має особливості, що відрізняють проект від продуктивної діяльності: – необхідність аналізу можливостей розв'язання проблемної ситуації (дослідження кількох варіантів); – наявність мотивів (реалізація сенсу – для чого?); – адресний характер (для кого?) продукту проекту.

У літературі можна зустріти алгоритм діяльності над проектом у ЗДО у 6-ть етапів, запропонований Т. Піроженко. Тамара Олександрівна звертає увагу, що такий поділ є умовним і орієнтується на основний вид діяльності дітей. Вчена звертає увагу на одну із труднощів, яка виникає перед вихователем в ході організації проектної діяльності, коли постає необхідність зберігати позицію консультанта. Не дотримання вихователем позиції консультанта, помічника, породжує типові помилки: нав'язування проблем і питань дітям, одноосібне планування діяльності дітей, чим спотворює пошуково-дослідницьку природу проектної діяльності. З практики роботи відомо, що складно виділити у діяльності над проектом етапи роботи через те, що вони повторюються і переплітаються в кожній діяльності дитини. А в проекті поєднуються багато різних видів діяльності.

Аналізуючи роботу над проектом, у кінці корисно провести самоаналіз. Питання для самоаналізу можуть бути такі: – З чого все починалося? – Як виникла ідея? – Чия це була ідея? – Як інші поставились до неї? – Що вдалося, а що ні? – Які відчували проблеми? – Завдяки чому вдалося їх розв'язати? – Що більше здивувало (лякало, тишило, турбувало)? – Що далось легко? Важко? Чому? – Які зміни відбулися у житті групи за час проекту? – Скільки дітей виявили себе активними і творчими? – Чи вільно висловлювали діти свої бажання? Що спонукало чи заважало? – Які прийоми і методи були більш вдалим в активізації дітей?

Планування будь-якої проектної діяльності обов'язково повинно починатися з обговорення та обдумування наступних питань: «Для чого взагалі потрібна ця робота?», «Заради чого її варто здійснювати?», «Що стане з кінцевим результатом праці після завершення роботи?», «В якій формі слід реалізовувати продукт... Тут важливо навчити дітей чітко розподіляти і планувати свій час, так розподіляти проект за певним часом, щоб на рішення кожного етапу проблеми залишалось достатню кількість часу. На кожному з етапів вихователь використовує особистісно-орієнтовані технології тому, що здібності однієї дитини можуть значно відрізнятися від аналогічних у однолітків. За необхідності до проекту можна залучати батьків дітей, педагогів та вузьких спеціалістів.

Звичайно ж, теми проектної діяльності в ЗДО повинні бути досить простими, цікавими, здатними зацікавити кожну дитину:

- «Вода – чарівниця»
- «Казковий дивосвіт»
- «Край, в якому живемо – Україною звемо»
- «Ми – маленькі українці»

- «Мій улюблений садочок»
- «Перлини здоров'я»
- «Подорож у світ професій»
- «Я – майбутній школяр».

Педагог повинен вміти організувати правильний діалог з дітьми, який буде сприяти не тільки розвитку їх самооцінки, але і їх здібностей до оцінки отриманих даних щодо їх користі в повсякденній діяльності. Важливо пам'ятати, що реалізація проєктної діяльності в ЗДО сприяє нормальному формуванню мовного апарату і мовних здібностей дитини. Це підтверджують вчителі-логопеди, які в останні роки фіксують зростання числа мовних проблем у дошкільників.

Вихователю потрібно правильно організувати процес збору інформації: ця робота повинна бути захоплюючою, вона не може втомлювати дітей. Вихователі повинні створити такі умови, в яких дітям було б максимально комфортно та необтяжливо працювати.

Слід пам'ятати про те, що найчастіше творча проєктна діяльність в ЗДО організовується під час спеціально відведених занять. Вони мають чітку структуру і включають в себе наступні етапи: створення позитивної мотивації, введення в проблему і розповідь про її важливість, а також вироблення поетапного плану за рішенням завдання, який формується в ході дослідницької діяльності. Після цього відбувається обговорення результатів, систематизація отриманих даних. Якщо є можливість, діти можуть продемонструвати отримані навички на практиці.

У проєктній діяльності малюків дуже важливі експерименти, в ході яких дитина отримує безцінний науковий досвід, який стане в нагоді їй в подальшому житті. Взагалі, унікальність проєктного методу полягає в тому, що він сприяє всебічному розвитку особистості дитини: вона стає цілісною, гармонійною, розвиненою особистістю з добре сформованою самооцінкою і умінням відповідати за всі свої дії.

Що ж стосується спонукальних мотивів дослідницької діяльності, то вони проявляються в обговоренні проблемної теми. Це не тільки допомагає дитині виявляти нові сторони і нюанси теми, яка їх цікавить, але і дозволяє залучити до обговорення весь колектив. Це дуже корисно, тому що «спільний розум» може допомогти у вирішенні дійсно складних завдань.

У ЗДО можна реалізовувати наступні типи проєктів (за тривалістю): довгострокові (від одного до трьох років), на кілька місяців, на місяць, тиждень (кілька тижнів), а також на кілька днів або взагалі на день, різними за обсягом завдань, характером координації та контактів, формою проведення, виду діяльності. З цією метою можна розмежувати два типи проєктів: 1) проєктна діяльність вихователя, 2) методика, за якою педагог організовує проєктну діяльність дітей.

Які умови успішного здійснення проєкту:

- урахування бажань і досвіду учасників проєкту вихователя і дітей;
- наявність проблеми, інтригуючий початок, виділення протиріччя;
- співробітництво вихователя і дітей, зацікавленість вихователя дитячими проблемами, заняттями;
- свобода дітей у вираженні власної думки, виборі діяльності;
- наявність інформаційної та матеріальної бази;
- знання методики. Проблемність, протиріччя забезпечують відкритість до нового, формують схильність до самонавчання і саморозвитку дитини.

Метод проєктів відкриває значні можливості в розвитку вільної, творчої особистості дитини, спроможності діяти самостійно, відповідно до ситуації; метод проєктів відповідає сучасним життєвим позиціям: дитина робить із задоволенням тільки те, що вибрала і їй цікаво; іноді знання, отримані дітьми залишаються теорією, а мета методу проєкту – навчити застосовувати досліджувану теорію на практиці для розв'язання конкретних завдань в реальному житті; індивідуальний темп діяльності над проєктом забезпечує дитині реалізацію власних можливостей згідно з її рівнем розвитку.

Отже, проєктна діяльність у закладах дошкільної освіти є важливим елементом сучасної освітньої практики. Вона сприяє розвитку компетентностей, необхідних для

успішної адаптації дітей у сучасному суспільстві. Цей підхід не лише забезпечує якісну підготовку до подальшого шкільного навчання, але і формує ключові життєві навички, необхідні для успіху у майбутньому.

Проект – це будь-яка дія, що здійснюється від серця і з певною метою.

(В. Х. Кілпатрик)

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник А. М. Богуш – К.: Спеціальний випуск журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу». – 2012. – 64 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання: [Підручник для педагогів]. – Київ, українська видавнича спілка, – 1997. – С. 331–353.
3. Вераска М. Організація проєктної діяльності у дитячому садку: творчі проєкти / Вераска М., Вераска О. // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – №2. – С. 31–36.
4. Горбуленко Л. В. Тематичні проєкти для дітей старшого дошкільного віку / Горбуленко Л. В., Святко О. М [Електронний ресурс]
5. Метод проєктів у діяльності дошкільного закладу / [укладач Л. А. Швайка]. – Х.: Вид. група «Основа», – 2010. – 203 с.
6. Піроженко Т. «Психолого-педагогічне проєктування взаємодії дорослого і дитини», лист МОН України від 21.05.2012 № 1/9-388.
7. Токаренко Н. М. «Метод проєктів як ефективний засіб організації розвивально-пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку» [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://poipro.pl.ua/otmz/kruglyj_stol/3.pdf

Білошицький Сергій,

доктор політичних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та освітніх технологій
Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка,

Мітягіна Світлана,

методист науково-методичного центру виховної роботи,
позашкільної освіти та моніторингових досліджень
Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка

Організація усноісторичних досліджень закладами загальної середньої та позашкільної освіти як соціально значуща проєктна діяльність у повоєнний період

У статті висвітлюється потенціал здійснення усноісторичних досліджень закладами загальної середньої та позашкільної освіти як формату проєктної діяльності. Наголошується на актуальності реалізації такої діяльності в післявоєнний період. Окреслюється коло напрямків усноісторичних досліджень, які можуть мати особливо важливе значення для територіальних громад та вирізняються високим ступенем соціальної значущості.

Ключові слова: усна історія, усноісторичне дослідження, соціально значуща діяльність, проєктна діяльність.

The article highlights the potential of conducting oral history research by institutions of general secondary and out-of-school education as a form of project activity. The relevance of such activities in the post-war period is emphasized. The research themes that can be of great importance for territorial communities and for the society in general are outlined.

Keywords: oral history, socially significant activities, project, research.

На освіту покладено вкрай відповідальну місію здійснення національно-патріотичного виховання учнівської молоді, формування в неї прагнення приносити користь своїй Батьківщині, здійснювати соціально значущу діяльність, сприяти добробуту й процвітанню українського суспільства. Водночас, з огляду на потужні виклики, з якими стикається країна, дедалі більшої актуальності сьогодні набувають питання зміцнення стосунків у суспільстві на засадах взаємної підтримки й взаємодопомоги, розвитку волонтерського руху тощо. Заклади загальної середньої та позашкільної освіти беруть у цих процесах максимально

активну участь, виконують критично важливі завдання та знаходяться в пошуку нових, більш ефективних форм і методів їх реалізації.

У цьому контексті закладам загальної середньої та позашкільної освіти може бути доцільно розглянути можливість створення студій з проведення усноісторичних досліджень. Застосування цього методу передбачає отримання соціально значущої інформації від носіїв унікального історичного досвіду, тобто проведення інтерв'ю з учасниками або свідками тих чи інших історичних подій. Важливо, що попри назву методу усноісторичні розвідки можуть здійснюватися не лише професійними істориками: залучення до них істориків-аматорів та здобувачів освіти є звичною практикою в країнах Європи й Америки. Сьогодні у світі видаються десятки журналів з усної історії, діє Міжнародна асоціація усної історії, реалізуються різноманітні проекти з популяризації цього методу досліджень у системі освіти, залучення здобувачів освіти до проведення усноісторичних розвідок, проводяться відповідні конкурси тощо.

Важливо, що усноісторичні дослідження як напрямок позашкільної діяльності здатен сприяти різнобічному розвитку особистості здобувачів освіти, їхній соціалізації, формуванню в них національно-патріотичного світогляду, бути дієвим засобом профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої та позашкільної освіти. Така діяльність може мати соціальну значущість, наукову цінність та потужний виховний потенціал. Слід зауважити, що на разі прогнозується зростання попиту на реалізацію проектів з усної історії в найближчому майбутньому.

Усна історія передбачає здійснення фіксації суб'єктивного знання окремої особи про минуле. При цьому під минулим розуміються не обов'язково події далекої давнини (дедалі більшої популярності набувають розвідки, спрямовані на вивчення сьогодення як частини історії). Отже, під минулими подіями можуть розумітися й такі, що відбулися щойно або навіть такі, які ще не набули завершення. Усноісторичні дослідження передбачають, насамперед, фіксацію суб'єктивного знання окремих особистостей про історичну епоху, у яку вони жили, та про події, учасниками або свідками яких були. Дослідники спрямовують свої зусилля на вивчення історичної пам'яті окремих людей, яка є невід'ємною складовою глобальної історії. Відповідно, усна історія спрямована не лише на досягнення суто науково-дослідницьких цілей, а й на визнання важливості місця кожного члена суспільства в історичному контексті та значущості його ролі в процесі творення історії й розвитку суспільства.

Створення в закладах загальної середньої та позашкільної освіти студій усної історії дозволило б залучати здобувачів освіти до науково-дослідницької діяльності, результати якої мали б високий ступінь соціальної значущості, а також у співпраці закладів освіти з органами влади, громадськими організаціями, закладами культури тощо здійснювати важливі для територіальних громад проекти культурного, просвітницького, волонтерського спрямування. Проведення усноісторичних досліджень забезпечило б закладам освіти можливість ініціювати й поступово реалізовувати проекти місцевого, регіонального, а згодом всеукраїнського та міжнародного рівнів. Такі проекти можуть ефективно сприяти розвитку волонтерського руху в Україні, зміцненню національно-патріотичного світогляду не лише учнівської молоді, а й суспільства в цілому, а також популяризації українських національних цінностей і культури у світі. Крім того, створення в закладах загальної середньої та позашкільної освіти студій усної історії може сприяти розширенню ролі закладів освіти в територіальних громадах, перетворенню їх на осередки просвітницької, культурної, науково-дослідницької діяльності. Висока соціальна значущість усноісторичних проектів може сприяти зміцненню партнерських стосунків між закладами освіти, органами влади та іншими суб'єктами територіальних громад.

Сьогодні існують як можливості, так і доцільність введення в діяльність територіальних громад усноісторичної практики та, відповідно, реалізації соціально значущих проектів на усноісторичному підґрунті.

Висока соціальна значущість проектів, які можуть здійснюватися шляхом проведення усноісторичних досліджень із подальшим використанням отриманих матеріалів, полягає, з-поміж іншого, в такому.

1. Засобами усної історії здійснюється вивчення та фіксація історії територіальної громади; життєвого, трудового, творчого шляху її видатних мешканців; історії функціонування закладів і установ, підприємств, громадських організацій і об'єднань тощо. Зібрані дані формують вагомий пласт інформації для передачі наступним поколінням у довготривалій перспективі, а також для поширення вже сьогодні поза межі громади, у тому числі для науковців та широкого загалу зацікавлених осіб з інших країн.

2. Усноісторичні розвідки ефективно сприяють розвитку унікального культурного середовища територіальної громади, а це, своєю чергою, позитивно впливає на процеси зміцнення стосунків між її мешканцями, формування в них почуття приналежності до унікальної спільноти, розвитку патріотичної позиції по відношенню до громади тощо.

3. Здійснення усноісторичних досліджень дозволяє накопичувати матеріали, які можуть активно використовуватися для проведення в територіальній громаді масових культурних і просвітницьких заходів (зокрема в рамках відзначення річниць створення громади, видатних дат, державних свят тощо).

4. У разі створення в громаді осередків здійснення усноісторичних розвідок (переважно йдеться про студії в закладах освіти) їхня діяльність передбачатиме налагодження тісної партнерської співпраці між органами влади, установами й закладами, громадськими організаціями тощо.

5. Результати усноісторичних досліджень (зібрані дані, які можуть трансформуватися в наукові й публіцистичні матеріали, відеоролики, постери, інформаційні стенди та багато іншого) можуть стати потужним джерелом експонатів для музеїв (або експозицій у тих, які вже функціонують) – музею історії територіальної громади, музею війни тощо.

6. У разі створення студій усної історії в закладах загальної середньої або позашкільної освіти їхня діяльність, а також співпраця з органами влади сприятимуть розширенню ролі закладів освіти в житті територіальної громади.

Вище наведено далеко не повний перелік позитивних наслідків організації в територіальних громадах осередків здійснення усноісторичних досліджень. Окремо можна розглядати потенціал такої діяльності в громаді для розвитку закладів освіти, підвищення рівня національно-патріотичного виховання молоді, сприяння ефективності профорієнтаційної роботи в системі загальної середньої освіти та позашкільля тощо.

Варто зауважити, що при цьому здійснення в територіальних громадах соціально значущих проєктів на підґрунті усноісторичних досліджень має цілу низку суттєвих переваг, а саме:

- комплексність очікуваних ефектів;
- відносно незначні матеріальні ресурси, необхідні для їх реалізації;
- наявність можливостей для участі в міжнародних проєктах;
- реалізація стратегічного підходу.

Говорячи про корисність участі в проведенні усноісторичних досліджень для здобувачів освіти необхідно наголосити на тому, що ці дослідження, попри семантику своєї назви, можуть здійснюватися не лише професійними істориками. Зрозуміло, що не йдеться про знецінення професійного підходу до реалізації дослідницьких заходів або нехтування необхідністю знань та формування дослідницьких умінь. Очевидно також, що масштабні та складні усноісторичні дослідження здатні здійснювати лише фахівці (науковці, історики-практики).

Водночас у світі практика залучення до усноісторичних розвідок істориків-аматорів є поширеною й популярною. Переважно йдеться про дослідження та проєкти, перед якими ставиться мета не стільки збагатити історичну науку новими джерелами інформації, скільки сприяти вихованню молодого покоління, зміцненню стосунків між генераціями, популяризації культурних та духовних цінностей тощо.

Слід зауважити, що незалежно від масштабності проєктів, які з часом можуть реалізовуватися на підґрунті усноісторичних досліджень, що здійснюються силами здобувачів освіти під керівництвом педагогів, така діяльність сприятиме їхньому різнобічному розвитку. Зокрема вона може позитивно впливати на:

- розвиток мовленнєвих навичок;

- розвиток комунікативних навичок (уміння створювати затишну атмосферу для відвертого спілкування, слухати та розуміти співрозмовника, формулювати запитання тощо);

- розвиток емпатії;

- формування здатності до спільної діяльності;

- формування навичок роботи з інформацією (критичне мислення, аналіз фактів тощо);

- розвиток умінь роботи з ґаджетами;

- знайомство з особливостями праці представників певних професій (журналіста, соціолога, психолога, історика, педагога тощо);

- розвиток здатності до здійснення систематичної трудової діяльності;

- формування інтересу до навчання в цілому (у тому числі в аспекті роботи з джерелами інформації – літературою, архівними матеріалами, інтернетом тощо).

Організатори усноісторичних розвідок у закладах освіти можуть ставити перед собою цілий спектр різноманітних завдань, зокрема таких, як:

- залучення здобувачів освіти до реалізації молодіжних патріотичних проєктів і програм;

- актуалізація інтересу учнівської молоді до історичної та духовно-культурної спадщини України та поглиблення відповідних знань;

- сприяння соціально значущій активності патріотичних об'єднань, клубів історичної реконструкції та інших організацій патріотичної спрямованості;

- виховання в нових поколіннях українців громадянськості та патріотизму, а також забезпечення збереження живої народної пам'яті;

- організація освітніх заходів (лекцій, круглих столів тощо) для підготовки кваліфікованих лідерів у системі патріотичного виховання молоді;

- створення умов для позитивної (творчої, наукової, громадської) та соціально значущої самореалізації учнівської молоді; підтримка молодіжних ініціатив.

Важливо, що функціонування студій усної історії має безпосередній зв'язок із STEM-освітою, розвиток якої сьогодні входить до кола головних пріоритетів в освіті України.

Суттєвою перевагою усноісторичних досліджень є те, що їхні результати можуть використовуватися в украї різноманітний спосіб та набувати різних форм. З-поміж іншого, матеріали, отримані в ході усноісторичних досліджень у закладах освіти, можуть стати підґрунтям для:

- створення творчих, наукових, публіцистичних продуктів для презентації як у закладі освіти, так і на широкий загал (статей для розміщення в засобах масової інформації та інтернеті, відеороликів, радіо- та телепередач, екскурсій, лекцій тощо);

- проведення масових заходів для педагогічного колективу закладу освіти, здобувачів освіти та їхніх батьків і родичів; для широкого загалу зацікавлених осіб, безпосередньо не пов'язаних із закладом освіти;

- створення музейних експозицій у шкільному музеї (або музеї закладу позашкільця) або у співпраці з музеями поза межами закладу освіти, пересувних виставок;

- написання науково-дослідницьких робіт для участі в конкурсі-захисті МАН України та інших наукових конкурсах, конференціях, круглих столах тощо;

- реалізація поширеного у світі досвіду розміщення усних джерел (у форматі текстів або аудіозаписів) на вебсайтах в мережі «Інтернет», що дозволяє унікальні матеріали з віддалених місцевостей зробити легко досяжними для світової наукової спільноти.

Потенціал комплексного використання результатів усноісторичних досліджень, що проводяться закладами освіти, є надзвичайно потужним. Залежно від успішності та масштабності розвідок керівники студій можуть значно розширювати формати співпраці з різноманітними установами й закладами, громадськими організаціями, органами місцевої влади та іншими зацікавленими суб'єктами. Так, до прикладу, можуть створюватися інноваційні інтернет-майданчики, які сприятимуть національно-патріотичному вихованню молоді з можливістю активного залучення до цього процесу представників різних соціальних та вікових груп.

Перспективними напрямками розширення рамок проєктів з усної історії, які реалізуються в закладах освіти, з-поміж інших, є такі:

- створення інформаційних вебсайтів з питань патріотичного виховання;
- проведення патріотичних форумів, конференцій, круглих столів, семінарів, вебінарів, конкурсів;
- створення збірників матеріалів та інших видів видань за результатами усноісторичних досліджень;
- розроблення методичних матеріалів на допомогу педагогічним працівникам (методичних рекомендацій, сценаріїв заходів тощо);
- створення відеороликів, презентацій, короткометражних історичних фільмів;
- створення художніх та публіцистично-художніх матеріалів (оповідань, есе тощо) та публікація відповідних збірників творів;
- участь у міжнародних та всеукраїнських проєктах і програмах у сфері молодіжної політики.

Отже, видається за можливе стверджувати, що здійснення усноісторичних досліджень силами закладів загальної середньої та позашкільної освіти має потужний виховний потенціал і велику соціальну значущість. Це перспективний напрямок позашкільної діяльності та потужний ресурс для розвитку унікального культурного середовища населеного пункту або територіальної громади.

Необхідно зауважити, що вже декілька років поспіль (ще з часів проведення АТО) усноісторична практика застосовується для дослідження подій, пов'язаних із протистоянням зазіханню на територіальну цілісність країни. На підґрунті отриманих у ході досліджень даних було створено вже цілу низку відповідних видань. Уже сьогодні професійні історики виявляють активність у проведенні усноісторичних досліджень, присвячених подіям війни, що триває. Водночас передбачається сплеск зацікавленості в усній історії в післявоєнний період.

Здійснення усноісторичних досліджень (проведення інтерв'ю з носіями унікального історичного досвіду – учасниками війни, членами їхніх родин, свідками важливих подій), а також різноманітні форми використання отриманих матеріалів (створення наукових і публіцистичних матеріалів, відеороликів, фільмів, сценаріїв для масових культурних і просвітницьких заходів та багато іншого) можуть стати вагомим внеском у систему заходів із вшанування подвигу учасників війни.

Водночас, коли йдеться про дослідницьку діяльність здобувачів загальної середньої та позашкільної освіти, слід з особливою обережністю ставитися до вибору тем досліджень (певні теми можуть нести високий ризик психологічної травматизації). Відповідно, у післявоєнний період юні дослідники можуть спрямовувати свою увагу на актуальні та значущі для суспільства теми, які мають безпосередній зв'язок із війною, проте не передбачають розгляду питань щодо участі в бойових діях або досвіду втрат.

У цьому контексті доцільно піднімати питання про реалізацію в територіальних громадах соціально значущих проєктів на підґрунті усноісторичних досліджень. У післявоєнний період це, передусім, проєкти за умовними назвами «Герої нашої громади», «Волонтерська діяльність у нашій громаді» та «Наша громада в часи війни».

Можна говорити про широкий вибір напрямків і тем досліджень. За наявності необхідних ресурсів (не лише матеріально-технічних, а й інтелектуальних, фахових, психологічних тощо) організатори студій розглядатимуть можливість спрямувати свою увагу на такі тематичні напрямки:

- життєвий шлях Героїв-земляків;
- функціонування територіальної громади в часи війни;
- волонтерська діяльність у територіальній громаді в часи війни;
- досвід життя поза межами Батьківщини осіб-біженців;
- функціонування закладів освіти в часи війни.

Вивчення в ході усноісторичних розвідок досвіду створення й діяльності в часи війни волонтерських рухів у територіальній громаді може мати цілу низку важливих ефектів, зокрема:

- виявлення поваги та вдячності учасникам волонтерського руху;
- збір інформації про волонтерство в громаді, яка дозволить створювати матеріали для поширення досвіду на відповідних вебсайтах, для оприлюднення під час масових культурних заходів тощо.

Така діяльність може сприяти подальшому розвитку волонтерства в територіальній громаді, а також встановленню довготривалих стосунків із іншими громадами країни (насамперед із тими, яким громада надавала допомогу в часи війни).

Важливим підґрунтям для діяльності опорних студій усної історії в закладах освіти має бути підтримка з боку органів влади. Слід зауважити, що йдеться про взаємовигідну партнерську співпрацю.

З одного боку, очевидно, що без фінансової та інших видів підтримки з боку органів влади дослідницьким студіям, як і будь-яким іншим гурткам, клубам тощо, успішно реалізовувати свої завдання практично неможливо. З іншого боку, органи влади територіальних громад, як і українське суспільство загалом, прагнуть зробити внесок у процеси меморіалізації й вшанування подвигу Героїв, підтримки й розвитку волонтерського руху, підвищення ефективності національно-патріотичного виховання учнівської молоді. У цьому контексті підтримка студій усної історії дозволяла б ініціювати та реалізовувати різноманітні проекти в зазначених напрямках.

Значну користь розвитку студії усної історії здатне принести встановлення партнерських відносин з іншими зацікавленими інституціями, закладами, організаціями. Йдеться, з-поміж іншого, про: науково-дослідницькі заклади й установи, музеї, бібліотеки, заклади культури, засоби масової інформації, громадські організації.

Необхідним є залучення до роботи студії психолога, який має відповідну кваліфікацію та професійний досвід спілкування з тими категоріями осіб, котрі беруть участь у дослідженні як надавачі інформації (людьми старшого віку; людьми, котрі пережили важкі події; тощо).

Оскільки функціонування студій усної історії має безпосередній зв'язок із STEM-освітою (здобувачі освіти опановують сучасні технології, працюють безпосередньо із залученням технічних засобів), закладу освіти доцільно брати участь у програмах підтримки розвитку цього напрямку освіти, які сьогодні існують у країні.

Важливою для розвитку студії є й тісна співпраця закладу освіти з батьками учнів-дослідників. Вони могли б допомагати своїми професійними порадами, брати участь у реалізації певних проєктів тощо.

З огляду на перспективність зазначеної проєктної технології працівниками ХОІППО імені А. Назаренка С. Білошицьким та С. Мітягіною був підготовлений та оприлюднений методичний посібник «Усноісторичні дослідження в закладах ЗСО та позашкілья: соціально-педагогічна значущість та методика проведення» (<https://drive.google.com/file/d/1XYtNqUMUIqZtwr8Olb4DUBRLVCSVpjSn/view>).

Метою розробки є забезпечення керівників та педагогічних працівників закладів освіти, працівників органів управління освітою територіальних громад методичними та інформаційними матеріалами й рекомендаціями, які дозволили б зробити їхню діяльність зі створення та розвитку студій усної історії в територіальних громадах не лише ефективною, а й комфортною.

Вавруш Леся,
вихователь
закладу дошкільної освіти №12 «Ялинка»
Шепетівської міської ради
Хмельницької області

Проектна діяльність закладу дошкільної освіти як шлях подолання нових суспільних викликів в реаліях сьогодення

У статті розкрито роль педагога в організації проектної діяльності в закладах дошкільної освіти. Проектування сприяє вихованню самостійної творчої особистості, здатної приймати рішення, ставити цілі, планувати свою діяльність і прогнозувати її результати.

Ключові слова: проектна діяльність, проект, метод проектів, результат, дошкільник, заклади дошкільної освіти.

Час не стоїть на місці і сучасний світ розвивається та спілкується «мовою проектів». Зміни, події за останні роки в нашій країні вимагають іншого підходу до навчання. Особа вихованця має бути на першому плані, його здібність до самовизначення і самореалізації, до самостійного вирішення завдань, до аналізу власної діяльності. Тому і зросла популярність проектної діяльності та все ширше входить у освітній процес в закладах дошкільної освіти.

Метод проектів – це метод, який розвиває пізнавальні, творчі навички дітей, уміння самостійно удосконалювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити. Метод проектів формує в дітей ключові компетентності: вміння вчитися, інформаційно-комунікативну, загальнокультурну, громадянську, здоров'язбережувальну, соціальну; дає можливість залучати до науково-дослідної та пошукової діяльності, створювати додаткову мотивацію до навчання, а також вже у ранньому віці найбільш повно визначати та розвивати інтелектуальні та творчі здібності дитини. Через це збільшується кількість підходів до тлумачення його значення.

Проектна діяльність – це продуктивна і конструктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущої проблеми, планування і здійснення проекту, досягнення кінцевого результату. Проектна діяльність належить до унікальних способів людської практики, пов'язана із передбаченням майбутнього, здійсненням та оцінкою наслідків реалізації задумів. Вона забезпечує продуктивний зв'язок теорії і практики в процесі навчання і виховання; сприяє формуванню в дітей життєвих компетенцій.

Як показала практика, робота над проектами надихає педагогів віднаходити багато нових питань для обговорення, ставати винахідливішими, робити навчальний процес інтенсивнішим та цікавішим. Саме метод проектів є одним із найголовніших компонентів педагогічної системи розвитку творчих здібностей у процесі виховання підростаючого покоління.

Робота над проектом складається з таких етапів:

- підготовчий етап (визначення теми і мети проекту, обговорення проблеми, висунення гіпотези);
- планування (визначення джерел, засобів збирання, методів аналізу інформації, способів представлення результатів; установа критеріїв оцінювання результату процесу);
- дослідження, спостереження, робота з інформаційними ресурсами, анкетування, експеримент;
- аналіз інформації, підбиття підсумків, формулювання висновків;
- оцінювання результатів і процесу дослідження за встановленими критеріями;
- творчий звіт, презентація отриманих результатів.

Розрізняють:

- *дослідницький проєкт*, який включає обґрунтування актуальності обраної теми; визначення мети, завдань дослідження, гіпотези з наступною її перевіркою, аналіз отриманих результатів; використання таких дослідницьких методів, як лабораторний експеримент, моделювання, соціологічне опитування та інші;

- *інформаційний проєкт*, спрямований на збирання інформації про певний об'єкт, явище з метою аналізу, узагальнення і представлення її широкій аудиторії. Результатом такого проєкту може бути публікація в ЗМІ, зокрема в Інтернеті;

- *творчий проєкт*, який передбачає максимально вільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Це можуть бути театральні виступи, витвори образотворчого або декоративно-ужиткового мистецтва, відеоролики;

- *рольовий (ігровий) проєкт*. У ньому учасники беруть на себе ролі літературних або історичних персонажів. Результат проєкту залишається відкритим до самого закінчення;

- *практично орієнтований проєкт*, націлений на соціальні інтереси самих учасників проєкту або зовнішнього замовника. Результат заздалегідь визначений і може бути використаний у житті гуртківців, міста чи держави.

За предметно-змістовими ознаками:

- монопроєкт у рамках однієї галузі знань;
- міжпредметний проєкт (на суміжжі різних галузей знань).

За кількістю учасників (індивідуальний, парний, груповий, колективний, масовий).

За тривалістю в часі:

- міні-проєкт (на 1 заняття);
- короткотерміновий (до 1 місяця);
- довгостроковий (семестр, навчальний рік).

Обов'язкові вимоги до сучасного визначення проєкту:

– наявність освітньої проблеми, складність і актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим потребам вихованців;

- дослідницький характер пошуку шляхів вирішення проблеми;
- структурування діяльності відповідно до класичних етапів проєктування;
- моделювання умов для виявлення вихованцями навчальної проблеми;
- самодіяльний характер творчої діяльності дітей;

– практичне або теоретичне значення результату діяльності і готовність до впровадження;

– педагогічна цінність діяльності (які нові знання та навички здобули діти в процесі здійснення проєкту).

Отож, проєктна діяльність вихованців маючи кінцевий результат може бути представлена у вигляді: відеофільму, кліпу, електронної газети, колекції, моделі, статті, сценарію, казки, колективної творчої роботи (витвору декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва).

Педагоги мають своє бачення на проєктну діяльність. Це освітня технологія, націлена на придбання вихованцями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь та навичок, це засіб розвитку, навчання і виховання, що дозволяє розвивати і формувати в дітей специфічні вміння, а саме:

- планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати;
- використовувати велику кількість джерел інформації, виокремлювати та засвоювати необхідні знання;
- самостійно збирати, систематизувати і накопичувати матеріал;
- проводити дослідження (аналіз, синтез, висування гіпотези, деталізація та узагальнення);
- співставляти факти, аргументувати свою думку;
- приймати рішення;
- установлювати соціальні контакти (розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним);
- створювати «кінцевий продукт» – матеріальний носій проєктної діяльності (презентація, фільм, журнал, сценарій, казка, колекція, фотоальбом та ін.);

- презентувати створене перед аудиторією;
- оцінювати себе та інших (здійснювати самоаналіз успішності та результативності вирішення проблеми проекту).

Отже, час проєктних технологій прийшов, і вміння використовувати цей метод – це є показником високої кваліфікації діяльності педагога, спрямований на творчий розвиток дошкільників, і підготовку їх до дорослого життя в суспільстві.

На мою думку, метод проєктів підсилює та заохочує шире прагнення дітей до навчання, а отже, на практиці

є надзвичайно ефективним. Проєктування завжди особистісно орієнтоване та дозволяє вчитися на власному досвіді й досвіді інших учасників у конкретній справі, а не занурватися у навчальну діяльність.

Як бачимо, у проєкті діти стають основними дійовими особами освітнього процесу, вони є рівноправними учасниками творчого колективу. Це дозволяє їм об'єднуватися за інтересами, забезпечує різноманітність ролівої діяльності. Метод проєктів дає можливість залучати до освітнього процесу не тільки дії та думки вихованців, але й їхні почуття.

Враховуючи зміст освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, я зосередила увагу на проєктній діяльності як ефективній формі розвитку творчої особистості. Взимку розпочала екологічний проєкт «Город на підвіконні». Учасники проєкту: вихователі, діти старшої групи, батьки.

Вид проєкту: пізнавально-практичний, творчий.

Проєкт: середньостроковий.

Тривалість: 2 місяці (лютий-березень).

Мета створення проєкту: створення умов в групі для розвитку пізнавального інтересу і екологічне виховання дітей через експериментально-дослідницьку діяльність, залучення дітей в практичну діяльність з вирощування культурних рослин, виховання у дітей любові до природи.

Актуальність проєкту: діти дошкільного віку в недостатній мірі мають уявлення про рослини, про те, де вони ростуть, про необхідні умови їх зростання. Тому даний проєкт спрямований на розширення і узагальнення знань про культурні городні рослини, на те, як доглядати за рослинами, на усвідомлення значущості овочів в життєдіяльності людини.

Етапи роботи над проєктом:

Підготовчий: визначення мети і завдань проєкту, збір інформаційного матеріалу, створення умов для організації роботи «город на підвіконні», складання плану заходів щодо організації дитячої діяльності.

Основний: (або етап реалізації проєкту) проводяться заплановані заходи для реалізації проєкту (бесіди, досліді, експерименти, творча діяльність, розгляд ілюстрацій, читання літератури).

Заключний: підводять підсумки, презентація готується, підсумкова бесіда.

Очікуваний результат:

Діти отримають необхідні знання про рослини та їх ріст.

Діти отримають уявлення про працю дорослих, навчаться правильно називати їх.

Проведена робота дозволить виховати працьовитість, дбайливе ставлення до праці і рослин.

Створення в групі за допомогою дорослих і дітей городу на підвіконні.

За допомогою вихователя створити щоденник спостережень для фіксації спостережень за рослинами на підвіконні.

Активна участь батьків у реалізації проекту.

Дослідницько-проектна діяльність:

Діти спостерігали за ростом рослин в різних умовах, встановлювали порівняння: рослини-земля, рослини-вода, рослини-світло, рослини - людина, вчилися робити висновки.

1 експеримент «Рослина - земля»:

1 контейнер з землею, 1 контейнер з тирсою, 1 контейнер з піском, посадка насіння, спостереження, порівняння.

2 експеримент «Рослина - вода»:

один контейнер з рослинами поливали, інший ні, спостереження, порівняння.

3 експеримент «Рослина - світло»:

один контейнер з рослинами стоїть на підвіконні, інший - в темряві, спостереження, порівняння.

Висновки:

Процес і результат проекту приніс дітям задоволення, радість. Кругозір дітей розширився. До роботи над проектом були залучені батьки. Діти і батьки набули нових навичок, знань і уявлень про те, як створити город на підвіконні і доглядати за рослинами, сформувався знання про зростання рослин в кімнатних умовах, як в контейнері з ґрунтом, так і в склянці з водою.

Діти навчилися виконувати індивідуальні та колективні доручення, збагатився словниковий запас. У процесі досліджень діти познайомилися з художньою літературою про овочі: приказки, вірші, казки, загадки. Розглядали ілюстрації, картини на овочеву тематику. Проводилися заняття, дидактичні ігри, бесіди.

Узагальнюючи, можна сказати, що педагог відіграє важливу роль у організації проектної діяльності в закладах дошкільної освіти, сприяючи розвитку творчості, самовираження та самостійності дітей. Його професійні навички та вміння створювати стимулююче середовище дозволяють дітям вільно розвивати свої здібності та досягти успіху у проектній діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник А. М. Богуш .К.: Спеціальний випуск журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу». 2012. 64 с.
2. Буракова Ю.Д. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі. Харків: Вид. гр. «Основа», 2009. 204 с.
3. Вераска М. Організація проектної діяльності у дитячому садку: творчі проекти /Вераска М., Вераска О./ Вихователь-методист дошкільного закладу. 2010. №2. 31–36с.
4. Піроженко Т.О. Програма технології психолого-педагогічного проектування. Дитячий садок. 2004. № 16. С. 8–9.
5. Ващенко Г. Загальні методи навчання: (Підручник для педагогів). Київ: українська видавнича спілка, 1997. 331–353с.
6. Швайка Л.А. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 203 с.

Васильчук Тетяна,
керівник гуртка Кам'янець-Подільського
Центру дитячої та юнацької творчості

Особливості використання методу проектів на заняттях гуртка художньо-технічного профілю

Позашкільна діяльність розглядається як одна з головних ланок безперервної освіти у системі виховання всебічно розвиненої особистості, найповнішого розкриття її задатків і нахилів, створення умов для розвитку й підтримки талантів та обдарувань у галузі науки, техніки, мистецтва тощо. Забезпечення при цьому можливостей щодо вибору діяльності, до якої дитина проявляє зацікавленість, створює необхідні передумови для прояву її природних здібностей. Становлення творчої індивідуальності у шкільному віці є важливою умовою подальшого повноцінного розвитку особистості. Людина, яка володіє творчими можливостями, успішно адаптується до мінливих умов і вимог життя, легше створює свій індивідуальний стиль діяльності, здатна до систематичного самовдосконалення.

Саме цьому сприяє упровадження проектних технологій у роботу гуртків. З точки зору педагога, проектна діяльність – це освітня технологія, націлена на набуття здобувачами освіти знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування у них специфічних умінь та навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку, це засіб розвитку, навчання і виховання, що дозволяє розвивати і формувати у вихованців специфічні вміння, а саме: планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати; використовувати велику кількість джерел інформації, виокремлювати та засвоювати необхідні знання з інформаційного поля; самостійно збирати, систематизувати і накопичувати матеріал; співставляти факти, аргументувати свою думку; установлювати соціальні контакти (розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з

одним); створювати «кінцевий продукт» – матеріальний носій проектної діяльності; презентувати створене перед аудиторією; оцінювати себе та інших.

Слід відзначити, що проектний підхід та метод проекту не є тотожними категоріями. Метод проекту розглядаємо як один із засобів навчання, що може використовуватися як системно, так і коли це є доцільним у навчальному процесі. Проектний підхід втілює модель навчання, що відображає систему взаємодії та інтеграції навчального змісту, практичних умінь відповідно до цілей навчання та забезпечує цілісність засвоєння знань, набуття системних умінь самостійного пошуку, розв'язання навчальних та прикладних задач. Дослідники часто (особливо це стосується зарубіжних країн) розуміють метод проекту як спосіб навчання, що за суттю відображає проектний підхід [1].

Навчальне проектування орієнтоване передусім на самостійну діяльність вихованців – індивідуальну, парну або групову. Технологія проектування передбачає розв'язання вихованцями якоїсь проблеми, що полягає, з одного боку, у використанні різноманітних методів і засобів навчання, з іншого – в інтегруванні знань, умінь із різних галузей науки, техніки та творчості. Проектна технологія передбачає використання керівником гуртка сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю сутністю методів, прийомів, засобів.

Проекти доцільно розрізняти за характером домінуючої діяльності:

– *дослідницький проект*, який включає обґрунтування актуальності обраної теми; визначення мети, завдань дослідження, гіпотези з наступною її перевіркою, аналіз отриманих результатів; використання таких дослідницьких методів, як лабораторний експеримент, моделювання, соціологічне опитування та інші;

– *інформаційний проект*, спрямований на збирання інформації про певний об'єкт, явище з метою аналізу, узагальнення і представлення її широкій аудиторії. Результатом такого проекту може бути публікація в ЗМІ, зокрема в Інтернеті;

– *творчий проект*, який передбачає максимально вільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Це можуть бути альманахи, театральні виступи, витвори образотворчого або декоративно-вжиткового мистецтва, відеофільми;

– *рольовий (ігровий) проект*. У ньому проектанти беруть на себе ролі літературних або історичних персонажів. Результат проекту залишається відкритим до самого закінчення;

– *практично орієнтований проект*, націлений на соціальні інтереси самих учасників проекту або зовнішнього замовника [3].

Вирізняємо такі етапи проектно-технологічної діяльності:

– *організаційно-підготовчий етап*: пошук проблеми, усвідомлення проблемної теми, вироблення ідей та варіантів, формування основних параметрів, вибір оптимального варіанта й обґрунтування проекту, аналіз майбутньої діяльності, прогнозування майбутніх результатів. Правильний вибір теми з урахуванням вікових та особистісних інтересів здобувачів освіти забезпечує позитивну мотивацію і диференціацію у навчанні, активізує самостійну творчу діяльність при виконанні проекту. Обираючи об'єкти проектної діяльності враховуємо основні вимоги: підготовленість вихованців до даного виду діяльності; інтерес здобувачів освіти до проблеми; практична спрямованість і значимість проекту; творча постановка завдань; практична реалізація проекту.

– *конструкторський етап*: гуртківці складають ескізні малюнки, визначають розміри, розробляють конструкторську документацію, здійснюють добір інструментів і матеріалів, визначають найдоцільнішу технологію виготовлення, складають технологічну послідовність. Слід поставити завдання на розвиток творчого мислення та рефлексії; практикувати роботу в групах, використовувати ІКТ.

– *технологічний етап*: його мета – якісне і правильне виконання трудової операції. Гуртківці виконують технологічні операції, здійснюють самоконтроль своєї діяльності, дотримуються технологічної, трудової дисципліни, культури праці.

– *завершальний етап*: вихованці готують презентацію проекту та його портфоліо до захисту, здійснюють екологічні, економічні та міні-маркетингові дослідження; презентують проект.

Основне завдання керівника гуртка – не дати згаснути творчому інтересу дитини, всіляко його розвивати і зміцнювати, виховувати активну, творчу особистість, здатну вести

самостійний пошук, робити власні відкриття, вирішувати виникаючі проблеми, приймати рішення і нести за них відповідальність, а також уміння працювати в колективі.

У роботі гуртків художньо-технічного профілю використання методу проєктів дає можливість розвивати пізнавальні інтереси вихованців, уміння самостійно застосовувати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити. Метод проєктів завжди орієнтований на самостійну діяльність гуртківців (індивідуальну, парну, групову, колективну). Однак успіх застосування методу проєктів залежить від того, наскільки діти зацікавлені темою і виявлять бажання самостійно чи спільними зусиллями вирішувати проблему, застосовувати необхідні знання, отримувати реальний і відчутний результат. Керівнику гуртка необхідно визначати тематику проєктів з урахуванням навчальної програми гуртка, а також, за пропозицією самих вихованців, постійно її урізноманітнюючи. Слід прагнути до того, щоб теми проєктів відображали необхідність вирішення конкретних практичних завдань, актуальних для повсякденного життя.

Так, на заняттях гуртка «Виготовлення сувенірів» організуємо індивідуальну, групову та колективну проєктну діяльність. Групові проєкти передбачають створення виробу, який об'єднує індивідуальні роботи кожного члена групи у спільний проєкт, як наприклад, у творчому проєкті «Вишивка гладдю: минуле та сьогодення». Колективний творчий проєкт має ряд переваг у порівнянні з індивідуальним творчим проєктом, адже групова робота – це спосіб спільного розв'язання проблем. Коли вихованець наодинці з яким-небудь завданням, воно може виявитися йому непосильним, а коли вихованець у колективі, тоді будь-яке завдання виявляється не таким уже й важким та нездійсненним. Невпевненість відступає, а зацікавленість, що підтримується колективом, сприяє розвитку натхнення та творчості.

Під час роботи над творчим колективним проєктом «Паперові іграшки» гуртківці, хоч і виконують роботи індивідуально, однак вони об'єднані спільною темою проєкту, тобто спільним об'єктом проєктування, варіанти якого обговорювалися у кожній групі окремо та супроводжувалися конструкторською розробкою виробу (схемами, ескізами). При цьому логіка побудови діяльності вихованців відповідає спільній структурі проєктування, при якій уся група колективно вирішує одну проблему, разом опановуючи загальну тему.

Робота над груповими проєктами дозволяє формувати особистісні якості вихованців: креативність, відповідальність, уміння працювати в колективі, критично мислити, об'єктивно аналізувати результати діяльності. Метод проєктів дозволяє дитині та її наставнику піднятися на вищий рівень розвитку й повірити у свої можливості.

Робота гуртка під час реалізації проєкту будується типово до роботи творчої майстерні, де кожний учень має своє робоче місце, устаткування, інструменти, довідкову літературу, наочні засоби навчання, матеріали, може одержати консультацію керівника. Оформлення інтер'єра майстерні бажано здійснювати відповідно до вимог сучасного дизайну, створювати в лабораторії позитивний психологічний мікроклімат [2].

Таким чином, метод проєктів результативна педагогічна технологія, спрямована на активізацію пізнавальної самостійності вихованців, на розвиток їх творчого потенціалу. Цей метод дає змогу формувати творчу особистість, розвивати її комунікативні здібності, створює умови для творчої самореалізації, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, пробуджує і розвиває у здобувачів освіти талант, реалізує соціальні потреби, формує мотивацію до навчання.

Список використаних джерел і літератури:

1. Буркова Л. Проектний підхід в освіті: концептуальні основи. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2015. Вип. 2. С. 6-14. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2015_2_3.
2. Лаврентьева О. Застосування методу проєктів на заняттях гуртка закладу позашкільної освіти технічного спрямування : навчально-методичний посібник / Кривий Піг, 2010. 45 с. URL : <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/2465/1/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%b8.pdf>.
3. *Освітні технології* : навчально-методичний посібник / За заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : АСК, 2002. 255 с. URL : https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/884601/mod_folder/content/0/

Голярдик Наталія,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін
Національної академії Державної прикордонної
служби України імені Б. Хмельницького

Засоби подолання та профілактика стресів у дітей старшого шкільного віку

Сьогоднішня ситуація в країні вимагає широкого інформування здобувачів освіти про психологічні передумови утворення стресу. Стресори, тобто сильні зовнішні подразники, порушують внутрішню рівновагу. Причиною стресів можуть бути будь-які фактори, які викликають страх і тривогу. Проблема стресів у дітей старшого шкільного віку є надзвичайно актуальною та важливою для вирішення цілої низки як педагогічних, так і психологічних питань. Важливим складником роботи з дітьми є формування життєстійкості, або стійкості до стресу (resilience). Це означає здатність людини чинити опір впливові несприятливих зовнішніх факторів.

Сучасні умови життя та діяльності висувають підвищені вимоги до адаптивних механізмів та всього потенціалу організму людини. Велика кількість антропогенних і природних чинників, які є інтенсивними стресорами, викликають різні форми дезадаптації, нервово-психічні і психосоматичні порушення. Вплив екстремальних обставин на людину може бути настільки сильним, що особистісні властивості вже перестають відігравати вирішальну роль у розвитку стресового розладу, що може розвинути практично в кожній здорової та емоційно стійкої людини. Коли подразники стають особливо потужними, емоційна напруженість набуває хронічного характеру і в процесі формування нового стану організму залучаються як коркові, так і підкоркові утворення. При цьому формується синдром розумово-емоційного (нервового) напруження. Такий стан може перейти у хворобу. Тому загрозою фізичному і психічному здоров'ю, соціальному благополуччю людини нерідко є стрес [1, с. 23].

Стрес – це нормальна реакція здорової людини, захисний механізм біологічної системи. Але здатність до адаптації не є безмежною. У тому випадку, коли інтенсивність впливу та його тривалість перевищують функціональні можливості протидії організму людини, коли вплив має різко негативний характер, такий стан називається дистресом (протилежне - еустресу) [2, с. 191].

На основі досліджень низки вчених було запропоновано шляхи профілактики «шкільного стресу», котрі можуть бути умовно поділені на два напрямки.

Перший напрямок – створення стабільної сприятливої атмосфери, зменшення ризику виникнення стресових ситуацій. Реалізація цього напряму можлива за рахунок таких допоміжних механізмів: своєчасної діагностики і корекції готовності дітей до шкільного навчання; дотримання вікових регламентів навчальних навантажень; психофізіологічної оптимізації змісту навчальних програм; впровадження особистісно орієнтованої педагогіки, що враховує статевовікові особливості дітей, стан їхнього здоров'я; індивідуального підходу, впровадження тестових форм; підвищення соціального статусу вчителів, розроблення програм для їх оздоровлення, підвищення емоційної стійкості; дієвої психологічної допомоги учням і вчителям.

Другий напрямок – підвищення функціональних можливостей організму школярів, стійкості їх до стресу. Цей напрямок реалізується шляхом оздоровлення дітей та підсилення ролі фізичного виховання у навчальному процесі, формування стійких стереотипів безпечної поведінки. Одним із важливих критеріїв впливу педагогічних технологій та освітніх інновацій, спрямованих на формування здоров'я, є пропаганда здорового способу життя.

Для життя людини, її психічного та фізичного здоров'я, щастя важливим є уміння долати стреси. Подолання стресів – це мінливі психічні та поведінкові зусилля, якими людина відповідає на вимоги, що висуваються стресом. Подолання їх – це не одна

стратегія, яка вживається за будь-яких обставин у будь-який час. Люди долають стрес по-різному. Ефективна відповідь на стрес, яка веде до адаптації, – це вживання такої стратегії взаємодії зі стресором, яка значно знижує переживання стресу.

Серед ефективних способів подолання стресу є такі: активна взаємодія зі стресором або вплив на саму проблему; зміна погляду на проблему, зміна ставлення до неї або інша інтерпретація проблеми; приймання проблеми і зменшення фізичного ефекту від породжуваного нею стресу; комплексні способи, що поєднують у собі всі вказані вище.

Саме тому з метою запобігання, подолання та профілактики стресу у сучасному житті старшокласників ми підібрали вправи та ігри, які сприятимуть усуненню таких психологічних станів, як тривожність, страх, невпевненість у собі, замкненість тощо. Це можуть бути такі вправи:

1. Вправа «Уявна модель вдалої здачі іспитів».
2. Вправа «Прекрасне лісове озеро».
3. Вправа «Асоціації».
4. Вправа «Екзамен і здоров'я».
5. Вправа «Я у сонячному промінні».

Крім того, задля профілактики таких стресорів у дітей старшого шкільного віку, як складання НМТ та процес оцінювання, а також для їх подолання ми пропонуємо використовувати поради батькам та педагогам.

Поради педагогам можуть бути наступні:

1. Встановіть основні проблеми навчального та пізнавального характеру учня.
2. Розробіть програму усунення встановлених проблем.
3. Виділяйте головне при вивченні чи повторенні певної теми.
4. Навчіть бачити подібне й відмінне, порівнювати, встановлювати логічні зв'язки та будувати асоціативні ланцюжки.
5. Відпрацюйте навичку працювати зосереджено.
6. Застосуйте прогресивні методи згадувати те, що потрібно для відповіді на запитання.
7. Вчіть узагальнювати та диференціювати інформацію. Створюйте навички із відомої інформації будувати потрібну.
8. Міркуйте разом з учнями та робіть колективні висновки.
9. Навчіть робити схеми-конспекти, в яких на окремих аркушах у вигляді логічних схем, моделей представлений зміст вивченої теми.
10. Постійно вселяйте віру у власні можливості випускника.

Щодо порад батькам, то пропонуємо такі:

1. Не збільшуйте тривожність напередодні тестування. Дітям завжди передається хвилювання батьків. Через свої вікові особливості діти можуть емоційно «зірватися».
2. Підбадьорте їх, хваліть за те, що вони роблять добре. Чим більше дитина боїться помилки, тим вона ймовірніша.
3. Стежте за здоров'ям дитини, контролюйте режим підготовки.
4. Створіть сприятливі умови для навчання вдома. Стежте, щоб ніхто не заважав.
5. Зверніть увагу на харчування. Під час інтенсивного інтелектуального навантаження необхідне вживання збалансованого комплексу вітамінів.
6. Простежте, щоб напередодні тесту дитина відпочила.
7. Контролюйте скільки спить ваш син чи донька. Регулярне недосипання небезпечно для психіки, послаблюється імунітет і загострюються хронічні захворювання дітей.
8. В екзаменаційний період дуже важливе харчування випускників. Воно має бути повноцінним. Підліткам слід давати продукти, які містять вітамін Е. Він підвищує імунітет і стійкість до стресу.
9. Споживання на добу до 5 склянок рідини позитивно впливає на організм, зокрема, покращується робота нирок, вони краще протидіють урологічним інфекціям. При цьому корисно пити звичайну воду, натуральні соки. Вживання кави не підвищує працездатності, а підсилює стрес, викликає сильну сечогінну дію, що призводить до зневоднення організму

і підвищеної роздратованості.

10. Частіше спілкуйтеся зі своїми дітьми, переймайтеся їхніми проблемами, допомагайте вирішувати їх. Займіть позицію «друга» у відносинах з дітьми.

11. Постарайтеся, щоб у родині панував спокій, порозуміння. Розв'язання конфліктів залиште на потім.

12. Вірте у свою дитину, її здібності, знання. Дайте їй відчути, що ви її любите, розумієте і підтримуєте у будь-яких ситуаціях.

Отже, запропоновані засоби щодо подолання стресорів у дітей досліджуваної вікової категорії (поради учителям, батькам, вправи для подолання та профілактики тривожності) сприяють усуненню та профілактиці стресу.

Список використаних джерел та літератури

1. Губенко І. Я. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник / І.Я. Губенко, О.С. Карнацька, О.Т. Шевченко. К. : Медицина, 2013. 296 с.

2. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.

Гуменна Валентина,
директор Грицівського ясел-садка
(центру розвитку)
Грицівської селищної ради
Шепетівського району
Хмельницької області

Проектна діяльність, як чинник пізнавального розвитку дітей дошкільного віку

У статті увага зосереджується на характерних особливостях проектної діяльності у закладах дошкільної освіти. Показано, що застосування проектної діяльності є важливим засобом сучасної освіти та виховання, пізнавального розвитку і творчих здібностей дитини дошкільного віку. Доведено, що робота над проектом стимулює пізнавальну активність дошкільників, сприяє створенню плідного освітнього середовища. Проектна діяльність забезпечує інтегрований підхід в освіті, оскільки вимагає обміркованого й обґрунтованого поєднання змісту з різних освітніх ліній базового компоненту дошкільної освіти, що відповідає Державному стандарту початкової освіти. Визначено, що вона націлена на придбання дошкільниками нових знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування специфічних вмінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку.

Основними вимогами до використання проектної діяльності у закладі дошкільної освіти є наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання); практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна діяльність дітей; структурування змістової частини проекту; використання дослідницьких методів; обговорення способів оформлення кінцевих результатів; збір, систематизація, аналіз отриманих даних; підбиття підсумків, оформлення результатів, їх презентація; висновки, висунення нових проблем дослідження. Педагог допомагає дітям самостійно знайти рішення і довести його на рівні досвіду.

Ключові слова: проект, проектування, робота над проектом, проектна діяльність, пізнавальний розвиток, дошкільники.

Постановка проблеми. Сучасні та суперечливі процеси, що відбуваються у сучасному українському суспільстві, висувають проблеми забезпечення нових підходів до організації діяльності дошкільного навчального закладу. Нові форми дошкільної освіти створюють сприятливі умови для реалізації педагогічної ініціативи, упровадження наукових доробок, утілення принципів (1)

Модернізація змісту дошкільної освіти – важливий чинник розвитку системи національної освіти в цілому. Тому проектна діяльність у роботі ЗДО – вимога часу, спрямована на забезпечення адекватності навчально-освітнього процесу та його результатів до сучасних вимог суспільства. Проектна діяльність стала стимулюючим чинником у розвитку дошкільної освіти.

Дошкільні навчальні заклади з метою вдосконалення навчально-освітнього процесу використовують програми, відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти, альтернативні методики та спадщину видатних педагогів. Шляхом інноваційних підходів до змісту і форм методичної діяльності, зокрема, через впровадження проектного методу в діяльності дошкільного закладу реалізуються актуальні завдання зростання професійної майстерності вихователів. Вибір цього методу також обумовлено вимогами Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Впевнений старт» щодо навчання і розвитку особистості, спрямування педагогічної діяльності на розвиток у дітей пізнавальної активності, творчості, самостійного пошуку розв'язання проблеми.

Мета статті – обґрунтування проектної діяльності як чинника пізнавального розвитку дітей дошкільного віку.

Викладення основного матеріалу. Запровадження проектів у діяльності ЗДО зумовлене необхідністю досягнення конкретних результатів у розв'язанні пріоритетних завдань сьогодення. В основних програмах вже давно прописані основні вимоги, яким повинен відповідати випускник навіть дитячого садка. У зв'язку з цим, метод проектів набуває більшої актуальності, оскільки покликаний скорегувати і збагатити навчальний процес. «Все, що пізнаю, знаю, для чого мені це потрібно і де, і як можу застосувати ці знання» – це основна теза сучасного розуміння методу проектів, що привертає увагу багатьох освітніх систем, які прагнуть знайти розумний баланс між академічними знаннями і прагматичними вміннями [7].

В основі проектної діяльності – взаємодія суб'єктів освіти, яка виявляється у спільній праці, пізнанні, спілкуванні. Також покладено ідею, що виявляє сутність поняття «проект», його спрямованість на результат, який можна отримати за умови розв'язання тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Результат можна побачити, продумати, використати в реальній практичній діяльності [9]. Тому необхідно навчити дітей самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, використовуючи знання з різних галузей, уміння прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів розв'язку, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Активним учасником проектної діяльності стає дошкільник – він визначає мету, відкриває нові знання, вибирає шляхи розв'язання проблеми, експериментує, несе відповідальність за свою роботу. Як зазначає Т. Волжина, «вихователь – партнер дитини у цій діяльності, він допомагає їй визначити мету, розкриває потенціал можливих форм роботи, рекомендує джерела збору інформації, сприяє прогнозуванню результатів, допомагає оцінити роботу, створює умови для активності дошкільника» [8]. Такий підхід дозволяє уникнути педагогічного тиску на дитину, дій «зверху», встановлює взаємні зв'язки у спільній діяльності, результатом якої є вияви дошкільником активності та зростання мотивації. Якщо розглядати дитячу проектну діяльність, то вона поділяється на три етапи:

Перший етап. Увазі «наслідування і виконання», причому реалізація цього методу можлива тільки у разі роботи з дітьми 3,5-5 років. На цьому етапі організація проектної діяльності в ЗДО передбачає участь дітей "на других ролях", коли вони роблять щось або за прямою пропозицією дорослого педагога, або ж просто наслідують його. Важливо, що такий підхід не суперечить самій природі дитини. Справа в тому, що в цьому віці у дітей існує прагнення привернути увагу дорослого, налагодити з ним хороші стосунки.

Другий етап. Це час розвитку, а реалізація даного способу починається з віку в 5-6 років. У цей час діти характеризуються тим, що вже здатні на організовану самостійну діяльність, можуть надавати один одному необхідну в даний момент допомогу. Дитина вже набагато рідше звертається з проханнями до дорослого, намагається активніше налагоджувати взаємодію з власними однолітками. У дітей вже є самоконтроль і самооцінка.

Таким чином, організація проектної діяльності в ЗДО на цьому етапі повинна враховувати, що дитина може адекватно оцінювати й усвідомлювати як свої дії, так і вчинки однолітків.

Варто пам'ятати, що вони вже бачать і оцінюють проблему, здатні уточнювати, досягати мети, а також вибрати ті кошти, які оптимально сприяють досягненню необхідного результату. Найважливіше полягає в тому, що вони вже здатні не тільки на механічне обговорення пропонованих педагогом тем, але й на власні проекти.

Третій етап. Це вже час справжньої творчості, яке характерне для дітей у віці 6-7 років. Будь-який метод проектної діяльності обов'язково повинен створювати такі умови навчання, які не будуть відлякувати його від вирішення складних проблем. Потрібно створювати такі умови, при яких дитині було б комфортно вибрати теми для своїх проектів, а також методів і часу роботи над ними. Уважне ставлення до потреб дітей, вивчення їх інтересів дозволяє без труднощів визначити проблему, «що замовляється» дітьми» [3]. Інтерес до змісту проекту залежить від задоволення інтересів дитини; реалізації її потреб в активній діяльності, самовираженні; захопленості спільною діяльністю з дорослими і ровесниками. Зазвичай у фахових публікаціях проектну діяльність асоціюють з одним із її різновидів – дослідницької [6]. Така діяльність організовується вихователем закладу дошкільної освіти та спрямовується на отримання нових знань шляхом про ведення спостережень, дослідів, вимірювань відповідно до програм дошкільної освіти. Оскільки поняття «проект» виходить за межі традиційного освітнього процесу, у цій діяльності може застосовуватися будь-який інший її різновид: пошукова, інформаційна, конструкторська, ігрова [5]. Провідним аспектом проектування є пізнавальна діяльність дошкільника. Вона розглядається як «найважливіший процес накопичення духовних цінностей, що відображає закони природи, суспільства, міжособистісних стосунків і є складним процесом переходу дитини від незнання до знання, від випадкових спостережень і розрізнених відомостей до системи знань».

Метою проектної діяльності є стимулювання пізнавальної активності, яка забезпечує інтелектуальний розвиток дитини. У проектній діяльності під керівництвом вихователя дошкільник розкриває нові знання і факти, здійснює відкриття, які мають суб'єкту значущість, а оволодіння новими знаннями відбувається в умовах активної розумової діяльності.

Процес пізнання як складова частина проектної діяльності дошкільників зазвичай супроводжується емоційними переживаннями новизни, незвичності навчальної ситуації та почуттям особистої значущості [6]. Таким чином, знання наповнюються доступними дитині поняттями і, як наслідок, стають більш стійкими. Зауважимо, що в пізнавальній діяльності дітей не так яскраво відчувається результат, як, зокрема, у трудовій чи ігровій, однак вплив самого процесу на особистісний розвиток дошкільника складно переоцінити. Окрім пізнання, важливою є також трудова діяльність. Під її впливом відбувається найбільш сприятливе й успішне формування особистості дошкільника. Спілкування відбувається на кожному етапі проектної діяльності: дошкільник

отримує раціональну інформацію; формує способи розумової діяльності; вміє висловлювати свою думку, збагачувати словесний запас, отримує досвід роботи у групі.

Ігрова діяльність є однією з пріоритетних у дошкільному віці. Використання її розвивального потенціалу в проектній діяльності створює атмосферу активності, творчого пошуку, емоційності, невимушеності.

Художня діяльність дає можливість долучитися до безпосереднього спілкування з мистецтвом, яке заповнює сферу пізнання природи, людини, суспільства, а «суспільно-корисна діяльність сприяє збагаченню освітнього процесу соціальною мотивацією, осмисленням цінності практичної діяльності на користь іншим. Наприклад проекти: «Ідемо в похід», «Студія дизайну», «Я малюю красу природи». Для дошкільника проектна діяльність, наповнена різними видами роботи, має особливе значення, оскільки кожен із них активізує дітей, формує самостійність, розкриває природні здібності, збагачує життєвим досвідом, підвищує інтерес до пізнання.

Взаємозв'язок між видами діяльності відбувається в різноманітних поєднаннях. Наприклад, у проекті «Готуємо смачну піцу» окрім трудової діяльності, має місце пізнавальна (на етапі планування проекту), спілкування (на всіх етапах), ігрова (на етапі презентації результату) тощо [7]. Залежно від цілей проектної діяльності дітей різноманітні види дій, що входять до складу цієї діяльності, можуть бути скомбіновані, збагачуються додатковими умовами, обмеженнями, допоміжними етапами (для засвоєння навичок, якими дорослі вже володіють, а дітям ще потрібно навчатися).

Можуть бути реалізовані наступні типи проектів (по тривалості): довгострокові на кілька місяців, на місяць, тиждень, а також короткострокові на кілька днів або взагалі на день.

Отже, давайте опишемо опосередковану послідовність роботи над завданням:

- ✓ В залежності від потреб і здібностей конкретної дитини, педагог ставить задачу (порадившись зі своїм же підопічним).
- ✓ Слідом педагог залучає дітей в процес вирішення проблеми.
- ✓ Далі потрібно якомога сильніше захопити дітей і навіть їх батьків поставленим перед ними завданням.
- ✓ Якщо є така необхідність, можна звернутися за допомогою до якихось вузьких спеціалістів у цій галузі.
- ✓ Крім того, проектна діяльність педагога в ЗДО передбачає і подальшу спільну роботу з батьками: спільно з ними потрібно скласти докладний план заходу.
- ✓ Сама дитина в цей час (користуючись допомогою) збирає всю необхідну інформацію.

✓ В цей же час вона проводить спостереження, бере участь у тематичних іграх і відвідує необхідні екскурсії.

✓ Педагог не повинен забувати, що і в цей час діти повинні отримувати домашні завдання.

✓ Дуже важливо всіляко заохочувати самостійні дії як самих дітей, так і їхніх батьків, які можуть шукати матеріал шляхом самостійного «розслідування» в заданій області.

✓ Після цього педагог організовує презентацію проекту, на якій діти розповідають всі відомості, які їм вдалося отримати і систематизувати.

✓ У кінці проекту корисно провести самоаналіз.

Питання для самоаналізу можуть бути такі:

- З чого все починалося?
- Як виникла ідея?
- Чия це була ідея?
- Як інші поставились до неї?
- Що вдалося, а що ні?
- Які відчували проблеми?
- Завдяки чому вдалося їх розв'язати?
- Що більше здивувало (лякало, турбувало)?
- Що далось легко? Важко? Чому?
- Які зміни відбулися у житті вашої групи за час проекту?
- Скільки дітей проявили себе активними і творчими?
- Чи вільно висловлювали діти свої бажання?
- Які прийоми і методи були більш вдалимими в активізації дітей?

✓ Педагог вимовляє завершальну промову, при необхідності виступає на педагогічній раді.

Використання проектної діяльності у закладі дошкільної освіти є ефективним тоді, коли в освітньому процесі поставлено певне дослідницьке, творче завдання, для розв'язування якого потрібні інтегровані знання з різних галузей. Така діяльність стимулює внутрішній розвиток дитини та готує до Нової української школи.

Таким чином, аналізуючи метод проектів та проектну діяльність у дошкільному навчальному закладі можна дійти висновку, що такий підхід до організації діяльності дітей сприяє гармонійному розвитку особистості дитини через власний інтерес та співробітництво з вихователем, а також підвищує фахову майстерність самого вихователя. Вважаємо, що активне впровадження проектної діяльності у сучасних ЗДО буде перспективним найближчим часом, що є потребою суспільства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу/Укладач Л.А.Швайко. Харків: Вид. група «Основа»,2010..203с.
2. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку. навчально-методичний посібник для дошкільників/ Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун – Д: «ЛІРА», 2014.-120с.
- 3 Проектна модель організації освітнього процесу. /Н. Гавриш. Дошкільне виховання. 2009. № 6. С. 9–11.
4. Пошуково-дослідницька діяльність як засіб пізнавальної активності дошкільників / Іванчук Л.І. навчально-методичний посібник. Хмельницький : ДНЗ № 11, 2017. 89 с.
5. Пізнавальний розвиток старших дошкільників / уклад. Дикань Н.І., Мельниченко К.С. Харків :
6. Світ чомучок. Організація дослідно-еспериментальної роботи з дошкільниками / уклад. Л.А. Шик. Харків : Основа, 2012. 168 с. Основа, 2011. 184 с
7. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку/Н. Гавриш, Т.Панасюк, Т. Піроженко, О. Рогозянський, О..Хартман, А. Шевчук – К.: ТОВ «Українська академія дитинства»,2017. – 80с.
8. Поектна діяльність як чинник пізнавального розвитку дітей. Науковий фаховий журнал «інноваційна педагогіка». Випуск 18. 2019.

Жарун Наталія,
вчитель німецької мови
комунального закладу загальної середньої освіти
«Ліцей №6 імені Назара Макаренка»
Хмельницької міської ради,
вчитель вищої категорії

Міжнародний проєкт «Школи – партнери майбутнього» (З досвіду співпраці комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №6 імені Назара Макаренка» Хмельницької міської ради та Гете-інституту в Україні.)

Ми живемо у динамічному світі, що дуже швидко змінюється. Ці зміни стосуються усіх сфер нашого буття: техніки, політики, культури, освіти, цінностей, на які орієнтуються люди. Особливо відчувають ці зміни сучасні діти – сьогодні дитині потрібні не тільки знання, але і достатній рівень життєвої компетентності. Таким чином, зміни у суспільному житті і свідомості вимагають від нас, педагогів, визначити нову мету навчання та виховання – розвиток інноваційної особистості, тому зростає популярність проєктної діяльності.

Враховуючи питання проблеми, над якою працює наш заклад та зміст освітнього процесу в закладі освіти, колектив закладу зосередив увагу на проєктній діяльності як ефективній формі розвитку творчої особистості. Завдяки багаторічній співпраці з Гете-Інститутом вчителі німецької мови нашого закладу продовжують впроваджуват проєктну діяльність в освітній процес з урахуванням особливостей дітей, власного досвіду та реальних умов. Так, лише за останній навчальний рік 2023-2024 учні нашого закладу мали можливість брати участь в різноманітних проєктах, розширюючи таким чином компетентність у вивченні німецької мови:

Проєкт «Wasser» Mint Akademie (предмети математики, інформатики, природничих наук та техніки). Для конкурсу учні підготували свої відео-повідомлення з мотивацією до участі в Академії MINT, в яких вони проводили експерименти та описували їх німецької мовою.

Проєкт «Demokratie leben» («Демократичне життя або що для тебе демократія»), учні знімали на цю тему відео, кращі роботи були оцінені журі, переможці виграли стипендію на тритижневі мовні курси в Німеччині та матимуть змогу на мовних курсах отримати не лише нові знання з німецької мови, а й незабутні позитивні враження від спілкування із дітьми з усього світу, що зараз так необхідно нашим дітям.

Проєкт «В моїй кімнаті» з учнями шкіл з 10 країн, таких як Румунія, Молдова, Туреччина, Болгарія, Греція, Албанія, Грузія, Хорватія, Боснія та Герцоговина. Проєкт включав онлайн-фазу, а також очну фазу у вигляді літнього табору. Наприкінці проєкту силами молодих людей буде створено виставку та веб-сайт.

Проєкт „Deutsch Plus Beruf – конкурс, який дає можливість взяти участь в двотижневому мовному курсі для підлітків з акцентом на тему «Німецька у професії» та один тиждень профорієнтації з відвідуванням багатьох фірм та підприємств регіону Хайльбронн-Франконія.

Фотоконкурс «З чим у вас асоціюється передріздвяна пора?». В цьому проєкті мали змогу брати участь найменші школярі нашого закладу та виграти неймовірні різдвяні подарунки. Найкращі 24 фотографії були розміщені в Instagram.

Подкаст-майстерня «Простір для твого голосу». Учні створювали власні подкасти в командах на такі теми, як мода, мистецтво, нові технології, хобі, мови та ін. Протягом всього процесу вони отримували професійну підтримку від досвідчених фахівців(тренерів з риторики, журналістів та вчителів).

Воркшоп з малювання під керівництвом берлінської художниці Патрисії Тома.

Проєкт «Pasch-EM-Cup-2024». Учні надсилали короткі відео, презентуючи не лише знання німецької мови, а й вміння грати в футбол та матимуть змогу влітку практично показати свої знання та вміння на чемпіонаті в Берліні.

Проект «Друзі по листуванню» для учнів початкової школи. Учні разом з вчителями німецької мови виготовляли листівки для учнів з Кореї, описуючи своє хобі, їжу, доповнюючи креативно власні листівки фотографіями рідного міста.

Як можна помітити, діяльність педагогів не обмежується вибором проектів за певною метою та характером, за рівнем реалізації міжпредметних зв'язків, за тривалістю виконання тощо. Адже будь-які проекти дозволяють бачити учням практичну користь від вивчення німецької мови та сприяють кращому засвоєнню лексичних засобів та граматичних структур, мимовільному запам'ятовуванню фраз та виразів.

Отже, час особистісно-орієнтованих технологій, а зокрема проектних технологій, прийшов, і вміння використовувати цей метод – це показник високої кваліфікації і прогресивної діяльності педагога, спрямованості на творчий розвиток вихованців, і підготовку їх до дорослого життя в суспільстві. Як показує досвід нашого закладу, проектна діяльність сприяє кращому засвоєнню знань та також виробленню звички працювати самостійно, підвищенню мотивації та покращенню психологічно-емоційного стану учнів.

Список використаних джерел та літератури

1. Проектна діяльність в освітньому середовищі /Г.І. Литвинюк, О.І. Когут, О.Р. Кульматицька. – Тернополь : Навчальна книга – Богдан, 2014. – 128 с.
2. Проектна робота. Німецька мова/ Упоряд. Л. Горбач. К. Шкільний світ, – 2008 р.с.30-37

Іванова Оксана,
практичний психолог
Голозубинецького ліцею
Дунаєвецької міської ради
Хмельницької області

Проектна діяльність практичного психолога у закладі освіти

У статті розглядаються основні аспекти проектної діяльності в закладах освіти, детально описуються цілі, завдання та можливості, які відкриваються перед практичним психологом, який використовує у своїй роботі метод проектів. Також описані переваги та проблеми, з якими стикається психолог в ході роботи над проектом.

Ключові слова: практичний психолог, проектна діяльність, навчальний заклад, учні, тренінги, психологічні хвилинки.

The article examines the main aspects of project activity in educational institutions, describes in detail the goals, tasks and opportunities that open up to a practical psychologist who uses the project method in his work. It also describes the advantages and problems faced by the psychologist during the work on the project.

Keywords: practical psychologist, project activity, educational institution, students, trainings, psychological moments.

У сучасному освітньому середовищі роль психолога в закладах освіти стає все більш важливою та різноманітною. Окрім традиційних функцій консультування учнів та співробітників, психолог активно впроваджує проектні методики для підтримки та розвитку освітнього процесу. Проектна діяльність стає ефективним інструментом в руках психолога для вирішення різноманітних завдань, пов'язаних з психологічною підтримкою, соціалізацією та навчанням учнів.

У цій статті ми розглянемо основні аспекти проектної діяльності практичного психолога в закладах освіти, звернемо увагу на її цілі, завдання та можливості. Розглянемо приклади успішно впроваджених проектів, а також обговоримо переваги та виклики, з якими стикаються практичні психологи при роботі з проектами в освітньому середовищі.

Суть методу проектів – у стимулюванні інтересу дітей до різних проблем, розв'язання яких потребує певних знань і експериментально-пошукових дій. Через проектну діяльність діти застосовують наявні знання у різних умовах, отримуючи практичний результат та набуваючи нових знань і досвіду. У сучасному інформаційному суспільстві метод проектів є особливо актуальним. Саме тому останніми роками значно зріс інтерес до такої організації освітнього процесу [3].

Основні аспекти проектної діяльності практичного психолога в закладах освіти включають:

1. Розробка та реалізація психологічних програм та проектів: практичний психолог працює над створенням програм, спрямованих на психологічний розвиток учнів та студентів, розв'язання конфліктів, підтримку емоційного стану тощо.

2. Проведення тренінгів та семінарів: психолог може організовувати навчальні заходи для вчителів, батьків та учнів на різні теми, пов'язані з психологією, педагогікою, міжособистісними відносинами тощо.

3. Психологічний супровід учнів та педагогічний супровід вчителів: практичний психолог надає індивідуальну психологічну допомогу учням з різними проблемами, а також консультує педагогів щодо виховно-освітньої роботи.

4. Дослідження та аналіз психологічних проблем: психолог вивчає та аналізує психологічні аспекти навчально-виховного процесу та розробляє рекомендації для їх подолання.

5. Участь у командних проектах: практичний психолог може брати участь у командних проектах разом з іншими фахівцями закладу освіти для розв'язання складних проблем та підвищення якості освітнього процесу [2].

Цілі проектної діяльності практичного психолога включають: розробку та впровадження проектів, які спрямовані на покращення психологічної підтримки учнів, вчителів та батьків, що впливає на загальний рівень навчання та виховання. Проектна діяльність сприяє розвитку різних аспектів особистості, таких як соціальні навички, самосвідомість, емоційний інтелект тощо. Через розробку спеціалізованих проектів психолог може допомагати у вирішенні різних психологічних проблем та конфліктів, що виникають у навчальному середовищі.

Завдання, які ставить перед собою психолог: розробити програми та методики, спрямовані на розвиток особистості, підвищення самосвідомості та психологічної стійкості; організація тренінгів, семінарів, лекцій для учнів, вчителів та батьків з різних психологічних тем; надання індивідуальної та групової психологічної підтримки для учнів, вчителів та батьків [1].

Можливості, які отримує психолог: може реалізувати свої ідеї та проекти, спираючись на власний досвід та знання; працюючи в команді з іншими педагогічними та медичними працівниками, психолог може реалізувати більш складні та комплексні проекти; проектна діяльність психолога може значно вплинути на атмосферу в навчальному закладі, зробити його більш сприятливим для розвитку та самореалізації учнів.

Психолог може впровадити різноманітні тренінги, рольові ігри та групові вправи, спрямовані на зміцнення емпатії, комунікаційних навичок та конструктивного вирішення конфліктів.

Основними переваги роботи з проектами для практичних психологів складають комплексний підхід - можуть працювати з різними аспектами психологічного розвитку учнів, вчителів та батьків одночасно; проектна діяльність дозволяє психологам використовувати нові методи та підходи у своїй роботі, що може призвести до більш ефективних результатів; успішні проекти можуть вплинути на загальну атмосферу та культуру навчального закладу, зробивши його більш підтримуючим та сприятливим для розвитку кожного учасника.

Однак, робота з проектами може також зіткнутися з викликами, такими як: може вимагати значних фінансових, часових та інших ресурсів. Деякі проекти можуть бути складними у виконанні через їхню обширність та різноманітність завдань. Важливо визначити критерії успіху та ефективно оцінювати результати роботи з проектами.

Успішним проектом, який втілила в життя особисто, є виконання психологічних хвилинок. Колеги підтримали ініціативу, оскільки в учнів знизився рівень тривожності та підвищилась активність і уважність під час уроків. Цей проект дійсно дієвий, результат став помітним після регулярного проведення протягом трьох днів .

Отже, метод проектів в роботі практичного психолога є дуже дієвим і корисним застосунком. Хоча для втілення в життя проекту необхідні певні затрати часу, подекуди – фінансів та інших ресурсів, але результат не змусить себе чекати.

Список використаних джерел та літератури

1. Башинська Т. Проектувальна діяльність // Початкова школа, № 6 - 7, 2003.
2. Киричук В. О., Неділько В. П., Руденко С. А. Технології проектування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу: теоретико-практичний аспект: Посібник. – К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. – 336 с.
3. Центр розвитку дитини «Гармонія». Консультація «Метод проектів як важливий освітній інструмент» <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/konsultaciya-metod-proyektiv-yak-vazhlyvyi-osvitniy-instrument.html> (дата звернення 30.04.2024).

Клімкіна Наталія,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології, інклюзивної освіти,
методик природничо-математичних дисциплін
Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка

**Особливості співпраці закладу освіти з громадою в сучасних умовах.
Шляхи пошуку ефективної комунікації, як основи започаткування
місцевих проєктів**

У статті наведено приклади участі освіти в місцевих проєктах, означено джерела фінансової підтримки різними представниками. Запропоновані підходи, які сприяють формуванню сприятливого соціально-педагогічного і психологічного середовища в організації процесу ефективного спілкування в громаді.

Ключові слова: життя громад, агрохолдинізація, діалог, самореалізація, пріоритизація, патріотизм.

The article provides examples of the participation of education in local projects, the sources of financial support by various representatives have been indicated. Approaches that contribute to the formation of a favorable socio-pedagogical and psychological environment in the organization of the process of effective communication in the community have been proposed.

Key words: life of communities, agroholdinization, dialogue, self-realization, prioritization, patriotism.

Після Революції Гідності в Україні розпочалася низка реформ у різних сферах, зокрема реформа децентралізації. Утворені об'єднання: територіальні громади, які отримали значні управлінські та фінансові повноваження. Такий модернізаційний процес має свої переваги, оскільки дає управлінську свободу і фінансові ресурси для облаштування якісного життя людей, які мешкають в об'єднаній територіальній громаді. Відповідно в громаді першочерговими є питання довіри та діалогу. [2, с.3]. Це є необхідною складовою організації місцевих різноманітних проєктів.

Гідність, відповідальність, патріотизм є орієнтирами на шляху розвитку громад і відбудови держави в цілому в післявоєнний період. Освіта для самоврядування - важливе завдання, оскільки стосується усіх громадян і є інвестицією в майбутнє. Адже кожен свідомий представник громади хоче, щоб його дитина не змарнувала свої таланти, самореалізувалася, була щасливою у житті, мала перспективу працевлаштування та гідну заробітну плату.

З вересня 2018 року розпочалася реформа освіти НУШ, яка ставить дитину в центр уваги, дбає про її розвиток, змушує думати про те, як мотивувати її до якісного навчання, натхненної праці на благо своєї країни, як закласти міцні підвалини для подальшого розвитку особистості в сучасних умовах.

На жаль, сьогодні маємо низку проблем:

- руйнація освітніх установ;
- переміщення учнів разом із сім'ями в інші регіони України через бойові дії;
- низка малокомплектних шкіл (як засвідчив моніторинг, представники таких установ мали нижчі бали на ЗНО, класи з малим наповненням дітей не дають можливості розвивати у молодого покоління такі важливі компетенції для сучасного глобалізованого суспільства, як ефективна комунікативна здатність, уміння працювати в команді, проактивність в умовах конкуренції, готовність до постійного навчання, яке продиктоване динамічними змінами на сучасному ринку праці.);
- відсутність за всі роки незалежності України ефективної державної політики соціально-економічної підтримки сіл, селищ, що призвело до масштабної депресії сільських територій; [2, с.6]
- низький рівень матеріально-технічного забезпечення сільських шкіл;

-відтік кваліфікованого педагогічного персоналу за межі України, що пов'язане з війною;

-негативні демографічні тенденції, що пришвидшують процес зникнення сіл і деградації людського потенціалу сільських громад;

-безробіття на тлі масштабних диспропорцій у використанні земельних ресурсів («агрохолдингізація», спрямована на винятково сировинний агропромисловий розвиток сільських територій без урахування соціальних потреб сільського населення, яке катастрофічно зменшується).

Згадані соціально-економічні проблеми сільських територій негативно вплинули на рівень освітніх послуг у сільських школах і призвели до системного погіршення якості навчання, окрім того в таких умовах не було спроб започаткування хоча б місцевих проєктів соціального або екологічного спрямування.

У проєкті Закону України «Про освіту» (від 04.04.2016 №3491-д) мета повної загальної середньої освіти визначена так: «Різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності». [2, с.16].

Започаткування різних раціональних місцевих проєктів сприятиме розвитку сприятливого середовища для громадян. Так, Кабінет Міністрів України затвердив перелік перших проєктів, які отримають фінансування з Фонду ліквідації наслідків збройної агресії російської федерації (Фонд ліквідації). На реалізацію проєктів з Фонду ліквідації буде виділено 6,6 мільярдів гривень.

До переліку перших місцевих проєктів відновлення, що фінансуватимуться за рахунок коштів Фонду ліквідації, увійшли 159 проєктів у Житомирській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Одеській, Сумській, Харківській та Херсонській областях.

Серед затверджених проєктів – будівництво (капремонт, реконструкція) та аварійно-відновлювальні роботи багатоквартирних будинків, медичних закладів, шкіл та дитячих садків, об'єктів комунальної інфраструктури, а також будівництво захисних споруд цивільного захисту тощо.

«На сьогодні, Фонд ліквідації - це перший державний інструмент відновлення, в основі якого логіка цифрового управління. Так, наприклад, процес подачі проєктів регіональною та місцевою владою здійснюється через галузеву систему на базі платформи DREAM. А вже сам відбір проєктів відбувається згідно з автоматизованою методологією пріоритезації, в основі якої - підхід Світового банку. Цей досвід, з максимальним залученням громад, буде в основі подальшого державного бачення організації процесу відновлення країни», – зазначила заступник Міністра розвитку громад, територій та інфраструктури Олександра Азархіна.

Робоча група розглянула 377 пропозицій заявників, узагальнених Житомирською, Закарпатською, Запорізькою, Івано-Франківською, Київською, Львівською, Миколаївською, Одеською, Полтавською, Сумською, Тернопільською, Харківською, Херсонською, Черкаською, Чернігівською та Чернівецькою обласними військовими адміністраціями.

Загальна вартість проєктів, які подані на розгляд, становила 17,9 млрд. гривень.

З урахуванням рекомендацій Міжвідомчої робочої групи, насамперед до фінансування, затверджені проєкти, які забезпечують первинні потреби громадян та створюють необхідні умови для відновлення нормальної життєдіяльності громад в областях, які найбільш постраждали від повномасштабного вторгнення рф.

Водночас, з переліку проєктів були усунуті ті, які, відповідно до зауважень (ДСНС), не відповідають вимогам щодо облаштування сховища цивільного захисту або протирадіаційного укриття. Зокрема, був сформований перший перелік проєктів, які отримують фінансування за рахунок коштів Фонду ліквідації.

Окрім того, в сучасних умовах важливо започатковувати місцеві проєкти у процесі співпраці з відомими людьми краю, які б давали перспективи розвитку малого бізнесу на місцях та можливості працевлаштування випускників місцевих освітніх установ. Такою

ланкою, що пов'язує всі ці компоненти в комунікації, як представник освітньої установи, може бути класний керівник, окрім керівника закладу, педагог-організатор та інші фахівці.

Наведемо приклад, де учні з громадсько активної школи взяли участь у проєкті «Юні лісові рейнджери». Фінансувався цей проєкт US Forest Service International Programs (Міжнародні програми Лісової Служби США) серед навчальних закладів Чернівецької, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської та Волинської областей щодо створення та організації системної діяльності на базі шкіл клубів «Юних лісових рейнджерів». Озброєні новими знаннями, враженнями та бюджетним проєктом на суму 9 700грн. повернулись додому учасники проєкту. У навчально-виховному комплексі поділились емоціями, створили клуб «Юні лісові рейнджери» і приступили до виконання його завдань. Під загальним девізом «Майбутнє лісу у твоїх руках» запропонували небайдужих долучитися до відновлення Старогвіздецьких лісів, зазначили, що садіння лісу виховує культуру бережливого ставлення до природи, особливо, коли до посадки лісу долучаються цілі родини, учні гімназії, місцеві жителі та молодь. [1]

Взаємини класного керівника та громади представлені різними групами зацікавлених сторін, вони мають велике значення для змін системи середньої освіти у громаді, що повинні реалізовуватися на основі рівноправного діалогу, прозорості та партнерства.

Очевидно, що освітній процес у системі забезпечення освітніх послуг має безліч різних завдань, серед основних - спілкування з різними категоріями жителів громади. Класний керівник повинен своєчасно та якісно виконати завдання щодо інформування учнів, колег, батьків з питань участі в НМТ, атестації шкіл або вчителів (коли проводяться відкриті заходи), проведення олімпіад тощо.

Батьківська громадськість повинна знати та розуміти всі заплановані зміни системи освіти в громаді і користь, яку можуть отримати від цих змін їхні діти для свого майбутнього.

Класний керівник може також комунікувати з представниками самоврядування (наприклад, із депутатами місцевої ради, старостами та іншими членами виконавчого комітету). Основне, щоб не було односторонньої комунікації.

Іншим, більш складним рівним побудови партнерства із зацікавленими особами, є залучення громади до реалізації практичних дій у процесі модернізації освіти в громаді. Такі приклади є в школах України, в яких шкільна адміністрація разом із вчителями, класними керівниками, активними батьківськими комітетами та учнями регулярно обговорюють завдання школи, спільно приймає рішення і реалізовує їх. Як результат, шкільна громадськість краще розуміє проблеми школи, допомагає розв'язувати їх, вкладаючи свої тимчасові, волонтерські та фінансові ресурси. Така самоорганізована громада, яка розуміє, практично підтримує ініціативи місцевої влади (не тільки у сфері освіти), бере на себе частину відповідальності за її результати – мрія будь-якого голови громади. Заважимо, що залучення громадськості як рівноправного і конструктивного партнера органу місцевого самоврядування-довгий і клопіткий процес. [2, с.71]

З погляду управління, ефективна комунікація і залучення громадськості є інструментами демократичного менеджменту для місцевого самоврядування. Органам влади об'єднаних громад належить навчитися професійному застосуванню цих методів, в основі яких прозоре обговорення, спільне прийняття рішень і розподіл відповідальності за її результати. Саме шкільна спільнота і пов'язані з нею питання якості навчання, фізичного та духовного розвитку дітей є тим сприятливим середовищем, всередині яких буде створюватися справжня українська громада.

Зазначені два рівні відносин (ефективна комунікація і залучення громади) є складними завданнями, що вимагають окремої уваги, витрат часу та інших ресурсів. Кожен із цих рівнів має свої алгоритми і способи реалізації, але вони працюють разом. Для досягнення суттєвих результатів треба, щоб органи самоврядування розглядали ці завдання не за «залишковим принципом», а як важливий і визначений план діяльності та окремий вид роботи. Щоденна рутинна діяльність органів влади громад не може бути причиною того, що в неї не буде часу для стратегічно важливих завдань таких, як комунікація та залучення громади. На зміну кулуарним і фрагментарним методам у відносинах з громадою (що було

притаманне формам управління попередньої місцевої влади) повинна прийти прозорість і системність.

Основою успішної роботи класного керівника з представниками громади та передумовою започаткування місцевих проєктів має бути єдність теоретичного та практичного підходу до взаємодії з людьми. Теоретичний підхід полягає у базі знань, а практичний – у вмінні втілювати теоретичні підходи у практичну діяльність у співпраці з різними категоріями населення.

Якими б сучасними тьюторськими технологіями не володів класний керівник, (структурно – логічні, інтеграційні технології, ігрові технології, тренінгові технології, і подібні), в основі використання будь-якої технології лежить діалогізація процесу взаємодії.

Цікавим є той факт, що процес становлення мовлення людини відбувається до п'ятирічного віку, а над удосконалення його потрібно працювати протягом життя.

У дорослому віці, ми зіштовхуємося з низкою проблем, що стосуються певних перешкод у процесі передачі інформації, наприклад: перекручування даних, перебільшення значущості (певних фактів), вплив емоцій (сльози, сміх, плач, байдужість, хвилювання, страх і подібне) на передачу даних, використання навушників [4]. Вважаємо, що ця тема є актуальною та необхідною у роботі кожної людини, яка намагається досягати взаєморозуміння.

Для ефективної комунікації варто враховувати, що всяка індивідуальна дія здійснюється в умовах прямих чи непрямих або опосередкованих відносин, які передбачають використання невербальних засобів таких як постава, жести, міміка.

Крім того, величезну роль відіграє експресивність мовлення. Основне в цьому – різноманітність інтонацій (логічні, смислові та емоційні наголоси, зміна висоти звуків, темпоритму, паузи.). Емоції є енергетичною базою розуму. Інтонація може нести до 40% інформації.

Станіславський у свій час пропонував, шліфуючи свою акторську майстерність, пробувати проговорювати вітання «добрий день» з двадцятьма інтонаційними відтінками.

Безбарвне монотонне мовлення педагога не може привернути нічиєї уваги.

Може бути використання жестів, міміки, постави цілеспрямоване, а може бути не цілеспрямоване, варто пам'ятати, що діти та ті, хто нас оточує, є «психологами», що зчитують інформацію з нашого тіла.

Крім інтонації, до засобів виразності мови належать використання анафор (прислів'їв, повторів, приказок); градації (повтор основного поняття з посиленням та розширенням речення); інверсій (незвичний порядок слів у реченні).

Основна функція комунікаційного процесу – досягнення соціальної спільності за умов збереження індивідуальності кожного її елемента (особистісно орієнтований підхід).

Для започаткування місцевих проєктів можна використовувати різні види комунікації: міжособистісну, публічну, масову.

Міжособистісна – вимагає орієнтури педагога на вік, емоції, досвід, можливу освіту співрозмовника.

Публічна, як приклад, батьківські збори, лекторії, батьківський всеобуч, участь в місцевих проєктах, консультаційні дні. Якщо навіть якась тема чи питання обговорювалось під час міжособистісної комунікації, то з обережністю варто цю ж тему виносити на публічну комунікацію.

Масова, як приклад, виступ на телебаченні, перед громадою. Варто враховувати ще більшу фаховість та «спектральність» публіки.

Для налагодження позитивної комунікації між закладом освіти та громадою та з метою започаткування місцевих проєктів, варто визначати цілі спілкування. Вони можуть бути такими:

- а) інформувати; передати інформацію про щось об'єктивне;
- б) проілюструвати свою думку, підтвердити її фактами;
- в) пояснити свій погляд, проаналізувати, визначити, порівняти чи підкреслити подібність або протилежність, знайти причинно-наслідкові зв'язки;
- г) переконати, сформулювати ту чи ту точку зору.

До комунікативних компетентностей, які допоможуть налагодити кращу співпрацю представнику закладу освіти з громадою належать:

- соціальна перцепція (уміння «читати по обличчю»);
- емпатія (уміння співчувати);
- толерантність (уміння розуміти інші точки зору, терпимо ставитися до чужих поглядів);
- самопрезентація (уміння виявити впевненість, свої кращі якості в необхідний час);
- установка на позитивне в людях;
- достатній обсяг уваги і пам'яті (обличчя, імена, якості);
- оперативність формування думок;
- культура і техніка мовлення;
- володіння прийомами ефективного спілкування.

Отже, будь-яка людина має потребу у самовираженні, одержанні емоційної підтримки – співчутті, поваги до себе – визнанні своєї особистості. Це має розуміти класний керівник, який налагоджує співпрацю з представниками громади для організації місцевих проєктів. Врахування цих потреб – шлях до успіху в спілкуванні та налагодженні конструктивної взаємодії. Без прояву розуміння та поваги до співбесідника ефективно спілкування не є можливим.

Освіта, без сумніву, відіграє ключову роль і має особливе значення для процесу реформ в Україні, її життя в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови. Жодна секторальна реформа не буде успішною, якщо не зміняться цінності і ставлення громадян. А цінності і ставлення формуються шляхом якісної освіти та культури, а також взаємодії. Шукаймо нагоди ефективної співпраці закладу освіти з громадою в сучасних умовах, налагоджуймо ефективну комунікацію для започаткування успішних місцевих різних проєктів - це нагода покращити регіональний стан та стан України загалом!

Список використаних джерел та літератури

1. Громадсько активна. <https://starogvizdetska-imnaziya5.webnode.com.ua/proekti/> (дата звернення 27.05.24 р.)] (дата звернення 27.05.24 р.)]
2. Нова школа у нових громадах: посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах./Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В.-К., 2018.-128 с.
3. Перші місцеві проєкти відновлення отримають фінансування з Фонду ліквідації <https://www.kmu.gov.ua/news/pershi-mistsevi-proekty-vidnovlennia-otrymaut-finansuvannia-z-fondu-likvidatsii> (дата звернення 27.05.24 р.).
4. Федоров В.Д. Комунікативний простір становлення особистості. Хмельницький. 2009 р.

Костюк Інна,
в.о.директора
Богданівецького закладу дошкільної освіти «Вербиченька»
Хмельницької міської ради
Хмельницької області

Роль педагога в організації проєктної діяльності в закладах освіти

Система українського дошкілля здійснює пошук якісно нових підходів до організації дошкільної освіти на засадах дитиноцентризму, здоров'язбереження, психолого-педагогічного супроводу, партнерства, проблемно-ігрової діяльності, компетентнісного, особистісно орієнтованого підходу. Це знаходить відображення у новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти, 2021), оновленій освітній програмі «Дитина» для дітей від 2 до 7 років (2020), інтенсивному пошуку і використанні нових форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, удосконаленні методів та засобів педагогічної взаємодії з дітьми, застосуванні нових освітніх технологій. Це пов'язано з тим, що акцент в освіті зміщується на розвиток компетентної, творчої особистості, здатної самостійно мислити, здобувати і застосовувати знання в різних життєвих ситуаціях, приймати обмірковані рішення і чітко планувати свої дії,

а також ефективно співпрацювати з однолітками і дорослими, бути відкритими для нових контактів і зв'язків. Саме тому постає питання про вибір таких форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, за яких педагог може реалізувати цілі особистісного рівня розвитку дитини. Особливо актуальним стає пошук форм організації спільної діяльності дорослих (педагогів, батьків) і дітей. Однією з таких привабливих і результативних форм спільної діяльності дітей дошкільного віку і дорослих є проектна діяльність.

І сам вихователь в проектній діяльності відіграє вирішальну роль. Адже проектна діяльність передбачає створення педагогом таких умов, які дозволяють дітям самостійно або спільно з дорослим набувати нового практичного досвіду різними шляхами, зокрема експериментальним шляхом, у процесі пошуку аналізувати його і застосовувати у реальних життєвих ситуаціях. У педагогічному процесі проектна діяльність організована вихователем забезпечує єдність інтелектуального, емоційного і морального розвитку, що робить дитину дошкільного віку суб'єктом педагогічної взаємодії. Організація проектної діяльності дітей дозволяє здійснювати педагогу інтеграцію практично всіх освітніх напрямів, оскільки передбачає взаємодію дітей один з одним і вихователем, їхнє активне співробітництво і творчість, пізнання і працю у вирішенні певної проблеми. Саме тому особливої уваги набуває підготовка майбутніх педагогів до організації проектної діяльності дітей у закладі дошкільної освіти яку і здійснює вихователь.

Питання організації проектної діяльності у сфері освіти знайшли своє відображення у різних наукових працях багатьох учених, зокрема, в таких аспектах: становлення методу проектів (Д. Дьюї, У. Кілпатрик, Г. Ващенко та ін.); теоретичні положення проектної технології в педагогіці (О. Пехота, О. Полат, С. Сисоєва та ін.); технологія психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого і дитини (Т. Піроженко та ін.), організація проектної діяльності дітей дошкільного віку (Н. Гавриш, Л. Лінник, Н. Токаренко та ін.); проектні технології в закладах дошкільної освіти (Ю. Буракова, Г. Кравченко, Н. Кугуєнко, Л. Швайка та ін.).

Насамперед педагог повинен ознайомитися з усіма методиками та визначитися з технологією, адже використання технології проектування з метою набуття педагогами компетентності в організації проектної діяльності у закладах дошкільної освіти та оволодіння навичками практичної діяльності щодо управління проектною діяльністю дітей дошкільного віку з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освітньої галузі.

Я хочу зупинитися на одній із технологій психолого – педагогічного проектування взаємодії дорослого і дитини за методикою Т. Піроженко та визначити роль вихователя в її організації.

Освітня розвиваюча технологія психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого з дитиною містить:

1. Науково методичний супровід розвитку базових здібностей дитини та дошкільного віку;
2. сприяє підвищенню творчої активності людини;
3. розвитку потенціалу особистості;
4. гармонізації взаємодії між дітьми та дорослими;
5. захисту від негативних переживань і полегшенню проходження життєвих випробувань.

Інноваційні педагогічні технології в сучасній дошкільній освіті - розвиток науки і техніки сприяв появі нових форм навчальної комунікації, новітнім методам розв'язання освітніх завдань. З огляду на це роль вихователя набула нової якості. Він розвиває пізнавальні якості дошкільника, його життєву компетентність у різних соціальних інституціях. Водночас відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до розробок і впровадження нових новітніх освітніх технологій. Досвід показує, що все нове із часом стає традицією і що традиції утверджує соціум, а новаторами виступають яскраві особистості реформаторського типу. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. При організації проектної діяльності вихователь повинен враховувати всі аспекти та соціальні потреби дошкільників.

Психолого-педагогічне проектування при взаємодії дорослого та дитини відкриває значні можливості, а саме:

- розвитку вільної творчої особистості дитини, спроможності діяти самостійно, відповідно до ситуації;
- вчить застосовувати отримані знання на практиці,
- готує до розв'язання конкретних завдань у реальному житті;
- забезпечує дитині реалізацію власних можливостей відповідно її рівня розвитку;
- контактувати, емоційно реагувати, активно діяти;
- вибачатися та пробачати;
- розробляти правила, дотримуватися їх, бути відповідальними.

А також ця технологія допомагає дітям опанувати нові соціальні ролі, ознайомлюватися з морально-етичними нормами поведінки та налагоджувати взаємодію з однолітками. Але роль вихователя в усьому цьому процесі безпосередньо є провідною.

Вихователь при складанні тематичних проектів враховує багато аспектів, а саме: вік дітей, їх можливості, освітній простір, матеріальне забезпечення дидактичним та іншим матеріалом, продумує що потрібно ще підготувати, а що виготовити з дітьми в процесі роботи за проектом.

А насамперед вихователь визначає тему та мету якої хоче досягти разом з вихованцями та їх батьками. Адже залучення батьків до освітнього процесу завжди несе позитивний результат і батьки більш глибоко розуміють значення дошкільної освіти для їх дітей, а вихователь має більш широкий спектр можливостей для взаємодії.

Потім вихователь визначає характеристику типу проекту, наприклад:

- за домінуючою діяльністю: дослідницько-інформаційний, творчий
- за терміном реалізації: короткотривалий;
- за змістом – інтегрований;
- за ступенем самостійності: творчий;
- за кількістю учасників: колективний;
- за характером контактів: вихователь – діти – батьки.

А також визначає терміни і ресурси. Цей етап відповідальний, тому, що потрібно врахувати реальні можливості всіх учасників проекту, щоб досягти поставленої мети.

Саме вихователь визначає та описує актуальність теми обраного проекту та крім мети визначає завдання проекту:

- освітні
- розвивальні
- соціалізуючі
- виховні
- очікувальні результати.

За допомогою проектної діяльності діти поглиблюють своє творче ставлення до навколишньої дійсності, навчаються встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у світі. Досягаючи поставленої перед собою конкретної мети, дошкільники діють свідомо, із задоволенням, без примусу, бо проблема, за розв'язання якої вони свідомо беруться, має для них внутрішню цінність, пов'язана з їхніми потребами та інтересами. Саме на цьому етапі роль вихователя має провідне значення.

Проектування як педагогічна технологія є способом організації педагогічного процесу, заснованого на взаємодії педагога та вихованця між собою і навколишнім середовищем у ході реалізації проекту – поетапної практичної діяльності по досягненню намічених

соціально та особистісно значущих цілей. Проектування – це процес створення прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, його стану; комплекс цілеспрямованих, організованих, науково обґрунтованих соціальних дій, спрямованих на створення, функціонування та розвиток об'єктів, явищ і процесів, різних видів діяльності з метою отримання бажаного результату. Вихователь, будучи представленим у своїй повній формі, соціально-педагогічний проект є вихідним результатом у технологічному циклі пізнавально-перетворювальної діяльності.

Найкраще роль вихователя в проектній діяльності можна прослідкувати з таблицею

Етапи проекту	Діяльність педагога	Діяльність дітей
Перший етап	1. Формулює проблему (мета). (При постановці мети визначається і продукт проекту.) 2. Вводить в ігрову (сюжетну) ситуацію. 3. Формулює завдання	1. Вхідження в проблему. 2. Вживання в ігрову ситуацію. 3. Прийняття завдання. 4. Доповнення завдань проекту.
Другий етап	4. Допомагає у вирішенні задачі. 5. Допомагає спланувати діяльність. 6. Організовує діяльність	5. Об'єднання дітей в робочі групи. 6. Розподіл ролей.
Третій етап	7. Практична допомога (за необхідності). 8. Спрямовує і <u>контролює</u> здійснення проекту.	7. Формування специфічних знань, умінь, навичок
Четвертий етап	9. Підготовка до презентації. Презентація.	8. Продукт діяльності готують до презентації. 9. Представляють продукт діяльності.

Як ми бачимо і можемо зробити висновок, що роль вихователя провідна

При організації та практичному втіленню будь – якого проекту з дошкільниками.

Існує думка, що будь-яка колективна діяльність сприяє розвитку соціальних навичок дитини. Певний сенс у цьому є. Адже під час взаємодії діти постійно змушені знаходити компроміси. Проте, щоб виховувати майбутнього громадянина, потрібні теми відповідного змісту. Важливо пропонувати дітям ігри, спрямовані на розвиток усіх складових соціально-громадянської компетентності дошкільників: емоційно-ціннісного ставлення, знань і навичок. Пропоную розглянути, які завдання має розв'язувати впровадження творчого проектування, як інноватики мовлення у формуванні соціально – громадянської компетентності, щоб сприяти соціально-громадянському розвитку дошкільників.

- формувати особистісні якості – самостійність, відповідальність, працелюбність, лідерство, людяність, спостережливність, справедливність, ініціативність, креативність тощо;
- розвивати емпатію – здатність співпереживати та співчувати, керувати власними емоціями та виражати почуття;
- заохочувати взаємодіяти з однолітками, брати активну участь у колективних іграх, поважати партнерів, їхні права та бажання усамітнитися;
- активізувати мовлення монологічне та діалогічне, бажання спілкуватися, висловлювати свої думки.

Проектування – це форма перспективного планування діяльності вихованців, у якому поєднане бажання і прагнення дітей, завдання педагога, визначені програмою, варіативність форм, методів та засобів розвивальних дій вихователя і дітей, психологічні

закономірності природного розвитку спільної діяльності дітей і дорослого (від бажання – до творчого рівня реалізації задуму).

Діти відображають життя суспільства в сюжеті та правилах, у взаєминах одне з одним, в ігрових діях, діалогах і репліках. У такий спосіб вони потроху усвідомлюють систему складних взаємин між людьми в суспільстві. Саме в при використанні психолого – педагогічної технології, найповніше активізується суспільне життя дітей, адже провідна роль належить їм, а не дорослим. Вихователь лише спрямовує непрямым втручанням та корегує діяльність дітей. Діти навчаються:

- виражати згоду та незгоду, висловлювати свою думку;
- оцінювати погляди інших;
- приймати їхні пропозиції та поважати права.

Саме проектування сприяє у формуванні активного мовлення дітей та понять про соціальне значення людини в суспільстві:

- проектування надає дітям змогу самостійно шукати способи досягнення мети, добирати партнерів, визначати час і місце реалізації задуму;
- випробовувати свої можливості, зіставляючи їх із бажаннями;
- практично застосовувати здобуті знання та набуті навички у взаємодії з дорослими та однолітками;
- реалізовувати своє природне прагнення діяти творчо, активно виявляти власне ставлення до людей і середовища;
- дітям з проявами обдарованості реалізовувати себе в умовах співпраці з однолітками, які здатні зрозуміти та оцінити їх;
- користуватися правом вибору

Правильно організована вихователем проектна діяльність передбачає усвідомлену позицію кожного з учасників від початку до її завершення. І ця роль та відповідальність відведена саме вихователю і вона є провідною, відповідальною та системною.

Психолого-педагогічне проектування складається з шести етапів: мотиваційного,

- інформаційного,
- репродуктивного,
- узагальнюючого,
- творчого,
- рефлексивно-оцінювального.

Цей поділ є досить умовним, а назва етапу вказує на педагогічні завдання, які є домінуючими в той чи інший період дитячої діяльності. Звичайно, кожен етап виконує певні навчальні, виховні, розвиваючі завдання і має свої особливості. Дуже важливим є мотиваційний етап. Адже саме він спонукає викликати у дітей бажання створити спільний проект (задум); визначити завдання, зміст та форми діяльності, спрямовані на його реалізацію.

Планування навчально-виховної роботи за проектною моделлю не обмежує дій вихователя жорсткими нормами побудови освітнього процесу, оскільки практично неможливо наперед передбачити і чітко розпланувати хід того чи іншого заняття, спостереження чи гри. Тому вихователь може міняти розклад занять, надаючи перевагу інтегрованим видам. Проте дуже важливо, щоб педагог чітко усвідомив і спланував кожен крок проектування спільної з дітьми діяльності, визначивши тему проекту, його мету (навчальну, розвиваючу, соціалізуючу, виховну, мовленнєву), орієнтовну тривалість проекту (в групах раннього віку – один день; у молодшій групі – декілька днів; у середній, старшій – від двох тижнів до одного місяця), види діяльності та зміст роботи з дітьми на кожному етапі. Таким чином, кожен педагог, який прагне працювати інноваційно, має усвідомити, що його навчальний вплив не може здійснюватись без реальної активної діяльності самої дитини. Зміна ставлення педагога до вихованців полягає в тому, що він має сприймати кожну дитину як рівноправного партнера, як особистість, рахуватись з її бажаннями, визнавати за нею право спілкуватись з педагогом на рівних, висловлювати та відстоювати свою думку.

Отже, щоб застосовувати метод проектів на практиці, педагог має змінити свої педагогічні позиції та погляди. Він повинен розуміти, що успіх людини в сучасному світі багато в чому визначається її здатністю організувати своє життя як проект: визначити далеку та близьку перспективи, окреслити план дій, ресурсів для виконання і, реалізуючи власний проект, оцінити, чи вдалося досягти поставленої мети. У своїй професійній діяльності необхідно, безумовно, спиратися на інтереси дитини, її можливості у реалізації власного Я через діяльність, свято шанувати й оберігати перші ініціативи, підтримуючи її творчу активність у самостійному пошуку шляхів подолання проблем. Це дає змогу по-іншому подивитися на організацію педагогом життєвого та виховного простору дошкільників, у якому дитина має знайти все, щоб задовольнити свою індивідуальну програму розвитку. Із носія готових знань педагог перетворюється на активного учасника, співавтора, а інколи – лише на провідника до джерел знань у творчій діяльності дітей.

Важливо, щоб між учасниками освітнього процесу переважав демократичний стиль взаємин (суб'єкт-суб'єктні відносини), що передбачає розуміння і прийняття кожного дошкільника таким, який він є, прояв поваги до дитини та її батьків – учасників проекту, надання їм педагогічної підтримки. На етапі розроблення змісту занять, ігор, прогулянок, спостережень, екскурсій та інших форм роботи, пов'язаних із темою проекту, педагогам важливо ретельно продумати та організувати в закладі дошкільної освіти предметно-розвивальне середовище таким чином, щоб воно було «тлом» до пошукової та інших видів діяльності. Працюючи над проектом доцільно оформити інформаційний куточок для дітей, де будуть запропоновані: ілюстрації, цікаві об'єкти.

Як же запланувати проект із дітьми? На етапі планування проекту з дітьми доцільно використовувати символи. Символ – це умовне, спрощене зображення. Символом може бути як предмет, так і малюнок. Із самими символами дітей ліпше ознайомити напередодні, провівши, скажімо, дидактичні ігри, що відповідають обраній темі.

Інноваційні педагогічні технології в сучасній дошкільній освіті – розвиток науки і техніки сприяє появі нових форм навчальної комунікації, новітнім методам розв'язання освітніх завдань. З огляду на це роль вихователя набула нової якості. Він розвиває пізнавальні якості дошкільника, його життєву компетентність у різних соціальних інституціях. Водночас відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до розробок і впровадження нових новітніх освітніх технологій. Досвід показує, що все нове із часом стає традицією і що традиції утворює соціум, а новаторами виступають яскраві особистості реформаторського типу. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Використання сучасних інноваційних технологій педагогами дозволяє здійснювати особистісно-зорієнтований підхід до кожної дитини, відкривати та розвивати здібності, особистісні якості дитини. Нині особливого значення набуває усвідомлення сучасним педагогом-дошкільником принципово нових вимог до педагогічної діяльності. Упровадження інноваційних технологій не лише допомагає дітям в оволодінні знаннями, але й розвиває особисті задатки, креативне мислення, що в цілому сприяє підвищенню рівня освітньої роботи в закладі. Одним із пріоритетних напрямків у роботі педагогів нашого закладу є соціалізація дитячої особистості на основі використання інноваційних технологій, що дає змогу надавати кваліфіковану допомогу дитині у формуванні елементарних навичок навчальної діяльності та адаптації до нових соціальних умов. І саме ця технологія є проектною діяльністю.

Отже, використання методу проекту в освітньому процесі ЗДО допомагає навчитися працювати в команді, виробляється власний алгоритм дій для досягнення поставленої мети, педагоги вільні у виборі способів і видів діяльності. Навіть невдало виконаний проект сприяє розвитку професіоналізму. Аналіз проектною діяльності та розуміння помилок створюють мотивацію до повторної діяльності, спонукають до самоосвіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка.. – К., 1978, - С. 178.
2. Метод проектів. Основні методологічні поняття./ стаття Кугут І.А.Ю., Меркушева Н.Ю. Режим доступу: <http://www.shkola.net.ua/view.php?doc=56.1294851310911849>
3. Джонсон Дж.К. Методи проектування. — М., 1986. — С.86
4. Панченко І. Експериментально-дослідницька діяльність дітей / І. Панченко, О. Бадуненко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – № 11. С. 22 – 28.
5. Галяпа М. Керівництво проектною діяльністю педагогів дошкільного закладу / М. Галяпа, Л. Бондар // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2011. – № 11. С. 26 – 35.
6. Токаренко Н.М. Організуємо проектну діяльність: крок за кроком / Н.М. Токаренко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – № 11. С. 59 – 62.
7. Токаренко Н.М. Проектна діяльність із дітьми старшого дошкільного віку / Н.М. Токаренко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – № 10. С. 11 – 18.

Кравчук Неоліла,
вихователь закладу дошкільної освіти № 20 «Дзвіночок»
Кам'янець-Подільської міської ради
Хмельницької області

Досвід участі проектної діяльності в закладі дошкільної освіти

В практиці роботи нашого закладу, готуючись до педагогічної ради, створюються проблемні групи педагогів, які працюють над розробкою проектів, відповідно до теми педагогічної ради. Темі проектної діяльності в ЗДО прості, здатні зацікавити дошкільника.

Обираємо тему проектів на основі вивчення інтересів дітей, враховуємо пізнавальні інтереси та творчі здібності дошкільників.

Виявляємо проблему, формулюємо мету й завдання проектної діяльності.

Це може бути обговорення певної події чи ситуації, розглядання картини чи фото, зустріч із кимось або ознайомлення із чимось, принесена вихователем коробка з цікавими речами.

Саме проблемність забезпечує постійну відкритість дитини до нового.

Визначивши проблему, окреслюємо мету й завдання проектної діяльності, знання, вміння та навички, які знадобляться для досягнення результату.

У процесі обговорення з дітьми розв'язання проблеми, визначаємо кінцевий продукт проектної діяльності. Обов'язковим елементом є презентація цього продукту.

Найпоширенішою формою презентації є оформлення виставки створених дітьми виробів. Запропоновуємо дошкільникам розповісти про свою творчу роботу. Серед інших форм презентації продукту проектної діяльності: екскурсії, похід, свято, театралізована вистава, гра тощо.

Розробляємо орієнтовний хід проекту, визначаємо роль усіх учасників освітнього процесу в його реалізації.

На цьому етапі стимулюємо дітей до висловлення ідей, пропозицій щодо способів розв'язання проблеми, тобто реалізації проекту. Це дає змогу виявити інтереси дітей та обрати такі форми роботи, які будуть їм цікавими. Сформувавши перелік найдоцільніших заходів, складаємо орієнтовний план реалізації проекту із зазначенням змісту діяльності всіх його учасників, зокрема дітей та їхніх батьків, на кожному етапі, а також строки виконання. Крім того, аналізуємо можливі труднощі та шляхи їх усунення.

Розпочинаючи роботу над проектом, організуємо в дошкільному закладі зустріч із батьками вихованців, під час якої повідомляємо батькам тему й завдання проектної діяльності, обґрунтовуємо значення обраної теми для всебічного розвитку дошкільників. Також слід обговорити з батьками зміст їхньої діяльності на різних етапах проекту, заслуховуємо й ураховуємо їхні пропозиції щодо засобів реалізації проекту, визначаємо, які матеріали необхідні під час реалізації проекту. Педагог має координувати процес збирання усіх необхідних матеріалів.

Завдання педагога полягає у створенні в дошкільному закладі оптимальних умов для організації різних видів діяльності в межах реалізації проєкту.

Діти працюють індивідуально, підгрупами чи колективно, беручи участь у запропонованих педагогом заходах.

Батьки залучаються до різних заходів та надають дітям допомогу у створенні творчих виробів. Важливим завданням педагога протягом реалізації проєкту координувати діяльність батьків та дітей, стимулювати їх інтерес до пізнавально – творчої активності, підтримувати дружню атмосферу в колективі й надавати учасникам необхідну допомогу під час різних видів діяльності.

Робота над проєктом завершується презентацією продукту діяльності у зазделегідь визначеній формі.

Наприклад, можна провести з дітьми тематичну розвагу, організувати виставку творчих виробів, виготовити тематичний журнал, фотоальбом тощо.

Під час завершального етапу проєктної діяльності учасники аналізують результативність проведеної роботи: з'ясовують, чи вдалося розв'язати поставлену проблему чи були перешкоди у процесі роботи і хто допоміг їх подолати, обмінюються враженнями від колективної діяльності. У процесі обговорення можуть виникнути нові проблеми, що стануть поштовхом до планування нової проєктної діяльності.

Проєкт «Всесвітній день Землі»

Мета: збагатити знання дітей про планету Земля, про шкідливі фактори для нашої планети та, як їх уникати. Закріпити знання про використання водних ресурсів та сортування сміття. Спонукає творити красу власними руками, розвивати творчу фантазію. Виховувати небайдуже ставлення до проблем охорони навколишнього природного середовища, до рідної землі, почуття патріотичності та гордості, що діти живуть саме в Україні і повинні дбати про найкращі місця на землі.

Завдання:

- ознайомити дітей зі святом, яке святкує все людство 22 квітня – всесвітній день Землі;

- розширювати знання дітей про Батьківщину;

- дати уявлення про те, що найцінніший скарб на Землі – це людина;

- вчити дітей дбати та берегти природу, бути патріотами своєї країни.

Тривалість проєкту: 1 день

Категорія учасників: педагоги, вихованці, батьки.

Актуальність проєкту:

Всесвітній день Землі є важливим для дітей, оскільки він допомагає формувати у них усвідомлення про необхідність збереження та охорони довкілля.

Крім того, проєкт «День Землі» сприяє формуванню в дітей бажання діяти, щоб змінити світ навколо них. Це може підтримати дитину у розвитку соціальних навичок, таких як співпраця, комунікація та лідерство.

Очікуваний результат:

Цей проєкт, навчає дітей відповідальності за оточуючий світ та розвиває їхні вміння здійснювати дії, які можуть покращити стан довкілля. Діти навчаються економії ресурсів, сортуванню сміття, використанню відновлюваних джерел енергії та іншим навичкам, які можуть допомогти зберегти планету.

Підготовчий етап:

1. Бесіда про день Землі

2. Сюрпризний момент: прихід героя – Землі

3. Досліди:

- відкриваємо таємниці природи (дослідження різних природніх матеріалів);

- створюємо свій город (висаджування насіння)

4. Спостереження за процесами, які відбуваються в природі

5. Ми чистимо нашу планету – сортування сміття

6. Проблемне запитання: Що потрібно робити, щоб ми дихали свіжим повітрям, щоб планета земля була гарною?

7. Вироблення правил в природі (знаки екологічних заборон)

Основний етап:

1. Читання віршів « Планета Земля» за допомогою мнемотаблиці
2. Презентація «Наша планета Земля». Знайомство з глобусом
3. Дидактичні ігри «Від чого Земля радіє, від чого сумує», «Як раціонально використовувати воду?»
4. Асоціативні карти: «Кому потрібне повітря?», «Що забруднює повітря?, «Що очищає повітря?»
5. Розминка – релаксація «Почуття в природі», руханка «Прибираємо сміття»
6. Благодійна акція «Посади дерево» (школярі, батьки та дошкільнята)
7. Виготовлення альбому «Скарги природи»
8. Загадки по темі проекту
9. Образотворча діяльність. Аплікація на тему «Наша планета Земля»

Заключний етап (підведення підсумків)

1. Що найбільше запам'яталося, сподобалося?
2. Що нового дізналися?
3. Хто до нас завітав?

День Землі – це дуже важливе свято, на якому наголошують, як важливо берегти планету.

Ми маємо турбуватися про довкілля, щоб наша планета була здоровою і гарною для життя.

Ми можемо зробити багато маленьких кроків, щоб допомогти зберегти довкілля від сортування сміття до використання енергозберігаючих лампочок та відмови від пластикових пакетів. Кожен з нас може допомогти і тоді наша планета стане ще кращою.

Проектна діяльність дає можливість педагогам більш глибоко розкрити зміст теми, дати ґрунтовні знання дітям та досягти поставленої мети.

Кріль Володимир,

керівник гуртка

«Основи робототехніки на платформі Arduino»

Кам'янець-Подільського Центру
дитячої та юнацької творчості

Проектна діяльність + STEM = якісний конкурсний проєкт

Обговорюються питання ефективності впровадження проєктного методу та STEM-освіти в роботу гуртків технічної творчості. Проаналізовані підходи до розробки STEM-проєктів в Україні і світі з метою вибору оптимальної стратегії їх реалізації. Обрана методика була практично реалізована при розробці конкурсних робіт для участі у обласних та Всеукраїнських конкурсах і фестивалях у галузі робототехніки та STEM.

Ключові слова: STEM, метод проєктів, проєктна діяльність, позашкільна освіта, гурток робототехніки, досвід.

Issues of the effectiveness of the project method and STEM - education implementation into the work of technical creativity circles are discussed. Analyzed approaches to the development of STEM projects in Ukraine and the world with the aim of choosing the optimal strategy for their implementation. The chosen methodology was practically implemented during the development of competitive works for participation in regional and All-Ukrainian competitions and festivals in the field of robotics and STEM.

Keywords: STEM, project method, project activity, extracurricular education, robotics club, experience.

Проводячи заняття у гуртку «Основи робототехніки на платформі Arduino» досить часто доводиться стикатися з ситуаціями, коли діти, які вивчили теоретичний матеріал у

школі і здатні сформулювати відповідні закони і теореми, не вміють використовувати їх у практичній діяльності. Досвід спілкування з вихованцями гуртків показує, що навчання в закладах загальної середньої освіти переважно відірване від проблем реального життя.

Серед основних проблем слід згадати:

- Затеоретизованість навчання, недостатня кількість наочних експериментів, що знижує цікавість до вивчення предмету і приводить до недовикористання зорового каналу, який дає мозку найбільшу частину інформації та емоціональної складової;
- Великий обсяг різноманітних знань без систематизації і пояснення їх прикладного використання.

До схожих висновків приходять і розробники концептуальних засад реформування середньої школи [1]: «За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Але українська школа не готує до цього. Як і 10, 20, 50 років тому, пересічний український школяр здобуває в школі застарілі знання. За останні роки цей обсяг дуже збільшився, як і значно зріс загальний інформаційний потік у світі. Учні спроможні лише відтворювати фрагменти несистематизованих знань, проте часто не вміють застосовувати їх для вирішення життєвих проблем. Спосіб навчання в сучасній українській школі не мотивує дітей до навчання. Матеріал підручників затеоретизований, переобтяжений другорядним фактологічним матеріалом. Сьогодні у нас дві проблеми в навчанні. Перша – це перевантаженість предметами. Однозначно такого обсягу не може бути. І друга проблема – те, що ми даємо суто навчальний матеріал. Випускник нашої української школи не вміє застосувати набуті знання в житті». На жаль, за роки що минули не спостерігається покращення ситуації.

З метою надання учням можливості здобувати повноцінну, дієву освіту і був розроблений метод проєктів, головна мета якого – можливість самостійного набуття знань у процесі вирішення практичних проблем або завдань, які потребують інтеграції знань з різних сфер. Метод був розроблений у 20-х роках минулого століття американським педагогом У. Кілпатріком [2] на основі концепції інструменталізму Дж. Дьюї, і розвинутий Т. Хатчинсоном [3] у 90-х.

Науковиця О. М. Пехота [4, с.150] так описує мету і завдання проєктної діяльності учнів: «Метою навчального проєктування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проєктної діяльності учня. Під час використання технології вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички учнів, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення, сфера комунікації тощо.

Основні завдання.

1. Не лише передати учням суму тих чи інших знань, а навчити здобувати ці знання самостійно, вміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань.

2. Сприяти учневі у здобутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати у різноманітних групах, виконуючи всілякі соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо).

3. Розширити коло спілкування дітей, знайомство з іншими культурами, різними точками зору на одну проблему.

4. Прищепити учням уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати необхідну інформацію, уміти її аналізувати з різних точок зору, висувати різні гіпотези, уміти робити висновки».

Метод проєктів набуває особливого значення при його застосуванні в гуртку робототехніки. Це пояснюється особливостями конструкції роботизованих пристроїв. Розроблені конструкції потребують виконання робіт з проєктування електромеханічної частини, електронних схем, написання програмного забезпечення для забезпечення

функціонування робота, оформлення технічної документації. Крім того, при виготовленні пристрою виникає необхідність у застосуванні різноманітних технологічних прийомів та набуття навичок роботи з інструментами, включаючи комп'ютерні програми.

Виконанню проекту передують пошук інформації про уже реалізовані пристрої, розроблені іншими авторами, аналіз їх переваг і недоліків, визначення методів усунення помічених недоліків і покращення конструкції в цілому. До цього додається різний вік гуртківців, відмінності у рівні їх теоретичних знань і практичних навичок, схильностей до виконання того чи іншого виду робіт.

Отже, ми вимушено приходимо до створення авторського колективу, в якому ролі виконавців різних етапів проекту розподілені у відповідності до їх схильностей і уподобань. Разом з тим, ряд питань потребують колективного обговорення, застосування інтерактивного методу «мозковий штурм». Іноді цікаві й слушні пропозиції звучать з уст вихованців, які не мають досвіду у тій чи іншій галузі, тим самим пропонуються нестандартні способи вирішення проблеми.

Вивчивши принципи функціонування складових частин, навчившись створювати прості моделі роботів, гуртківці поступово переходять до виготовлення більш складних робіт для участі у різноманітних конкурсах, фестивалях, змаганнях де оцінюються кращі розробки і оригінальність прийнятих рішень.

Зрозуміло, що для успішної розробки пристроїв такого роду буде недостатньо лише нижніх рівнів освітніх цілей (за Б. Блумом) [5], таких як запам'ятовування і розуміння. Адже необхідні навички практичного застосування знань, вміння аналізувати поточний стан вирішення проблеми і результати експериментальних досліджень, оцінювати досягнуті результати і, нарешті, створювати повноцінний продукт.

Саме тут починається справжня технічна творчість! Саме ті вихованці, які досягли вищих щаблів таксономії Б. Блума виконують кращі проекти і стають переможцями.

Вже не перший рік ми застосовуємо в роботі нашого гуртка STEM-методи навчання.

Для багатьох промислово розвинених країн, які дбають про забезпечення виробництва сучасними кваліфікованими кадрами, - це не новина. STEM був започаткований на початку 1990-х різними викладачами при допомозі National Science Foundation (NSF) in the United States як SMET. Акронім STEM був запроваджений у

2001 році Науковою адміністрацією NSF.

Навчання STEM не тільки приносить знання в галузі науки, технологій, інженерії та математики, що витікає з буквального перекладу, але також завжди формує наступні три основні набори навичок, вбудованих у природничі науки та математику:

- логіка – суворий принцип обґрунтованості;
- осмислення – розмірковування і аргументація;
- вирішення проблем – пошук рішень складних проблем, які є основними потребами людини в 21-му столітті.

У результаті STEM-освіта стала основою національних навчальних програм багатьох країн для досягнення мети побудови та підтримки процвітання шляхом розвитку людського капіталу у продуктивну робочу силу. Впровадження STEM-підходів набуває все більшого поширення і в Україні.

Останнім часом в нашій країні зростає кількість різноманітних STEM-фестивалів та конкурсів, де оцінити свої сили може значна кількість дітей шкільного віку і студентська молодь. Втім, в педагогічній літературі відсутнє єдине бачення поняття STEM-проєкту і методів його реалізації. Спостерігається захоплення термінологією та визначеннями, спроби притягнути популярний напрям до будь-якої теми окремого предмету [6] або сентенції такого типу [7]: «Для повноцінної реалізації такого підходу обов'язковими є наявність STEM-лабораторій. Вони включають в себе наявність 3D принтерів, наборів навчальної електроніки, голографічної фото-відео студії та інших сучасних технічних засобів».

Бажаючи докладніше ознайомитись із зарубіжними підходами, ми звернули першочергову увагу на діяльність вчителів у США, так як вони мають найбільший практичний досвід впровадження STEM-освіти і рівень фінансування навчальних закладів напряму залежить від ефективності їх роботи, що спонукає використовувати найбільш ефективні методи навчання. В результаті спілкування з американськими колегами, ми одержали ряд методичних матеріалів з конкретними рекомендаціями щодо виконання STEM-проєктів і підготовки до впровадження їх у навчальний процес.

На відміну від деяких українських авторів, в американських навчальних закладах не закликають створювати спеціалізовані STEM-лабораторії, оснащені 3D-принтерами та голографічною апаратурою, а пропонують сформулювати дешевий набір матеріалів і вторинної сировини [8].

15 дешевих і простих у використанні STEM матеріалів

Багато з цих предметів можна отримати поруч з будинком чи школою, або легко знайти в більшості 1-доларових магазинів!

- Зубочистки
- Зефір/краплі для ясен
- Фольга
- Палички від ескімо
- Гумки
- Крафт стрічка
- Картон/будівельний папір/папір
- Повітряні кульки
- Пряжа/мотузка
- Йоржик для очищення труб
- Скріпки
- Соломинки
- Паперові трубочки
- Пластикові стакани
- Вторсировина»

Такий підхід дозволяє дітям починаючи з 5-6-річного віку провести свої перші наукові експерименти і долучитися до цікавого світу науки, навчитися робити висновки за результатами досліджень, планувати наступні досліди, зрозуміти практичний сенс одержаних знань.

Саме за цим принципом наш гурток обирає тематику своїх проєктів, виходячи з максимальної економічної ефективності конструкції, наявних матеріалів і електронних компонентів, можливості застосування бувших у використанні елементів електронних пристроїв за іншим призначенням. І це цілком логічно, адже будь-який проєкт має більше шансів на впровадження у виробництво при мінімізації фінансових вкладень. Також, економічна доцільність реалізації проєкту є однією із складових частин його високої оцінки членами журі.

Крім того, згадана публікація містить зразок журналу виконаних за день робіт і розділ «STEM Steps To Success» (STEM кроки до успіху), у якому описано 6 послідовних кроків, які необхідно зробити при виконанні STEM-проєкту і питання, на які необхідно відповісти при їх здійсненні:

Таблиця. Основні етапи реалізації STEM-проєкту

Крок	Питання, що потребують вирішення
СПОСТЕРІГАЙ/ ЗАПИТУЙ	В чому суть проблеми? Як інші вирішили проблему? Які існують обмеження/вказівки?

	Хто може допомогти мені вирішити цю проблему?
ЗБИРАЙ	Яка інформація мені знадобиться для вирішення цієї проблеми? Які ресурси я маю/потрібні для вирішення цієї проблеми?
УЯВЛЯЙ	Як я можу вирішити проблему? Чи знайшов я готове рішення «з коробки»? Чи є у мене більше ніж одне рішення?
ПЛАНУЙ	Які матеріали я маю/потребую? Які кроки я зроблю для вирішення проблеми? Що може піти не так?
СТВОРЮЙ	Я перевірю свій план! Я буду записувати свій процес/спостереження! Буду малювати/фотографувати як я працюю, для довідки пізніше!
ПОКРАЩУЙ	Я поміркую над своєю конструкцією. Які зміни я можу внести, щоб покращити свій план/рішення? Що мої дані говорять мені про мою першу спробу? Я створюю інший план і повторюю тестування!

Зважаючи на те, що дані рекомендації значною мірою співпали з нашими поглядами на суть проблеми, ми вирішили взяти їх за основу при виконанні конкурсних робіт, які приймали участь у Всеукраїнському відкритому фестивалі STEM-проектів, який відбувається під егідою Українського державного центру позашкільної освіти. Крім вищезгаданих кроків, ми внесли деякі доповнення, проілюстрували етапи виконаної роботи за допомогою відео з поясненнями і презентації. Зокрема, для підтвердження повного залучення всіх складових частин поняття STEM при виконанні проекту, презентація містить висновки такого типу [9]:

Висновки

Нами виконаний цікавий STEM – проект, для реалізації якого :

С
наукові дослідження

Здійснений пошук і аналіз історичних джерел для з'ясування обставин розробки концепції повітроплавання, перших польотів, конструкції повітряної кулі братів Монгольф'є та її зовнішнього вигляду. Встановлені контакти з місцевими істориками та реконструкторами для збору інформації про запуск повітряної кулі у Кам'янець - Подільську в 1784 р. Проведені досліді для вибору основних співвідношень діаметрів барабанів моделі.

Т
технологія

Вивчена технологія виготовлення та запуску повітряних куль як 17 століття, так і сучасних, застосовані технології термоформування та механічної обробки деталей при виготовленні моделі, комп'ютерні технології візуалізації, пошуку зображень, перекладу.

Е
інженерія

Виконане інженерне проектування конструкції моделі, розроблені креслення деталей та ілюстраційні матеріали до проекту.

М
математика

При виготовленні технічної документації моделі були проведені математичні розрахунки для виконання силового аналізу, встановлення співвідношення розмірів елементів конструкції та компонування схеми.

Рис. 2. Фрагмент презентації конкурсної роботи

Результати конкурсу підтвердили правильність обраної методики: три представлені на ньому роботи одержали три перших місця у своїх номінаціях і вікових категоріях [10]:

у номінації «Механіка – і нічого зайвого» Лопатинський Владислав (проект «Механічний монгольф'єр»);

у номінації «Апаратно-програмна розробка» Чухно Владислав (проект «Модель навантажувача на базі коліс Mecanum»), Ведерніков Єгор (проект «М'який захват для роботизованого маніпулятора»).

Список використаних джерел та літератури

1. Нова Українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. МОН України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення : 21.05.2024).
2. Kilpatric W. H. The Project Method. *Teachers College Record*. 1918. 19 September. P. 319–334.
3. Hutchinson T. Introduction to Project Work. Oxford : Oxford University Press, 1991. 23 p.
4. Освітні технології : Навчально-методичний посібник / За заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
5. Bloom B. Taxonomy of educational objectives. The classification of educational goals. Handbook 1 : cognitive domain. New York : David McKay Co., 1956. P. 187-215.
6. Куреня О. Л. STEM-урок за проектною технологією з української мови «Все буде в шоколаді». URL : <https://naurok.com.ua/stem-urok-za-proektnoyu-tehnologiyu-z-ukra-nsko-movi-vse-bude-v-shokoladi-236246.html> (дата звернення : 21.05.2024).
7. Малай С. Методична розробка «Впровадження STEM-проектів в освітній процес». URL : <https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-vprovadzhennya-stem-proektiv-v-osvitniy-proces-317472.html> (дата звернення : 21.05.2024).
8. STEM Challenge journal. URL : <https://littlebinsforlittlehands.com/wp-content/uploads/2023/02/New-5-day-challenge.pdf> (дата звернення : 21.05.2024).
9. Механічний Монгольф'єр. Презентація конкурсної роботи. URL : <https://drive.google.com/file/d/1UjNCwDLq7e03BmJzUDXwgxBAd9qMfEq/view?usp=sharing> (дата звернення : 21.05.2024).
10. Всеукраїнський відкритий фестиваль STEM-проектів. URL : <https://udcpo.com.ua/2023/05/11666/> (дата звернення : 21.05.2024).

Махмутова Анжела,
методист науково-методичного центру
професійного розвитку керівних та педагогічних
працівників установ і ЗДО та ЗЗСО
Хмельницького ОІППО
імені Анатолія Назаренка

Мистецькі вчительські проєкти

Метод проєктної діяльності є одним із найбільш перспективних у сучасній освіті. У моїй роботі під час проведення курсової підготовки вчителів мистецької галузі він застосовується вже близько двадцяти років. Колективні проєкти стали вдалою альтернативою конференціям з обміну досвідом. Застосування засобів та методів, які ґрунтуються на співпраці, передбачають залучення всіх учасників групи до спільної діяльності, забезпечується реалізація міжпредметних зв'язків та інтеграція знань і вмінь із різних навчальних дисциплін, що вирізняє викладацький склад освітньої галузі «Мистецтво». [8, с. 56]

До прикладу, колективний проєкт «Сучасні подільські майстри образотворчого мистецтва» створений учасниками двох груп вчителів образотворчого мистецтва (21-25.11.2022 р., 27.01-03.03.2023 р.) та може мати продовження у наступних групах та роках [4]. Він допомагає збагнути істини щодо усвідомлення власної національної ідентичності та залучення до культурних соціальних процесів. Нам важливо мати самим та демонструвати нашим учням яскраві та близькі приклади для наслідування: митців, які мають причетність до тих місць, де ми живемо чи навчаємося, про кого готові розповісти наші земляки, запросити на шкільний чи класний захід, на чию виставку робіт можемо прийти, з ким можемо привітатися, зустрівшись на вулиці. Після захисту цього проєкту для кожного учасника з'являється новий цікавий матеріал для використання та демонстрації на уроках образотворчого мистецтва, позакласних заходах.

Проєкти допомагають вчителям сформуванню логічну структуру з теоретичних понять, якими вони можуть вільно оперувати на практиці, вчать інтегрувати, комбінувати та здобувати необхідні нові знання [2, с. 19]. Підтвердженням цьому став проєкт «Створюємо артбук». Учасники трьох груп («Архітектура», «Кіномистецтво», «Декоративно-ужиткове мистецтво»), не обмежуючи себе якимись стандартами, шукали матеріали за темами, вирізали ілюстрації для колажів, креслили, малювали, використовували додаткові матеріали, створювали мистецькі об'єкти, розвивали свою здатність дослідницької діяльності, аналізу та творчості. Даний проєкт став засобом для генерації нових ідей та активного розвитку інтелектуальних здібностей.

Творча проєктна діяльність формує не лише позитивну мотивацію до самостійного навчання та здобуття знань, здатність до соціальної адаптації, роботи в колективі, підвищує педагогічний рівень майстерності, а й надає необхідні якості для подолання як професійних, так і життєвих проблем – вміння віднаходити нетипові, творчі розв'язання поставлених задач [1]. Після презентації власних мистецьких проєктів слухачі курсів (вчителі музичного мистецтва, 23-27.01.2023) зазначали, що різноманітність ідей їх надихає, слугує прикладами до впровадження нових форм та методів, прийомів та алгоритмів у популяризації творчості дітей та дорослих, слугує поглибленню власних мистецьких знань та допомагає у пошуку тем та організації пошуково-дослідницької роботи.

Застосування методу мистецьких проєктів допомагає побачити світ та себе у цьому світі; розвинути особистість, зокрема такі якості, як уява та творчий підхід до життя. За допомогою мистецтва ми можемо усвідомити те, що не в змозі отримати від життєвого досвіду. Обласний проєкт «Митці рідного краю» впродовж 10 років відкривав імена та знайомив із долями цікавих людей, хто народився у нашому краї чи присвятив своє творче життя Поділля. З 2022 року проєкт трансформувалася в «Мистецькі зустрічі», що підтримують та надихають митців і слухачів: біографічні спогади, спілкування, демонстрація власних особливих талантів, нові ідеї для подальшого розвитку і просто

емоції позитивної взаємодії. У 2022 році вони відбувалися лише онлайн, згодом набули формату «змішаний», при якому частина учасників може бути присутня у студії.

Проектування – творча багатофункціональна діяльність, яка чітко регламентована та передбачає аналітику, прогностику, конструктивізм, організацію та рефлексію [3, с. 258]. Прикладом перспективного проекту, який підтримує вчительські творчі ініціативи та навчає систематично, поетапно діяти, розвиває цифрову компетентність вчителя нової української школи є започаткований у 2022 році «Вчитель ART». Обласний творчий фестиваль своєю головною метою ставить підвищення статусу та самооцінки вчителя галузі «Мистецтво», популяризації художньої творчості як засобу самовираження та професійного саморозвитку вчителів будь-якого фаху. Адже художня творчість може стимулювати творчий підхід до навчання та сприяти розвитку креативності вчителів у процесі викладання різних предметів, допомагаючи їм висловити свої думки та почуття через мистецтво. Це має позитивний вплив на власні емоційні та психологічні стани. А також сприяє практичному використанню тем курсової підготовки: цього року вчителі самостійно наповнюють онлайн галерею у застосунку «Canva», з особливостями роботи якого вони знайомилися під час курсів.

Варто зазначити, що згадана тематика мистецьких проектів сприяє тому, аби на місцях вчителі разом з колегами чи талановитими та допитливими учнями створювали свої класні або шкільні проекти, заглиблювались у вивчення творчого шляху або досягнень конкретного митця в рамках малої академії наук. Найближчий яскравий приклад – Валерія Алексєєва, здобувачка освіти 9 класу комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №1 імені Володимира Красицького Хмельницької міської ради», переможниця обласного етапу конкурсу-захисту МАН 2024 року (секція «Мистецтвознавство»), під час вебінару з питань ефективності впровадження інтерактивного навчання (17.04.2024 р.) впевнено та переконливо розкрила складну філософську тему російської агресії в плакатах Володимира Карвасарного.

Участь вчителів у мистецьких проектах є важливим елементом освітнього процесу. Позитивний вплив на самого вчителя здійснюється за допомогою розширення його професійних компетенцій та підвищення мотивації до власної роботи, розуміння культурної спадщини та історії нації, усвідомлення та оцінки впливу мистецтва на суспільство та власний індивідуальний розвиток. Активне залучення в процес проектної діяльності надихає учасників до розвитку власних творчих здібностей, сприяє розвитку уяви, креативності та вмінню виражати власні почуття та думки через мистецтво, позитивно впливає на емоційний стан та загальний настрій.

Список використаної літератури

1. Давидова С. Творча проектна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка : Збірник наукових праць Київського педагогічного університету ім. Б. Грінченка. 2018. № 30. С. 74–79.
2. Дем'яненко В.І. Проектна діяльність майбутнього вчителя початкової школи в контексті нової освітньої стратегії. Молодий вчений. 2017. № 10.2, т. 50.2. С. 18–22.
3. Шевченко І. Педагогічне проектування та його складові. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки. 2010. № 91. С. 256–260.
4. Проект «Сучасні подільські майстри образотворчого мистецтва» https://docs.google.com/presentation/d/1wXlpvtavMP15gk7jZ4XNu00nHtZ5N7Xb5toSsc_c6-8/edit#slide=id.g2be7bf3c3ac_0_0
5. «Мій сучасний мистецький проект» <https://docs.google.com/presentation/d/11AUcltuReBivoYif31J6tDZ0qHEEqAtKVF5O-3fzV2Q/edit#slide=id.p>

Мединська Аліна,
 доктор філософії в галузі знань
 01 – «Освіта/Педагогіка»,
 старший викладач кафедри теорії та методик
 суспільно-гуманітарних дисциплін
 Хмельницького ОІППО
 імені Анатолія Назаренка,

Освітні британсько-українські проєкти в рамках міжнародної співпраці «Вотфорд (Велика Британія) – Хмельницький (Україна)»

У зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації в 2022 році міжнародне співтовариство відкрило широкі можливості для України. Нові державні програми підтримки та активні волонтерські рухи спровокували стрімкий розвиток міжнародної проєктної діяльності, зокрема у сфері освіти, що зумовлює актуальність дослідження окремих її рис. У статті описано деякі шляхи реалізації освітніх проєктів на прикладі співпраці з Великою Британією, а саме міст Вотфорд (графство Гертфордшир, Англія) та Хмельницького (Україна). В праці схарактеризовано отримані результати роботи, обґрунтовано доцільність провадження подальших активних дій в напрямку міжнародної проєктної діяльності у вітчизняному освітньому просторі.

Ключові слова: Велика Британія, освітній простір, обмін досвідом, міжнародне співробітництво, міжнародна діяльність, міжнародні проєкти та програми, британсько-українські проєкти.

Due to the beginning of the full-scale invasion by the Russian Federation in 2022, the international community opened wide opportunities for Ukraine. New state supportive programmes and active volunteer movements provoked the rapid development of international project activities, in particular in the field of education, which determines the relevance of the study of its individual features. The article describes some ways of implementing educational projects on the example of cooperation with Great Britain, namely the cities of Watford (Hertfordshire, England) and Khmelnytskyi (Ukraine). The study characterizes the obtained work results, substantiates the expediency of further active actions in the direction of international project activity in the domestic educational space.

Key words: Great Britain, educational space, exchange of experience, international cooperation, international activity, international projects and programmes, British-Ukrainian projects.

Вступ. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну змінило звичний перебіг функціонування систем усіх галузей держави, у тому числі освіти. Інтеграція України в європейський і світовий освітянський простір почала розглядатися у контексті допомоги українцям в реаліях воєнної ситуації в країні.

З іншого боку, нові державні програми, прийняті міжнародним співтовариством, стрімкий розвиток волонтерських рухів у різних країнах, спрямовані на підтримку наших співгромадян, відкрили нові можливості міжнародної співпраці, обміну досвідом, розробки спільних проєктів, фандрейзингу, формуванню нових компетентностей, навичок пізнавальної діяльності.

Таким чином, нові підходи в міжнародній проєктній діяльності, шляхи її реалізації зумовлюють актуальність дослідження окремих її рис. Доцільним, на нашу думку, є вивчення досвіду Великої Британії, країни, яка однією з перших заявила про свою всебічну підтримку Україні та нині складає значний внесок у створення та провадження британсько-українських програм та проєктів.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей сучасної міжнародної співпраці з європейськими країнами в громадському секторі та у сфері освіти в умовах воєнного стану на прикладі співпраці міст Вотфорд (Велика Британія) та Хмельницький (Україна).

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про суттєвий доробок вітчизняних і зарубіжних науковців у дослідження проєктної діяльності в освітньому

просторі, зокрема міжнародної. Це питання висвітлено у працях О. Алеїнікової, М. Алексєєва, Н. Бушуєвої, С. Васильєвої, Л. Ващенко, І. Підласого та ін.

О. Івасів надано детальну характеристику управління проєктами в закладах освіти (Івасів, n. d.).

О. Припотень теоретично обґрунтовано процес упровадження проєктної діяльності для забезпечення навчальним закладам конкурентноспроможності в освітньому просторі України (Припотень, 2018), а також розглянуто та проаналізовано особливості проєктної діяльності у процесі управління закладом освіти на прикладі Таращанського академічного ліцею «Ерудит», де термін «міжнародна» розглядається окремим аспектом (Припотень, 2021).

Австрійською академією шкіл центральної Європи було видано посібник для міжнародних шкільних проєктів за авторством А. Шрібон, П. Бортіні, Б. Хельм, Р. Тойч, М. Мюнстер (Scridon, A., Bortini, P. and others, 2014).

Однак, аналіз ролі міжнародного співробітництва закладів освіти Хмельницької області в рамках пролонгованого проєкту з конкретною іноземною громадою до сьогодні не був предметом спеціального обґрунтування в Україні, що зумовлює актуальність перспектив його використання у вітчизняному освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Як вищезазначено, підтримка України міжнародним співтовариством на початку повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році спровокувала стрімкий розвиток міжнародної співпраці з країнами-партнерами на державному рівні, у громадському секторі, волонтерських організаціях. Активну участь у всіх згаданих аспектах взяло Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. Уряд надає низку економічної, гуманітарної й військової допомоги Україні, запроваджує додаткові санкції проти Росії та Білорусі.

У частині допомоги цивільному населенню було змінено імміграційну систему для підтримки британських громадян, які зазвичай проживають в Україні, й українців у Великобританії та їхніх сімей. Також було запропоновано спонсорську схему «Homes for Ukraine» (англ. – «Дім для України»), яка дозволяє окремим особам, британським благодійним і громадським організаціям й підприємствам доставляти українців у безпеку, включно з тими, хто не має родинних зв'язків із Великою Британією. (The UK government's response to the Russian invasion of Ukraine, 2022).

Окрім цього, виділяється фінансування, за допомогою якого місцеві ради пропонують підтримку в багатьох сферах в межах увіреної їм території: житло, соціальну допомогу, безпечне середовище; доступ до економічних можливостей, включаючи роботу та/або освіту; комплексна підтримка інтеграції, як наприклад, вивчення англійської мови для носіїв інших мов (ESOL) та інші заходи, спрямовані на виявлення і задоволення потреб гостей (Role of sponsors, voluntary and community sector, councils, and where to focus tariff funding: Homes for Ukraine, 16 January, 2023).

Органи місцевого самоврядування зобов'язані співпрацювати з волонтерським та громадським секторами. Ця колаборація може включати:

- підтримку українських гостей в отриманні доступу до навчання ESOL з бюджету освіти дорослих і безкоштовні курси рівня 3 для пропозиції роботи та набуття необхідних компетентностей;
- організацію та проведення громадських заходів, щоб збільшити інтеракцію між українцями та місцевими жителями;
- взаємодія з активістами громади та міжконфесійними мережами;
- розвиток спільнот українців для знайомства з іншими людьми, які можуть мати подібні проблеми, тощо (Role of sponsors, voluntary and community sector, councils, and where to focus tariff funding: Homes for Ukraine, 16 January, 2023)).

Розглянемо деякі напрямки цієї діяльності на прикладі міста Вотфорд, графства Гертфордшир, Англія.

З перших днів ескалації російської агресії в Україні у 2022 році, міська рада Вотфорда оголосила про свою підтримку українцям та започаткувала пролонгований проєкт «Вотфорд з Україною». У зв'язку з чим, у травні 2022 року було видано довідник для

британських господарів домоволодінь (надалі – «Спонсорів») з детальною інформацією щодо прийому наших співгромадян по приїзді (Ukrainian arrivals sponsors handbook, 24 May, 2022).

Цей довідник було створено з метою інформування Спонсорів, що саме є доступним у Вотфорді для кращої підтримки та забезпечення українських прибулих (надалі – «Гостей») під їхньою опікою. Зазначений посібник було розроблено спеціально для Вотфорда, але він також доповнює існуючі веб-сайти та путівники, розміщені урядом, місцевою владою та ініціативними групами. Таким чином, «...обсяг цього довідника обмежується допоміжною інформацією та послугами, які передбачають перебування українських гостей у Вотфорді якомога приємнішим з відчуттям гостинності та турботи. Інша мета цього довідника – допомогти Спонсорам і Гостям уникнути непотрібного витрачання своїх обмежених фінансових ресурсів там, де є підтримка.» (Ukrainian arrivals sponsors handbook, 24 May, 2022).

В рамках вищезазначеного проєкту, міською радою спільно з волонтерськими та громадськими організаціями, розробляються і впроваджуються гуманітарні, мистецькі та освітні ініціативи.

Так, започаткований Радою району Вотфорд збір коштів у 3000 фунтів стерлінгів, уже 5 березня 2022 року було перевищено на £1000, що допомогло профінансувати місцеву благодійну організацію «Гудз фо гуд» (Goods for Good) для надсилання гуманітарної допомоги в Україну. (The Watford & Three Rivers Trust has launched a fundraising appeal to help send essential supplies to Ukraine, 5 March, 2022).

Іншою потужною громадською організацією з допомоги українцям у місті Вотфорд є «Sunflower Social Club» (Соціальний клуб «Соняшник»), засновниками якого є громадська активістка Лорен Фокс та Лютер Бліссетт, колишній гравець збірної Англії по футболу, нині – офіцер Ордена Британської Імперії, заступник лорда-лейтенанта графства Гертфордшир, благодійник, меценат.

На офіційному сайті міської ради клуб описаний так: «Місце, де люди, які прибувають з України, можуть зустрітися в привітній та сприятливій атмосфері. Доступні поради та допомога, включно з розмовним курсом. Інші заходи/допомога включають клуб садівництва, музику, психічну реабілітацію та волонтерський центр. З початку 2022 року клуб об'єднав понад 200 родин» (Sunflower Social Club, n. d.).

Варто додати, що зазначена громадська організація займається не тільки надсиланням гуманітарної допомоги в Україну та задоволенням соціальних потреб новоприбулих, але й налагодженням відносин з українськими установами для запобігання втрати зв'язків наших співгромадян з Батьківщиною. У цьому контексті соціальний клуб «Соняшник» співпрацює з Хмельницьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (надалі – «ХОІППО»).

Так, 24 лютого 2023 року, до першої річниці вшанування активної фази російсько-української війни, була представлена виставка художніх робіт дітей Хмельниччини «Україна – моя країна». «Учні міст Хмельницького, Кам'янця-Подільського та Старокостянтинова засобами мистецтва показали англійцям свої переживання, сум, надії та мрії», – йдеться на сайті Департаменту освіти та науки Хмельницької обласної державної адміністрації. – «Це демонстрація здібностей, майстерності та свідомої громадянської позиції наших школярів, адже виручені за роботи кошти підуть на закупівлю медичної допомоги для України. Під час виставки відбувся телеміст Вотфорд – Хмельниччина, у якому брали участь викладачі ХОІППО, учні – автори робіт, що презентуються на виставці, та їх педагоги» (Виставка художніх робіт «Україна – моя країна», 24 лютого 2023).

Захід відвідали: депутат Палати Громад парламенту Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії від Вотфорда Дін Рассел, мер Вотфорда Пітер Тейлор, заступниця мера й амбасадорка з питань інтеграції українців Аґа Дайхтон, депутати міської ради, громадські діячі, представники української громади, представник духовенства – настоятель церкви Святої Марії, преподобний Тоні Ріндл, який надав приміщення у стінах церкви для існування зазначеного українського клубу.

Відвідувачі заходу високо оцінили українське мистецтво та гарантували подальшу підтримку і просування. Містяни, які завітали на виставку, висловлювали бажання повторювати подібні заходи, показувати таланти дітей з України ширшому колу громадськості, висловлювали своє захоплення художніми роботами учнів Хмельниччини та неймовірність їх виконання на високому рівні у юному віці. (Виставка художніх робіт «Україна – моя країна». Продовження... 24 лютого 2024).

Надалі, впродовж весни та літа 2023 року, вищезгадані художні роботи виставлялися для продажу на різних українських фестивалях та ярмарках. На отримані кошти було закуплено турнікети для військових, таким чином, підвищуючи в дітях-авторах, на нашу думку, відчуття гордості, патріотизму і громадянської відповідальності.

Підведення підсумків описаного проєкту відбулося 5 вересня 2023 року в Ювілейній Кімнаті Вестмінстерського палацу, у Палаті Громад британського парламенту, в рамках презентації діяльності соціального клубу «Соняшник» на запрошення вищезгаданого депутата Діна Рассела.

Захід отримав назву «Серця в Україні та Україна в Гертсі» («Гертс» скорочена назва графства Гертфордшир), оскільки розкрив головні цілі та напрями діяльності клубу на території графства і міста Вотфорд зокрема. Обговорено було новий проєкт відкриття недільної української школи «Академія «Соняшник» з метою підтримки зв'язків дітей з Україною та уникнення відчуття, що вони за кордоном забуті.

Взяли участь та виступили на заході Члени Парламенту Сер Майк Пеннінг та Кол Джеймс Сандерленд зі словами підтримки України. Присутніми були також: Член Парламенту та міністр ветеранів Джонні Мерсер, представник Ради Графства Гертфордшир, депутат Ради Вотфорда Рабіндранат Мартінз, віце-президент клубу Ротарі у м. Вотфорд, громадські діячі, активні учасники української спільноти у Гертфордширі.

Хмельниччину було представлено авторкою цієї статті, Аліною Мединською, старшим викладачем кафедри теорії та методик суспільно-гуманітарних дисциплін ХОІППО, дистанційно під час онлайн конференції виступили проректор ХОІППО Ірина Вашеняк, директор Хмельницького ліцею №1 імені Володимира Красицького Святослав Ратушняк та завідувачка кафедри теорії та методик суспільно-гуманітарних дисциплін ХОІППО Людмила Пулатова.

Дін Рассел на своїй сторінці офіційного сайту Консервативної партії від Віотфорда висловив гордість бути учасником такої важливої події: «Я був радий допомогти організувати цю важливу мистецьку виставку в парламенті Великої Британії. Виставка Соціального Клубу «Соняшник» «Серця в Україні та Україна в Гертсі» є свідченням стійкості та єдності наших спільнот. Це демонструє неймовірну роботу, яка проводиться для підтримки наших друзів з України. Для мене велика честь підтримувати ці ініціативи, які сприяють інклюзивності, співчуттю та солідарності...». Далі у дописі йдеться: «Виставка також слугує потужним нагадуванням про силу громади та здатність окремих людей позитивно впливати на життя інших. Після успішної лютневої конференції Соціальний Клуб «Соняшник» зібрав освітніх експертів з України під керівництвом Аліни Мединської, яка прилетіла до Великої Британії саме для цього заходу. Вона забезпечила онлайн зв'язок з Україною, щоб обговорити важливість нової Академії «Соняшник», яка дозволить українським дітям підтримувати зв'язки зі своєю культурною спадщиною, а дітям в Україні знати, що вони не забуті» (Sunflower Social Club's «Hearts in Ukraine and Ukraine in Herts» Art Exhibition Takes Centre Stage in Parliament, 5 September, 2023).

На знак вдячності за підтримку та допомогу британським парламентарям було презентовано подарунки, виготовлені руками хмельницьких ліцеїстів. Школярі продають в інтернеті подібні вироби, у такий спосіб збираючи допомогу Збройним Силам України. На нашу думку, це є спосіб представлення таланту і стійкості українських дітей, які працюють в укриттях під звуки сирен і без електроенергії, на міжнародній арені.

Іншим, доцільним для розгляду освітнім дитячим проєктом, є створення короткометражного документального фільму «Від розбитих мрій до мирного неба». Кінострічку знято в рамках обласного проєкту ХОІППО «Консультаційний хаб «Від ідеї до проєкту»», спільно з ліцеєм № 1 м. Хмельницького, соціальним клубом «Соняшник» під

патронатом Лютера Бліссетта, як представника влади графства, та міської ради Вотфорда. За сюжетом, головні герої – ліцеїсти у своїх інтерв'ю розповідають, як війна змінила їхнє життя. У відео контрастно показано кадри з мирного часу та в умовах сучасних воєнних реалій. Фільм було показано 24 лютого 2024 р. в британському парламенті, згодом – у День захисту дітей, 1 червня 2024 р., трансльовано на багатьох телевізійних каналах Сполученого Королівства. (1 червня – Міжнародний день захисту дітей, n. d.)). Такі проєкти демонструють міжнародній спільноті страждання українських дітей і водночас розривають їхній потенціал.

У контексті досліджуваної теми, варто розглянути також проєкти наукової міжнародної діяльності.

31 травня 2023 року на базі ХОІППО було проведено круглий стіл з міжнародною участю «Громадянська компетентність як ключова у формуванні демократичного суспільства України». Засідання відбувалось у дистанційному форматі та об'єднало освітян Хмельниччини не лише з науковцями та педагогами-практиками різних регіонів України, а й з представниками міської ради м. Вотфорд графства Гертфордшир в рамках вищезазначеного пролонгованого проєкту «Вотфорд з Україною».

З вітанням від громади до присутніх звернулася заступниця мера Вотфорда Аґа Дайхтон. Вона засвідчила, що Сполучене Королівство об'єдналося з нами у нашій боротьбі за свободу, і від імені народу Вотфорда висловила солідарність з народом України. У своєму виступі пані Дайхтон також окреслила учасникам модель громадянської компетентності у Сполученому Королівстві, описала головні риси громадянської освіти в школі, охарактеризувала основні напрямки діяльності органів місцевого самоврядування з побудови демократичного суспільства. Виступ справив неймовірні позитивні враження на учасників обговорення, зробив вагомий внесок у його результати, адже було озвучено конструктивні ідеї та бачення шляхів розвитку громадянської компетентності в Україні (Проведено круглий стіл з міжнародною участю «Громадянська компетентність як ключова у формуванні демократичного суспільства України», n. d.)).

Наступним, важливим у контексті міжнародної проєктної діяльності, науково-методичним заходом, за участі представників міста Вотфорд, було засідання круглого столу «Проєктна діяльність як механізм інноваційного розвитку закладу освіти» 30 травня 2024 року на базі Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка в рамках обласного проєкту «Консультаційний хаб «Від ідеї до проєкту»» (кафедра теорії та методик суспільно-гуманітарних дисциплін).

Спеціальними гостями круглого столу були вищезгадані Аґа Дайхтон, Лютер Бліссетт, Лорен Фокс.

Лютером Бліссеттом було висловлено слова підтримки українцям, окреслено головні цінності британського національно-патріотичного виховання та констатовано активне вивчення і впровадження Великою Британією досвіду України у цій сфері. Учасником також було описано волонтерські засади прививання молоді любові до футболу серед бідних прошарків населення різних національностей і рас, пропагуючи тим самим міжнаціональну рівність.

Лорен Фокс було схарактеризовано поточний стан допомоги українським переселенцям у сфері освіти британським урядом, роз'яснено причини основних проблем на цій ниві, обґрунтовано необхідність створення української академії «Соняшник» для інтеракції дітей, які залишилися в Україні, та тих, які знайшли прихисток у Сполученому Королівстві. Доповідачкою було висловлене прохання по допомогу до усіх присутніх освітян Хмельницької області в реалізації цього наступного освітнього британсько-українського проєкту.

Таким чином, участь іноземних партнерів у науково-методичних заходах демонструє інтерес зарубіжних учасників до досвіду України, доводить необхідність у двобічній комунікації, сприяє обміну досвідом між обома сторонами, продукує прогресивні ідеї для впровадження, підтримує зв'язок із нашими співвітчизниками за кордоном.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можемо констатувати наслідки реалізованих вищеописаних проєктів:

- об'єднання громади Вотфорда з органами місцевого самоврядування для підтримки українських громадян на волонтерських засадах;
- пізнання потенціалу культурного та інтелектуального майбутнього обох країн шляхом створення дитячих проєктів й презентації їх на іноземних громадських і державних майданчиках;
- покращення психологічного самопочуття учасників проєкту в процесі роботи, посилення у них самовпевненості й потреби в самореалізації;
- набуття й можливість впровадження прогресивних ідей зарубіжного педагогічного досвіду обома сторонами, професійний розвиток;
- можливість наукового діалогу для подолання та запобігання освітніх втрат в умовах воєнного стану в Україні.

Отже, на прикладі пролонгованої співпраці з громадою м. Вотфорд продемонстровано розвиток двосторонніх українсько-британських відносин, а також шляхи промоції України на різних рівнях. Вищеперераховані результати є свідченням доцільності створення міжнародних освітніх проєктів та вивчення їх основних особливостей в науковому просторі. Дослідження особливостей функціонування українських закладів освіти у Великій Британії вбачаємо на перспективу.

Список використаних джерел та літератури

1. Івасів, О. В. (n. d.) Управління проєктами в закладі освіти. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17176/1/4_lvasiv.pdf (Дата звернення: 30.04.2024).
2. Припотень, О. В. (2018). Міжнародна проєктна діяльність – актуальна проблема позиціонування загальноосвітнього закладу в сучасному освітньому просторі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 150, 116-119. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2018_150_29.
3. Припотень, О. В. (2021). Особливості управління проєктною діяльністю у закладі загальної середньої освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*, 2(3), 143-149. <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-3-2-21>
4. Scridon, A., Bortini, P., Helm, B., Teutsch, R., Münster, M. (2014). *Handbook for International School Projects*, Interkulturelles Zentrum, 92 p. URL: <https://iz.or.at/wp-content/uploads/2020/09/Handbook-for-International-School-Projects.pdf> (Дата звернення: 02.05.2024).
5. The UK government's response to the Russian invasion of Ukraine. URL: www.gov.uk/government/topical-events/russian-invasion-of-ukraine-uk-government-response/about (Дата звернення: 05.05.2024).
6. Role of sponsors, voluntary and community sector, councils, and where to focus tariff funding: Homes for Ukraine (16 January, 2023). URL: <https://www.gov.uk/guidance/role-of-sponsors-voluntary-and-community-sector-councils-and-where-to-focus-tariff-funding-homes-for-ukraine> (07.05.2024).
7. The Watford & Three Rivers Trust has launched a fundraising appeal to help send essential supplies to Ukraine. (5th March, 2022). URL: www.mynewsmag.co.uk/donate-now-watford-stands-with-ukraine-as-fundraiser-exceeds-3000-target. (25.05.2024).
8. Ukrainian arrivals sponsors handbook (24 May, 2022). URL: www.watford.gov.uk/downloads/file/1076/ukrainian-sponsors-handbook. (Дата звернення: 12.05.2024).
9. Sunflower Social Club (n. d.). *Watford Borough Council*. URL: <https://www.watford.gov.uk/watford-welcomes-people-ukraine-1/getting-used-life-watford/9>. (Дата звернення: 29.04.2024).
10. Виставка художніх робіт «Україна – моя країна» (24. February, 2023). *Департамент освіти та науки Хмельницької обласної державної адміністрації*. URL: <http://osvita.adm-km.gov.ua/?p=5766> (Дата звернення: 23.05.2024).
11. Виставка художніх робіт «Україна – моя країна». Продовження... (24 лютого 2024). *Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*. URL: <https://hoippo.km.ua/?p=8139> (23.05.2024).
12. Освітняни Хмельниччини в парламенті Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (2023). *Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*. URL: <https://hoippo.km.ua/?p=9604> (23.05.2024).
13. Sunflower Social Club's "Hearts in Ukraine and Ukraine in Herts" Art Exhibition Takes Centre Stage in Parliament (5 September, 2023). URL: <https://www.deanrussell.co.uk/news/sunflower-social-clubs-hearts-ukraine-and-ukraine-herts-art-exhibition-takes-centre-stage> (23.05.2024).
14. 1 червня – Міжнародний день захисту дітей (n. d.). *Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*. URL: <https://hoippo.km.ua/?p=12017> (29.05.2024).
15. Проведено круглий стіл з міжнародною участю «Громадянська компетентність як ключова у формуванні демократичного суспільства України» (n. d.). *Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*. URL: <https://hoippo.km.ua/?p=9147> (31.05.2024).

Місінкевич Олеся,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик
суспільно-гуманітарних дисциплін
Хмельницького ОІППО
імені Анатолія Назаренка

Проектна діяльність як ефективна умова формування компетентного вчителя української мови та літератури

У статті визначено, що важливою складовою є розвиток креативного сприйняття дійсності учнів на уроках української мови. Це може бути зреалізовано через проекти, в основі яких - креативне письмо. Подані вправи можуть слугувати розв'язку творчої проблеми на уроках української мови.

Ключові слова: творчі проекти, креативне мислення, моделі мислення

Проектні технології, до впровадження яких так активно закликають сучасних учителів, спрямовані на стимулювання інтересу учнів до нових знань, на розвиток дитини через розв'язання проблем і використання цих знань у конкретній практичній діяльності. Особливо актуальним є застосування методу проектів сьогодні, коли сучасна освіта переорієнтовується на профільне навчання.

Метод проектів був запропонований і розроблений американським філософом Джоном Дьюї у першій половині ХХ ст. Він запропонував будувати навчальний процес на активній основі, спираючись на цілеспрямовану діяльність учнів з урахуванням їх особистої зацікавленості в цих знаннях. Американці змогли конструктивно підійти до суті методології й усвідомити величезні переваги нових підходів. Саме тому з часу появи технології на арені педагогічної думки і дотепер вона активно використовується у практиці американської школи.

За такого способу навчання забезпечується комфортне психологічне самопочуття тих, хто навчає, й тих, хто навчається, різке зниження конфліктних ситуацій на уроках. Створюються сприятливі передумови для підвищення рівня загальнокультурної підготовки школярів, розвитку їхнього творчого потенціалу. Психологічно грамотно організований процес навчання забезпечує можливість формування іншого типу особистості.

Реформи в сучасній шкільній освіті України здійснюються на засадах нових цілей та впровадження інноваційних технологій. Однією з них, на думку науковців (І. Єрмаков, Є. Полат, С. Шевцова та ін.), є проектна. Саме така форма роботи зорієнтована на самостійну роботу учнів (індивідуальну, парну, групову), сприяє розв'язанню освітніх, розвивальних і виховних завдань, які є перед учителем української мови та літератури. Проектування є важливим компонентом життєдіяльності школярів, які ставлять перед собою ціль, знаходять шляхи реалізації задуму і втілюють його у життя.

Використання методу проектів на уроках української мови та літератури спрямоване на активізацію пізнавальних інтересів учнів; розвиток творчих здібностей, умінь застосовувати знання на практиці; формування критичного та креативного мислення школярів.

Ефективність застосування методу проектів залежить від низки факторів: загальний рівень підготовки учнів, їхнє ставлення до творчих завдань, психологічний клімат у класі, майстерність учителя, чіткість питань, мети, інструкції.

Часто ототожнюють два різних види діяльності – проектування й дослідження. Дослідження виявляє те, що вже існує, проектна діяльність створює новий продукт. Тобто проектування передбачає планування, аналіз, пошук, реалізацію, результат (замислив – спроектував – здійснив). Під час дослідження обирається явище (природне), яке викликало питання. Описується таке явище за допомогою цифр, графіків, схем, будується модель явища.

Основні ознаки методу проектів:

- мовна, комунікативна компетентність;

- інформаційна компетентність (учні вчаться шукати, аналізувати, структурувати інформацію, формувати власну точку зору);
- критичне мислення, здатність розв'язувати проблеми, працювати індивідуально, у групах, у колективі, бажати та вміти навчатися протягом життя;
- ступінь підготовки учнів до життя в суспільстві, формування громадянської активності, усвідомлення національних та загальнолюдських цінностей, уміння визначати своє місце в суспільстві;
- формування соціально-трудових навичок (вони формуються під час виготовлення плакатів, буклетів, публікацій, кліпів, реклами тощо);
- формування ціннісних орієнтацій: вчаться керувати емоціями, свідомо приймати рішення, формують світогляд, усвідомлюють особисту роль.

У системі компетентнісної мовної освіти як результативно-діяльнісної значно розширюються функції методу проєктів, зростає їхня розвивальна спрямованість, завдяки чому створюються повноцінні умови для залучення учнів до виконання різних соціальних ролей: громадянина, виборця, представника, споживача, покупця, клієнта, виробника, еколога, історика, журналіста, літературознавця, лінгвіста, видавця, художника і т. п.

У час інноваційних викликів важливою складовою є розвиток креативного сприйняття дійсності учнів. На уроках української мови це може бути зреалізовано через творчі проєкти, в основі яких може бути креативне письмо.

Якщо проаналізувати будь-яку креативну ідею, вона завжди виявиться новою комбінацією старих. Все закономірно. Письменники рідко придумують нові слова, але вони можуть їх скласти по-іншому.

Загалом, коли ми уявно поєднуємо два абсолютно різні об'єкти, уява намагається заповнити пробіли й сформувані єдине ціле, щоб допомогти розуму це осягнути. Відповідно з'являються нові варіації. Ця здатність фантазувати народжує непередбачувані ідеї. Ейнштейн стверджував, що уява важливіша за знання. Важко не погодитися.

Концептуальне поєднання абсолютно різних предметів, ідей, понять, образів – найважливіший принцип творення креативності. Варто пам'ятати про те, що:

- всі можуть писати;
- шаблонні моделі мислення почасти можуть заважати користуватися вродженими креативними здібностями.

Творчі проєкти на уроках української мови можуть бути зреалізовані в межах уроках через вправи, які дозволяють розширити не тільки текстотвірні навички, а й сприяють нестандартному мисленню.

Вправи на розвиток креативних здібностей зорієнтовані на те, аби відповісти на такі питання:

- як мислити нестандартно;
- як змінити звичний порядок речей, змінюючи погляд на них;
- як за допомогою звичних слів створити незвичний текст;
- як трансформувати свої моделі мислення у креативні ідеї.

Пропонуємо декілька варіантів вправ, які можуть використовуватися на уроках української мови

Вправа 1. Зміна опції (спровокована читанням Марії Титаренко «Комунікація від нуля»). Несподіваний ракурс – оригінальний текст.

Описати картину очима самого художника, очима критика, простих перехожих, очима дітей, очима іноземців, очима «незрячих» або прибиральниці, яка має щовечора підлогу біля експонатів.

Вправа 2. Описати, як закипає-співає чайник, впіймати його мелодію і відтворити звук.

Вправа 3. Вербальний натюрморт.

Малювати словами картини. Натюрморт зі всіх підручних у нас предметів (книжки, ключі, телефони, термогорнята тощо), виставити світло – все так, як в професійних художників, - і ми пишемо. Основне не результат. Вчимося сприймати словесний матеріал

дуже натуралістично, вчимося вгадувати-вгадувати властивості слів: їхню структуру і консистенцію, їхні особливості, «хімічні реакції» з іншими словами.

Вправа 4. 5 або 10 чому.

Така вправа допомагає шукати аргументи у процесі написання будь-якого тексту, бо, тримаючи у фокусі тему, ми постійно маємо відповідати на питання «чому»? Такий інструмент у пошуку аргументів вигадав та запровадив у своїй компанії Сакічі Тойода – засновник відомої компанії Toyota. На думку інженера, для того щоб зрозуміти причини проблеми, треба п'ять разів повторити питання «чому»? Кожна відповідь формує основу для наступного запитання. Я ж про цей метод дізналася з книги Марка Лівіна «Сторітелінг для очей, вух і серця». Не знаю, як до цього прийшов Тойода, я ж подумала, що нам треба бути уважнішими до дітей. Це їхній метод. Запитати не 5 разів, а 25 «чому» лише, щоб почути відповідь, яка б їх трохи задовільнила.

Маємо тему, що здоровий спосіб життя – це дуже важливо. Для цього шукаємо відповідь, яка найбільше відгукується.

Наприклад: бути здоровим модно.

1. Чому? Тому що коли ти здоровий, ти гарно виглядаєш.
2. Чому? Тому що ти ведеш здоровий спосіб життя, їсиш якісну їжу, займаєшся спортом.
3. Чому? Тому що здоров'я на сьогодні, особливо в період пандемії, є важливим.

Вправа 5. Уявні слова. Учні придумують незнайомі слова (або ж це робить вчитель), далі тлумачать їх за принципом словника, вказують сферу вживання, форму, колір.

Чого така вправа вчить?

Насправді, придумати нове слово не так легко, як здається на перший погляд. І навіть гугл не допоможе, тому прийдеться напружити мізки. А це вже дуже добре. Наступне – це структурування думки. Прийдеться діяти за принципом «не бійтесь заглядати у словник...», оскільки треба буде дати визначення, вказати сферу вживання тощо.

Відповідно, можна адаптувати для учнів і молодших і старших класів, ускладнивши або навпаки спростивши завдання.

Вправа 6. А буква має значення. Учні мають написати невеличкий завершений текст, кожне речення якого розпочинатиметься на наступну букву алфавіту або ж на визначені вчителем (їх має бути не менше 10, наприклад, А, Г, К, Ч і далі). Вправу можна виразити уявною декорацією, наприклад: темний ліс, собака, незнайомці або більш оптимістичну: айфон, мрія, ХХІ століття.

Чого така вправа вчить? По-перше, маємо уявні рамки тексту, бо прив'язуємося до букв. По-друге, що є найважливішим в оформленні тексту будь-якого типу, продумувати наступне речення і відповідно не губити думки.

Завдання можна ускладнити й відповідно спростити. Наприклад, зауважити, що речення мають бути або прості односкладні, або прості двоскладні, або тільки складні, наприклад тощо. Політ фантазії тут може бути безкінечним, якщо ми адаптуємо це завдання під тему, яку вивчаємо на уроках української мови або літератури.

Вправа 7. Завдання на часові проміжки дуже важливі в структурі навчального процесу, бо ми живемо в час, де відчуття часу знівельоване гаджетами і зависанням у соцмережах. Не дивно, що учні, не встигають дописати, наприклад, власне висловлювання на ЗНО або ж не встигнути виконати на уроці вправу. Я такі завдання означаю як «вправи-тайм».

Засікаємо 15 хвилин. Вказівка: строго дотримуючись цього часу, написати текст, починаючи зі слів «Я знаю, що...». Про ще це може бути текст: про одвічні істини або не одвічні. Наприклад, я знаю, що мене люблять батьки, бо..., я знаю, що $2+2=4$..., я знаю, що уроків сьогодні 6... тощо.

Вправа 8. Розібрати запропоновану для написання тему свого твору або будь-яку іншу за шістьма ознаками.

1. Описуйте: що це? як його описати тому, хто раніше ніколи про це не чув?
2. Порівняйте: на що ця тема найбільше схожа, а від чого кардинально відрізняється?
3. Асоціюйте: що перше спадає на думку, коли чуєте цю тему?

4. Аналізуйте: як виникає ця тема? які її компоненти? як вони поєднані між собою?
5. Застосуйте: як використовується ця тема? хто і де її використовує?
6. Сперечайтесь: які аргументи за цю тему? Які проти? Аргументуйте свою позицію.

Вправа взята з посібника «Пиши сильно» (практичні вправи, поради, теорія)

Роз'яснення. Чому сприяє така вправа? По-перше, розібрати саму тему на ключові слова (бо очевидно, що учні іноді не знають, про що вони мають писати й витрачають час на роздумування). Якщо виконати бодай один раз таку вправу, то це дозволить сповна вникнути в процес.

Вправа 9. Терапія. Напиши все, про що думаєш. Тут важливо теж дати обмеження в часі. І найголовніша вказівка: не перейматися ні орфографією, пунктуацією чи граматиною. Таке «вільне письмо» покликане розбудити або сприяти креативності.

Пропонуємо тему, означаючи одним словом, на яку писатимете декілька хвилин. Основне тут – описати все-все, що пов'язано для вас з обраною темою, хай якими уривчастими видаються думки. Можливо, перечитавши написане, ви знайдете слово чи фразу, які допоможуть народитися новій історії.

Потяг – годинник – тік-ток – інтернет – телебачення – уроки – зима – фотографія – протест – агітація – брехня – сміх – вірус -....

Вправа 10. Креативність у будь-якому стилі. В чому суть завдання? Спираючись на теоретичний матеріал «Стили мовлення», пропонуємо учням переписати сюжет будь-якого програмового твору з літератури (наприклад, «Енеїда» І. Котляревського зі збереженням головних персонажів та суті твору) відповідно до основних ознак того чи того стилю. Тексти повинні бути невеликі (10 – 15 речень).

Рекомендації. Як писати в межах обраного стилю й залишатися оригінальним?

1. Прочитати зразки обраних стилів.
2. Записати основні риси кожного (принаймні 5).
3. Записати ознаки Вашого тексту, що відповідають обраному стилеві.
4. Скласти список основних ознак вашого тексту, які можуть бути й ознаками іншого стилю.

Вправу можна адаптувати і до жанрів художньої літератури. Наприклад, продумати діалоги в «Енеїді», якби це був детектив, любовний роман, психологічний роман, комедія тощо.

Вправа 11. Учитель читає уривок тексту. Завдання учням. Прослухавши, вони мають записати почуте одним реченням. Якщо це їм складно зробити, значить, вони не зовсім чітко уявляють процес.

Вправа 12. Опишіть момент зародження такого почуття, як кохання між двома людьми:

- Хлопець має почуття, які не повинні були в нього виникнути, бо він не планував закохуватися
- Дівчина не має почуттів, яких від неї очікують.

Це може бути форма діалогу чи звичайного монологу двох осіб почергово або одночасно. Що дає така вправа? Така вправа дає можливість візуалізувати цей процес, описати почуття, думки, які виникають тощо.

Вправа 13. Опишіть мовчазний конфлікт між двома людьми. Покажіть, що в кожного з них у голові, як вони борються, не вимовивши жодного слова (використовуйте мову тіла, інтер'єр тощо).

Такі й подібні вправи сприяють розвитку креативного мислення, що є важливою складовою проєктної діяльності як неодмінного компонента навчально-виховного процесу з української мови.

Найважливішими методичними умовами успішної організації проєктної діяльності є обрання для уроку такої теми соціокультурної змістової лінії, яка давала б можливість: 1) залучати учнів до виконання різних соціальних ролей; 2) і водночас розкривати роль виучуваних мовних знань у вираженні думки з метою формування узагальнених способів діяльності.

Створюючи власний проект, учні самостійно розв'язують творчу чи дослідницьку проблему. Кожен створює свій образ виучуваного засобами, які найбільше відповідають його природним нахилам, інтересам, смакам, уподобанням – здобувають суб'єктний досвід. На уроці під час актуалізації результатів проектної діяльності учні обмінюються з однокласниками, учителем здобутими знаннями про довкілля, чуттєвим досвідом, способами дослідницької і творчої діяльності, прийомами розумових дій. Створюється атмосфера інтелектуальних, моральних, естетичних переживань, відбувається зіткнення поглядів, а це веде до пошуку істини. Стає можливою постановка й розв'язання проблемних запитань і завдань на рівні міжпредметних зв'язків, міжпредметної інтеграції, працюючи над якими, учні долучаються до цілевизначення, планують власну пізнавальну і мовленнєву діяльність, організовують власне учіння, рефлексію.

Отже, основна функція методу проектів у структурі уроку української мови – мотиваційна. Саме завдяки використанню цього методу досягається опанування знань як особистісно значущих для кожного учня, формуються в них узагальнені способи пізнавальної і мовленнєвої діяльності, оргдіяльнісні вміння.

Список використаних джерел та літератури

1. Пометун О. І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К.: видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
2. Браун Пітер, Редігер Генрі, Макденіел Марк Засіло в голові. Наука успішного навчання / пер. з англ. Юлія Кузьменко. – К. : Наш формат, 2019. – 240 с.

Омельченко Михайло,
проектний менеджер
ГО «Український інститут
міжнародної політики»,
аспірант НаУКМА

Можливості програми міжрегіонального співробітництва ЄС Interreg Europe для розвитку закладів освіти в громадах

Програма міжрегіонального співробітництва ЄС Interreg Europe була започаткована в 2002 р. Вона покликана вдосконалити регіональну політику та згуртованість в ЄС шляхом нарощування кадрового та організаційного потенціалу органів влади, а також публічних та приватних інституцій, зокрема й закладів освіти.

Головний акцент програми Interreg Europe робиться на передачі досвіду, передових практик та інноваційних підходів між регіонами Європи з метою впровадження результатів, отриманих внаслідок більш ніж двох десятиліть співпраці в регіональній політиці.

Проекти в рамках програми Interreg Europe реалізуються за 6 ключовими напрямками: “Розумніша Європа”, “Зелена Європа”, “Більш соціальна Європа”, “Згуртованіша Європа”, “Освіта” та “Європа, ближча до громадян”.

Типовий проект у рамках програми має від 4 до 10 проектних партнерів та бюджет у діапазоні від 1 до 2 млн євро.

У векторі політики згуртованості ЄС, ключовою вимогою до партнерства в Interreg Europe є якомога ширше географічне й соціально-економічне представлення Європи. Географічно, існує поділ на південь, північ, схід, захід, а також є країни-кандидати ЄС (у тому числі й Україна). Зі свого боку, соціально-економічний критерій мотивує залучати до партнерства регіони з різним рівнем розвитку.

Партнери проекту працюють над проектами впродовж чотирьох років: три роки відводиться для розробки більш якісної політики шляхом обміну персоналом та спільних досліджень, один рік – для моніторингу здобутих результатів.

Заклади освіти в громадах мають можливість долучатися до програми Interreg Europe в якості центрів знань, навичок та інновацій, затребуваних українськими органами місцевої та регіональної влади, що беруть участь у проектах в якості партнерів.

Насьогодні, українські заклади освіти в громадах мають достатній рівень експертизи для того, аби сприяти органам місцевої чи регіональної влади (обласні військові адміністрації, обласні ради, міські ради, агенції регіонального розвитку тощо) в розробці інструментів політики за вищезазначеними ключовими напрямками.

Важливою перевагою багатьох українських закладів освіти є досвід роботи в полі європейського проектного менеджменту, зокрема через проекти «Horizon Europe» та «Erasmus».

Наявність співробітників із вільним володінням англійською мовою та можливістю спілкування й проведення досліджень спільно з європейськими партнерами також забезпечують українським закладам освіти високу затребуваність з боку органів влади.

Бюджети проектних партнерів передбачають достатні витрати на оплату послуг зовнішньої експертизи, що може бути суттєвою мотивацією для співробітників закладів освіти долучатися до співпраці в рамках проектів.

Наявні приклади проектів, реалізованих у рамках Interreg Europe 2014-2020, засвідчують важливість експертного й дослідницького компонентів у програмі Interreg Europe.

Наприклад, проект BRIDGES (Подолання недоліків в інфраструктурі компетенцій та стимулювання росту працевлаштування в регіонах) залучав локальні центри досліджень у сфері біоекономіки та сільського господарства до спільної роботи з малим та середнім бізнесом над створенням комерційно прибуткових технологічних рішень.

Проект CityZen (Нові масштабовані інновації та бізнес-моделі на основі цінностей екосистеми міського фермерства) сприяв впровадженню комплексної програми зведення 65 малих ферм у школах регіону Кастилія-Леон (Іспанія). Подібна політика не тільки сприяла покращенню локальної екосистеми в місті, але й створила додаткові робочі місця на базі шкіл.

Наразі в рамках Interreg Europe реалізуються інші актуальні проекти у сфері освіти, зокрема atWork4NEETs (Підвищення працевлаштованості молодих людей NEET) та WeSTEMEU (Жінки за науку, технології, інженерію та математику в Європі).

На завершення, програма Interreg Europe є чудовою можливістю для українських закладів освіти встановити якісну та плідну взаємодію з органами місцевої та регіональної влади шляхом спільної участі в міжрегіональних проектах, спрямованих на вдосконалення інструментів політики.

Пастух Людмила,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри теорії та методик
суспільно-гуманітарних дисциплін
Хмельницького ОІППО
імені Анатолія Назаренка

Психологічні аспекти створення та діяльності проєктних команд педагогів як важлива умова ефективності проєктного менеджменту в закладах освіти

У статті акцентується увага на актуальності дослідження психологічних аспектів створення та діяльності проєктних команд педагогів. Розглянуто основні етапи циклу функціонування проєктних команд, фактори та чинники, які впливають на забезпечення ефективності їх діяльності.

Ключові слова: проєктна команда; етапи функціонування проєктних команд, ефективність проєктних команд.

The article focuses attention on the relevance of the study of psychological aspects of the creation and activity of project teams of teachers. The main stages of the cycle of functioning of project teams, factors and factors that affect the effectiveness of their activities are considered

Keywords: project team; stages of functioning of project teams, effectiveness of project teams.

Реформуючі процеси в закладах освіти, які відбуваються в сучасних умовах дають підставу стверджувати, що для забезпечення якості надання освітніх послуг доцільним і необхідним є використання технологій проєктного менеджменту.

У непростих умовах сьогодення, як зауважують О. Костенко, Т. Япринець та інші науковці, провідними компетентностями сучасних фахівців вважають здатності: організовувати професійну діяльність як проєктну, визначати далеку й найближчу перспективи; знаходити й залучати необхідні ресурси; накреслювати план дій і, здійснивши його, оцінювати ступінь досягнення цілей [2; с.87].

Це в свою чергу, підвищує актуальність приділення уваги питанням психологічних аспектів створення та діяльності проєктних команд як важливої умови ефективності проєктного менеджменту в закладах освіти.

Мета статті – здійснити аналіз теоретичних підходів науковців до розуміння сутності проєктної команди, визначення характерних ознак ефективною проєктної команди педагогів закладів освіти та чинників й засобів її формування й результативної діяльності.

Аналіз теоретичних джерел і публікацій засвідчив, що проєктна діяльність в закладах освіти стала об'єктом досліджень багатьох вітчизняних учених: О. Алейнікова, О. Бондарчук, Л. Ващенко, М. Войтович, Л. Карамушки, Н. Коломінського, Г. Ложкіна, В. Маслова, Є. Матвишина, М. Морозової, Л. Орбан-Лембрик, І. Підласого, З. Рябової, М. Пірена та ін.).

Багато дослідників стверджують, що майже 80% опитаних висувають фактор людських стосунків на перше місце з усіх факторів, що впливають на успішне здійснення проєкту, тому пріоритетність приділення уваги в проєктному менеджменті питанням формування і функціонування проєктних команд не викликає сумнівів.

Незважаючи на наявні деякі відмінності в трактуванні сутності проєктної команди, дослідники, зауважують, що за змістом команда проєкту є групою фахівців, які володіють необхідними знаннями і навичками, які працюють разом для досягнення спільної мети і завдань проєкту. Команда проєкту створюється на період реалізації проєкту і після його завершення розпускається.

Узагальнення теоретичних досліджень (О. Алейнікова, І. Ганза, Л. Карамушка, І. Підласий, З. Рябова та ін.), дало підстави зробити висновок, що ефективною можна назвати таку проєктну команду, в якій:

– члени проєктної команди мають єдине уявлення про мету, загальнокомандні цілі, завдання та перспективи проєкту;

- сформована єдина система цінностей та єдність правил всередині команди;
- кожен член команди має особисту зацікавленість в досягненні командних цілей проекту;
- наявний єдиний лідер, визнаний командою;
- сформована атмосфера відкритості і взаємної довіри в спілкуванні;
- важлива думка кожного учасника проекту, члени групи прислухаються один до одного;
- в обговоренні принципів питань беруть участь всі члени команди проекту;
- в ході обговорення заохочується як висловлювання ідей, так і вираження почуттів;
- конфлікти і розбіжності між членами групи центруються навколо ідей і методів, а не особистостей.

Зрозуміло, що ефективні проектні команди самі по собі не виникають, їх створюють лідери, докладаючи немало зусиль для об'єднання людей в дружню, мобільну команду, враховуючи психологічні чинники й засоби її формування й результативної успішної діяльності на всіх етапах створення і функціонування.

Процес формування команди проекту (командоутворення) зазвичай розглядають як утворення єдиного, цілісного колективу, здатного ефективно досягати мети проекту.

Тому проектним менеджерам, керівникам проекту важливо знати і усвідомлювати, які стадії буде проходити проектна команда в процесі підготовки та реалізації проекту, розв'язувати ряд специфічних задач характерних для кожного етапу, зокрема пов'язаних із мотивацією праці, конфліктами, виконанням, контролем, відповідальністю, комунікаціями, розподілом ролей, владою, лідерством і т. п. Це буде допомагати створювати сприятливі умови для роботи команди, допомагати переборювати величезні психічні навантаження, що виникають у процесі пошуку, узгодження і реалізації проектних рішень, попереджувати конфлікти і додаткові стресові напруження, що в кінцевому підсумку позначаться на якості та результативності проекту

Відповідно до моделі Брюса Такмена у розвитку команди можна виділити п'ять стадій:

1. Формування.
2. Конфронтація і спрацювання,
3. Унормування діяльності і функціонування,
4. Виконання цілей і завдань.
5. Завершення роботи і розформування.

Щодо першого етапу (формування), в цей період відбувається ознайомлення членів команди із загальним баченням мети, завданнями проекту, розподіл ролей серед учасників, орієнтовне визначення шляхів та засобів реалізації проекту.

На другому етапі командотворення (конфронтація і спрацювання), коли члени команди розпочинають спільну роботу, вони виявляють, що мають різні уявлення про найкращі шляхи досягнення цілей проекту. Вони також з'ясовують, що мають різні підходи до роботи над проектом. Ці розбіжності можуть викликати суперечки і навіть конфлікти, що стає причиною зниження ефективності роботи команди. Команді недостає злагодженості й єдності. Лідеру необхідно стимулювати всіх членів проектної команди приймати участь у вирішенні проблем і допомагати їм формувати атмосферу відкритості і взаємної довіри в спілкуванні; забезпечувати умови, за яких є важливою і враховується думка кожного учасника проекту, члени групи прислухаються один до одного.

Третій етап (унормування діяльності і функціонування) – стадія розвитку, на якій члени команди починають досягати згоди з різних питань за допомогою переговорів і компромісів. Як результат цих пристосувань, у них починає вироблятися почуття команди і певні спільні норми і цінності. Це формує основу, на якій члени команди можуть спільно працювати. На цій стадії починають зростати ефективність і мотивація діяльності членів команди. Учасники проектної команди приходять до консенсусу стосовно розподілу ролей і повноважень. Вони уже добре розуміють один одного, розбіжності у поглядах між ними стираються і діяльність команди стає злагодженою.

Четвертий етап командотворення (виконання цілей і завдань) – стадія розвитку, на якій головна увага членів проектної команди концентрується на досягненні поставлених

цілей в проекті. Члени команди одностайні щодо мети діяльності, їх робота скоординована, а всі розбіжності, які з'являються, вони конструктивно усувають, тому що всі дії направлені на виконання завдання. Члени команди тісно контактують між собою, ведуть конструктивні дискусії задля досягнення поставлених цілей.

Щодо п'ятого етапу (завершення роботи і розформування), він має особливе значення, оскільки на цій стадії підводяться підсумки роботи проектної команди, аналізуються досягнуті результати. Тут доцільним є використання різних способів для відзначення членів команди, які внесли великий внесок у ефективність реалізації проекту.

Плануючи реалізацію педагогічного проекту в закладі освіти важливо визначити оптимальний кількісний склад проектної команди, вона повинна визначатися типом та обсягом роботи, яку необхідно виконати.

Зазвичай у літературі наводиться така класифікація команд за кількісним складом:

- маленькі команди (менше 4 осіб);
- середні команди (від 5 до 9 осіб);
- великі команди (понад 10 осіб).

При цьому, як зауважує А. Єрмоленко, Т. Махinya, З. Рябова, для всіх етапів роботи над проектом, найбільш небажаними є маленькі команди, тому що вони є найбільш вразливими, зменшення їх чисельності хоча б на одну людину призводить до наростання нестійкості. Середні за розміром чисельності групи є більш мобільнішими, зазвичай результати в таких групах отримуються швидше. [3, с. 198-202]. Якщо ж ясно, що проект потребує багато людських ресурсів, краще розбити співробітників на мікро-команди, кожна з яких матиме свого лідера. Також потрібно буде налагодити регулярну синхронізацію роботи мікро- команд.

До важливих чинників, які впливають на ефективність проектної команди науковці відносять розподіл ролей в команді. Оскільки найпродуктивніше людина виконує те до чого вона має здібності та теоретико-практичну підготовку. Тому менеджерам проектних команд важливо проаналізувати сильні і слабкі сторони кожного учасника задля найбільш оптимального розподілу ролей. Це сприятиме підвищенню мотивації педагогів, оскільки вони будуть виконувати роботу, яка їм найкраще вдається.

Найбільш популярну класифікацію за ролями пропонує Р. Белбін.

Як зазначає О. Голентовська [1; с.146-147], набір командних ролей за Р. Белбіном передбачає у своєму складі ролі: «ведучого», що розподіляє завдання, делегує повноваження, несе відповідальність за роботу команди, «реалізатора», який втілює ідеї у життя; «контролера», завданням якого є вберегти команду від можливих помилок та досягти кращого результату з усіх можливих; «мотиватора», який є ініціатором різних заходів, в тому числі тих, що здатні відірвати команду від рутини та зорієнтувати в більш продуктивний темп; «аналітика», що оцінює конкуруючі пропозиції, та передбачає подальший хід розвитку подій; «генератора ідей», який ініціює нові проекти, шляхи розвитку поставлених завдань; «розвідувача», завданням якого є пошук нових ідей та ресурсів, налагодження потрібних контактів, ведення переговорів.

Команди, сформовані на основі командних ролей Белбіна, є ефективними в досягненні своїх цілей, При цьому необхідно зауважити, що одна людина може виконувати кілька ролей. Кожна роль має свої сильні та слабкі сторони та однаково важлива. Головним у ефективному командотворенні залишається баланс ролей у конкретній ситуації.

Аналізуючи психологічні аспекти створення та діяльності проектних команд педагогів, науковці відзначають, що на ефективність діяльності проектної команди має суттєвий вплив вибір керівником оптимальної політики мотивації, яка б активізувала, стимулювала членів колективу до продуктивної, творчої праці, спрямованої на досягнення мети і завдань проекту. При цьому, вони зауважують, що заохочення може мати різні форми, починаючи з особистих коментарів, і похвали, висловленої публічно подяки за окремі частини виконаної роботи, закінчуючи нагородами, які є відомчими відзнаками: грамотами, дипломами, преміями та ін.

Висновки. Таким чином, узагальнюючи, ми можемо зробити висновки що для здійснення ефективного проектного менеджменту в закладах освіти, необхідно брати до

уваги психологічні аспекти створення та діяльності проектних команд педагогів. Тому керівникам закладів освіти, проектним менеджерам важливо спиратися на теоретичні підходи до сутності командування, знання і усвідомлення того, які стадії буде проходити проектна команда в процесі підготовки та реалізації проекту, практичну готовність до розв'язування ряду специфічних завдань, характерних для кожного етапу життєдіяльності проектною командою, зокрема пов'язаних із мотивацією діяльності, комунікаціями, розподілом ролей, лідерством, конфліктами, виконанням, контролем. Це підвищує вимоги до післядипломної педагогічної освіти, яка має забезпечувати системність та результативність роботи з керівниками освітніх установ щодо розвитку психологічної компетентності з питань проектного менеджменту в закладах освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Голентовська О. С. Рольова структура команди: місце у системі заходів підвищення ефективності командної діяльності. Актуальні проблеми психології. Житомир, 2014. Т. VII. Екологічна психологія. Вип. 36. С. 145–154.

URI: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i36/16.pdf>

2. Костенко О., Япринець Т. С. Особливості застосування проектного менеджменту в підготовці магістрів професійної освіти // Ukrainian professional education = Українська професійна освіта: науковий журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. Вип. 9-10. С. 86-94. URI: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/15287>

3. Проектний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України: навч. посіб. для підготовки магістрів за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами», підвищення кваліфікації слухачів, керівників навчальних закладів/З.В. Рябова, А.Б. Єрмоленко, Т.А. Махinya та ін.; за заг. ред. академіка В.В. Олійника, маг.Ф. Фреха; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; КультурКонтакт Австрія. К., 2016. 118 с. URI: <http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/posibnyky/kka-book-web.pdf>

Підкова Анастасія,

вихователь-методист

Хмельницького закладу дошкільної освіти № 2 «Соколятко»

Хмельницької міської ради

Хмельницької області

Проектна діяльність у ЗДО

У статті висвітлені теоретичні та практичні аспекти питання проектною діяльності в закладах дошкільної освіти та рекомендації, які можуть бути корисними для вихователів. Розкрито зміст проекту для дітей старшого дошкільного віку «Сонце». Мета статті – визначити поняття проектною діяльності та ефективність її застосування в сучасному закладі дошкільної освіти.

Ключові слова: проектна діяльність, заклад дошкільної освіти, дитина дошкільного віку, виховання, вихователь, особистість, діяльність.

The article highlights the theoretical and practical aspects of the issue of project activities in preschool education institutions and recommendations that can be useful for educators. The content of the "Sun" project for older preschool children has been revealed. The purpose of the article is to determine the concept of project activity and the effectiveness of its application in a modern preschool education institution.

Key words: project activity, preschool education institution, preschool child, upbringing, educator, personality, activity.

Однією з ефективних технологій, що сприяють модернізації освітньої системи, є проектна діяльність. Запровадження проектів у діяльності закладів дошкільної освіти зумовлене необхідністю досягнення конкретних результатів у розв'язанні пріоритетних завдань сьогодення. Практичною цінністю проектною діяльності є його зорієнтованість на конкретний кінцевий результат. Процес створення проектів розвиває пізнавальні навички в його учасників, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати набуті знання на практиці, формує вміння самостійно конструювати власну діяльність.

Сучасний вихователь завжди перебуває в пошуку нових, більш ефективних технологій, покликаних сприяти розвитку творчих здібностей дітей, формуванню навичок саморозвитку і самоосвіти. Відтак, метод проєктів набуває більшої актуальності, оскільки покликаний скорегувати і збагатити освітній процес. «Все, що пізнаю, знаю, для чого мені це потрібно і де, і як можу застосувати ці знання» – це основна теза сучасного розуміння проєктів, що привертає увагу багатьох освітніх систем, які прагнуть знайти розумний баланс між академічними знаннями і прагматичними вміннями [2].

Для педагогічного працівника проєктна діяльність у ЗДО корисна тим, що активізує самостійну діяльність дітей, у результаті чого вони вчаться відшукувати і використовувати в своїх цілях необхідну інформацію. Крім того, так дитина отримує можливість перетворення «сухих» і невиразних даних у практичний досвід, який може їй допомагати протягом життя.

Суть технології проєктної діяльності в ЗДО полягає в такій організації освітнього процесу, при якій діти з бажанням отримують теоретичні та практичні дані, беруть участь у творчих заходах, а також вирішують завдання найрізноманітнішого характеру.

Проєктна діяльність у ЗДО важлива ще й тим, що вчить дітей чітко розподіляти і планувати свій час. Важливо навчити їх так розподіляти проєкт за певним часовим відрізком, щоб на рішення кожного етапу проблеми залишалася достатня кількість часу.

Проєктна діяльність ґрунтується на використанні методу проєктів; це педагогічна технологія, що містить сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів і прийомів, творчих за суттю [1].

Практична, дослідницька діяльність у природних умовах важлива для екологічної освіти дошкільників. Тому ознайомлювати дітей з природою включає в себе знайомство з об'єктами живої та неживої природи. Відповідно б'єктом проєкту ми обрали сонце. Сонце, сонячне проміння має як позитивний, так і негативний вплив на життя та розвиток людей, тварин, рослин про які необхідно знати ще в дошкільному віці.

Що ми очікували від проєкту? Формувати знання дітей про об'єкт неживої природи – сонце, закріпити уявлення дітей про те, що сонце світить і гріє, йому раді усі живі істоти і рослини. Прагнули розкрити значення сонячної енергії. Розкрити творчий потенціал особистості кожної дитини, підвищити пізнавальну активність, яка проявляється в активній участі в досліджах, відповідальності до доручень, прагненні їх виконувати. Щоб створити комфортні умови для творчого настрою серед учасників освітнього процесу, визначили єдину тематику для створення художніх виробів.

Етапи реалізації проєкту «Сонце»: підготовчо-організаційний, рефлексивно-діагностичний, діяльнісний, аналітичний.

Підготовчо-організаційний етап мав на меті провести організаційну роботу щодо підготовки та реалізації проєкту. Протягом тижня ми склали орієнтовний план реалізації проєкту, підбрали необхідну методичну, наукову та художню літературу, фото-, відеоматеріали з теми, а також матеріали для художньо-продуктивної та інших видів творчої діяльності дітей.

У плані заходів передбачили бесіди з дітьми, читання книг, слухання аудіозаписів, проведення дослідів із водою, щоб навчити їх самостійно висувати гіпотези, планувати дії, запитувати. Адже що більше запитують діти, то більше вихідного матеріалу для подальшого аналізу.

Щоб виявити зацікавленість дітей темою проєкту та рівень обізнаності їх з питань теми (рефлексивно-діагностичний етап) ми провели бесіду, яка включала в себе наступні запитання:

Де знаходиться сонце?

Як ви можете описати сонце (колір, форма, величина)?

Яку користь приносить сонце?

Як впливає сонце на людей?

Що буде якщо сонце зникне?

Найцікавішим, звісно ж, був діяльнісний етап, коли усі учасники проекту були активними учасниками. Тривалість етапу – один тиждень. На цьому етапі ми активізували різні види діяльності дітей: пізнавальну, ігрову, рухову, мовленнєву, художньо-естетичну тощо; залучили до освітнього процесу батьків.

Основними формами роботи ми обрали заняття, досліди, експерименти, спостереження. Щоденними «ритуалами» були досліди та експерименти на свіжому повітрі, з їхньою допомогою легко було реалізувати завдання щодо розширення уявлень дітей про розміщення і рух сонця, про вплив сонця на воду і встановлення причино-наслідкових зв'язків. Наприклад, під час експериментів «Звідки береться тінь» і «Сухий-мокрый» було легко продемонструвати дітям, як швидко змінюється напрям тіні, її розмір, і як тінь може захистити від сонця тендітні рослини.

Під час експерименту «Різнокольорові скельця» діти отримали знання про властивості прозорого скла, дзеркала. Такого виду експерименти – є чудовою та простою розвагою для дітей дошкільного віку, головне дотримуватися правил безпечного користування таких матеріалів, як скло.

Аналітичний етап, останній, дав можливість визначити результативність проекту. Підсумком проекту стало створення картотеки дослідів, фокусів із сонячним фотоальбом спогадів.

Тематичний проект «Сонце» сприяв розвитку пізнавальної та творчої активності дітей, активізував усі види дитячої діяльності. Діти, які брали участь у ньому, навчилися планувати свої дії і самостійно розв'язувати проблеми. Проект спонукав педагогів підвищити свій професійно-творчий рівень, що поліпшило якість освітнього процесу.

Тому слід зазначити, що проектна діяльність у роботі ЗДО – вимога часу, спрямована на забезпечення адекватності навчально-виховного процесу та його результатів до сучасних вимог суспільства. Проектна діяльність стала стимулюючим чинником у розвитку дошкільної освіти. Дошкільні навчальні заклади з метою вдосконалення навчально-виховного процесу використовують спеціалізовані програми, альтернативні методики та спадщину видатних педагогів [3].

Список використаних джерел та літератури

1. <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/project-management/lecture-17-2>
2. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: практико зорієнтований збірник / ред. І. Єрмаков. Київ: Департамент, 2003. 500 с.
3. <https://oplatforma.com.ua/article/1883-eksperimentalno-doslidnitskiy-proekt-dlya-doshklnikv-planeta-dinozavr>

Пробита Вікторія,
вихователь
Волочиського закладу дошкільної освіти,
центру розвитку дитини «Калинка»
(корекційно-розвивального профілю)
Волочиської міської ради
Хмельницького району
Хмельницької області

Освітній проєкт на тему: «Розвивальні ігри в закладі дошкільної освіти»

Пропонований проєкт вміщує матеріали методичного супроводу освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, спрямований на всебічний розвиток дітей, зокрема мовленнєвий.

Ключові слова: гра, розвиваюча гра, ігрова діяльність.

The proposed project includes materials for methodical support of the educational process in a preschool education institution, aimed at comprehensive development of children, in particular speech.

Key words: game, developmental game, game activity.

Актуальність проєкту

На даний момент особлива увага приділяється дослідженням у галузі освіти та розвитку дітей тому, що саме в цей період закладаються основи майбутньої особистості. Найбільш виховний і розвивальний ефект на розвиток дошкільника здійснює гра, яка є провідним видом діяльності дітей дошкільного віку.

Відомими вченими дослідниками дитячої гри та її супроводу є: В. О. Сухомлинський, О. С. Ушаков, А. М. Богуш . Учені наголошують, що гра – це найважливіший вид діяльності дитини дошкільного віку, одна з характерних умов її розвитку. Вона є потребою особистості, яка розвивається.

Розвиваючі дитячі ігри - це комплекс вправ, основними напрямки яких є:

- Формування логіки малюків.
- Мовленнєвий розвиток.
- Розвиток мислення.
- Дрібна моторика пальців.

Розвиваючі ігри для дітей - це своєрідний метод пізнання світу, суть яких полягає в тому, щоб знайти рішення тієї чи іншої ситуації. За допомогою таких ігор можна розвинути в дитині такі навички, як швидка реакція або вміння концентрувати увагу. Розвиваючі настільні ігри розвивають логіку, мислення, посидючість та уважність. Всі завдання мають виконувати діти самостійно, даючи їм можливість думати і відшукувати свої помилки.

Мета проєкту: розвиток мовлення, логіки, мислення, дрібної моторики у дітей молодшого дошкільного віку в процесі розвивальних ігор.

Завдання: розвивати уміння спілкуватися з однолітками; уміння тримати себе перед аудиторією; уміння поважати і розуміти товариша.

Очікувані результати:

1. Проявляти активність в ігровій діяльності з дітьми та дорослими.
2. У спільних іграх дотримуватися норм і правил поведінки.
3. Описувати ознаки предметів і явищ, порівнювати між собою.
4. Використовувати продукти своєї гри в різних видах ігрової діяльності.
5. Пробуджувати інтерес до виконання завдань пізнавального змісту.
6. Розвивати партнерські стосунки з однолітками.

Учасники проєкту:

- ✓ дошкільнята (малюки) молодшої інклюзивної групи «Бджілка» (це діти 3-4 років);
- ✓ батьки вихованців групи «Бджілка»;

- ✓ вихователі групи (Пробита В. М., Мокрота А. В.);
- ✓ команда супроводу.

Характер проєкту:

- за рівнем розробки та реалізації: група дітей молодшого віку;
- за характером діяльності: репродуктивний;
- за терміном реалізації: довготривалий;
- за характером контактів: безпосередній;
- за кінцевим результатом: практично-орієнтовний, творчий;
- за змістом: освітній;
- за формою проведення: ігровий;
- за кількістю учасників: 18 дітей.

Термін виконання: 3 роки.

ПЛАН ПРОЄКТУ

Матеріал для гри	Місяць	Тиждень	Форми роботи з дітьми	Форми роботи з батьками	Примітки
Залишковий матеріал	ВЕРЕСЕНЬ	«Граємо з шнурівками»	«Нанизуємо намисто» «Помісти рибку у водойму» «Знайди серединки квітів» «Прикрасимо сорочку»	Анкетування батьків: «Як ми граємо з дитиною?»	
		«Граємо з прищіпками»	«Рибка та восьминіг» «Нагодуй рибку» «Ялинки» «Їжачок»		
		«Граємо з втулками»	«Кольорові чашечки» «Чарівна торбинка» «Знайди тінь» «Чия мордочка?»		
		«Граємо з кришечками»	«Знайомство з кришечками» «Кольорова доріжка» «Різнобарвні намиста» «Збери намисто за схемою»		
Природний матеріал	ЖОВТЕНЬ	«Граємо з осінніми квітами»	«Осінні квіти» «Назви квіточку з віночка» «Якої квіточки не стало?» «Посади квіти у горщик»	Консультація для батьків: «Організація ігрової діяльності в ЗДО».	
		«Граємо з листочками»	«Викладаємо з листя» «Здуй листочок»		

			«Листопад» «Сюрпризи»		
		«Граємо з горішками»	«Знайди пару» «Вивчаємо цифри» «Весела гусельниця» «Повтори ритм за горішками»		
		«Граємо з шишками»	«Гра з шишкою» «Знайди шишку» «Пальчикова гра» «Музично-ритмічна гра з шишками»		
	ЛИСТОПАД	«Граємо з насінням»	«Впізнай на дотик» «Розклади квасолю в стручки» «Подорож квасолі» «Посортуй квасолю за кольорами»	Пам'ятка-рекомендація «Щодо організації сучасного підходу до організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку»	
		«Граємо з піском»	«Маленький дослідник» «Вітаю тебе пісок» «Краплинки пісочного дощу» «Вітер піщаної пустелі»		
		«Граємо з мокрим піском»	«Пиріжки» «Парканчик для домашніх тварин» «Веселі будиночки» «Печиво»		
		«Граємо з камінчиками»	«Допоможемо павучку» «Жучок сонечко» «Качка з каченятами» «Місяць і зорі»		
LEGO	ГРУДЕНЬ	«Граємо з LEGO»	«Розклади за кольором» «Квітуча галявина» «Змайструй споруду» «Передай цеглинку»	Консультація для батьків: «Ігрова діяльність дітей в умовах воєнного часу»	

Мозаїкою		«Граємо з мозаїкою»	«Склади за зразком» «Килимок для домашнього улюбленця» «Склади квіточку» «Метелики»		
Папір		«Граємо з папером»	«Колобок» «Чий колобок прокотиться далі?» «Паперові хробачки» «Що буває паперове?»		
Вода		«Граємо з водою»	«Кольорова водичка» «Плється весела водичка» «Дощик» «Кораблики»		
Тісто	СІЧЕНЬ	«Граємо з тістом»	«Приготуємо тісто для пирога» «Прикрасимо пиріг» «Чарівні кульки» «Відбитки»	Бесіда «Про необхідність розвитку дрібної моторики рук»	
Кінетичний пісок		«Граємо з кінетичним піском»	«Здрастуй пісок» «Хованки» «Вгадай-но» «Наші долоньки»		
Друковані ігри		«Математичні ігри»	«Квіти та листочки» «Сонечко і квіти» «Жучки» «Сонечко на листочках»		
Танграм		«Граємо з танграмом»	«Будиночок» «Кораблик» «Посуд» «Чоловічок»		
Кубики Нікітіна		«Граємо з кубиками»	«Склади квадрат» «Парканчик» «Склади жовто-білий квадрат» «Склади візерунок 1»		
	ЛЮТИЙ		«Склади візерунок 2» «Склади візерунок 3»		

			«Склади візерунок 4» «Склади візерунок 5»		
			«Ялинка» «Цукерка» «Рибка» «Гачок»		
			«Курочка» «Квітка» «Пливе качечка» «Будинок»		
Кольорові палички Кюїзенера	БЕРЕЗЕНЬ	«Граємо з паличками»	«Привіт, паличко» «Потяг» «Парканчики високі і низькі» «Змійка»	Консультація «Вивчаємо математику за допомогою паличок Кюїзінера»	
			«У кого більше» «Різнокольорові вагончики» «Стовпчик» «Сушимо рушнички»		
			«Драбинка широка і драбинка вузька» «Мости через річку» «Одна за одною ставай» «Як довідатись про ім'я кольорової палички»		
			«Склади сонечко» «Парканчик» «Будка для собачки» «Будиночок»		
Розвиваючі ігри Воскобовича	КВІТЕНЬ	«Граємо з квадратом»	«Цукерка» «Будинок» «Кажан» «Конверт»	Майстер-клас для батьків «Як виготовити квадрат Воскобовича власноруч»	
			«Мишка» «Їжачок» «Рибка» «Літак»		
Лабіринти на папері		«Граємо з лабіринтами»	«Хто що їсть?» «Допоможи білочці зайчикові»		

			«Хто перший дістанеться до фруктів» «Знайди для їжачка грибочок»		
			«Пройди лабіринт, розмальовуючи тільки круг» «Пройди лабіринт, розмальовуючи тільки трикутник» «Пройди лабіринт, розмальовуючи тільки квадрат» «Пройди лабіринт, розмальовуючи тільки прямокутник»		
Розвиваючі ігри з коректурними таблицями Н. Гавриш	ТРАВЕНЬ	«Граємо з коректурними таблицями»	«Хто швидше?» «Великі — малі» «Порівняй за розміром» «Тваринний світ»	Бесіда «Іграшка в житті дитини»	
			«Полічи і скажи» «Назви одяг правильно» «Обери тільки зимовий одяг» «Обери літній одяг»		
Малюнки		«Граємо з кольоровими олівцями»	«Домалюй лисичку» «Домалюй курочку» «Домалюй котика» «Домалюй зебру»		
			«Домалюй лева» «Домалюй білочку» «Домалюй їжачка» «Домалюй слоників»		

Отже, розвиваючі ігри для дітей є важливою частиною їхнього виховання та розвитку. Ці ігри допомагають дітям розвинути різні навички та уміння, такі як: дрібна моторика, логічне мислення, увага, соціальні навички та багато інших.

Треба пам'ятати, що найбільш важливе у цих іграх – це процес, а не результат, тому дитина повинна отримувати від ігор задоволення та насолоду, а не лише фокусуватись на досягненні мети.

Список використаних джерел та літератури

1. Нікітін, Б. П. Сходинки творчості або розвиваючі ігри [Текст] : пер. з рос. / Б. П. Нікітін. – К. : Радянська школа, 1991. – 144, [1] с. : кольор. іл.
2. Павлова, Л. М. Розвивальні ігри-заняття [Текст] : для занять із дітьми від народження до трьох років / Л. М. Павлова. – Х. : Ранок, 2007. – 166, [1] с. – (Серія “Програма розвитку”)
3. Нечипорук, Н. І. Розвивальні ігри для дошкільників [Текст] : [збірник ігор та вправ для педагогів ДНЗ, батьків] : рек. МОН України / Н. І. Нечипорук, О. П. Томей. – Х. : Основа, 2007. – 191, [1] с. : іл. – Режим доступу: http://udpu.org.ua/library_files/415651.pdf.
4. Поніманська, Т. І. Дошкільна педагогіка [Текст] : навч. посіб. : [рек. МОН України як навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2008. – 455, [1] с. – (Альма-матер). – Зміст: Загальні засади дошкільної педагогіки ; Розвиток теорії і практики дошкільної освіти ; Зміст і методи виховання дітей дошкільного віку ; Виховання дітей у грі ; Навчання дітей дошкільного віку ; Дошкільний заклад, сім'я, школа. – Бібліогр. в тексті.

Синюк Валерій,

вчитель-методист

Антонінського ліцею

Антонінської селищної ради

Хмельницького району

Хмельницької області,

методист-кореспондент

Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка

Методичний проєкт як стратегія професійної самореалізації педагога

В роботі показано значення педагогічного проєктування для професійного розвитку педагога.

Ключові слова: компетенція та персоніфікація освіти, методичні принципи, проєктна технологія, продукт проєкту, конкурсний проєкт.

Упровадження інновацій у навчально-виховний процес є потребою сьогодення. Зростання соціальних вимог до школи потребує систематичного вдосконалення, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, формування педагога нового типу – вчителя-дослідника. Саме тому необхідно побудувати методичну роботу так, щоб кожен учитель міг якнайповніше розкривати здібності й талант, розвивати ініціативу й творчий пошук, самореалізовуватися в професійній діяльності.

Оптимальна модель методичної роботи забезпечує:

- якісно новий, вищий рівень професійного зростання вчителя;
- формування і збагачення його педагогічної культури;
- продукування нових педагогічних ідей і технологій;
- трансформування у педагогічну практику педагогічного досвіду.

В умовах компетенції та персоніфікації освіти у центрі уваги шкільної та методичної служби громади – створення особистісно-орієнтованої структури методичної роботи.

Методична робота є систематичною, цілеспрямованою, науково-методичні проблеми вибираються педагогічним колективом методом діагностики, тестуванням, обговоренням, існує орієнтація на кінцевий результат.

В основу оптимізації процесу побудови структури методичної роботи, як відомо, покладено методичні принципи:

- комплексності,
- взаємозв'язку,
- системності,
- конкретності,
- мобільності.

Якісне використання даних принципів забезпечує інноваційну спрямованість методичної роботи, особистісно-орієнтовану підготовку педагога до творчої діяльності, фахове зростання учителя як дослідника, результативність освітньої діяльності.

Успіх у сучасному світі багато в чому визначається здатністю людини організувати своє життя як проєкт. Тому проєкт – це обов'язковий компонент сучасної системи освіти. Проєктні технології сьогодні є цілісною інтегрованою системою (освітньою, педагогічною, навчальною, виховною), яка має забезпечувати високу результативність.

Питанню використання проєктних технологій в педагогічній практиці присвячено ряд публікацій в освітній періодиці. Це роботи А. Пуліної, Г. Пелешок, С. Жуковської, Л. Солодовник і інших. Вказані роботи аналізують методичні підходи та форми роботи, які варто використовувати в ході проєктної діяльності. Автори вказаних публікацій переконливо доводять, що метод проєктів – це шлях до професійної компетентності, що відповідає вимогам часу.

Мета даної статті – обґрунтувати переваги використання методу проєктів в методичній роботі як оптимального шляху підвищення професійної майстерності вчителів.

Проєктна технологія міцно увійшла в педагогічну практику, набула широкого застосування завдяки своїй гуманістичній основі, раціональному поєднанню теоретичних знань із практичним їх втіленням, можливостями формування соціального досвіду особистості.

Вона передбачає системне й послідовне моделювання та вирішення проблемних ситуацій, які потребують дослідження й розробки оптимальних шляхів їх реалізації, неодмінний захист чи аналіз продемонстрованого продукту. Варто звернути увагу і на роботу над конкурсними проєктами, що за своєю суттю є новою та більш складною формою організації творчої діяльності. Під час роботи над проєктом автори його набувають досвіду індивідуальної самостійної діяльності. Тому проєкт можна розглядати як ідею, якою суб'єкт розпоряджається як своєю думкою.

Проєкт як проблема створює ситуацію творчості, в якій людина перестає бути власником ідеї, а отримує шанс презентувати щось нове, таке, що заслуговує на увагу.

Педагогічне проєктування є одним із різновидів соціального. Це повноцінний науково-дослідницький акт, який передбачає вивчення соціально-педагогічних закономірностей, використання комплексу дослідницьких процедур, створення соціально-педагогічних умов для успішної реалізації проєкту. Воно передбачає створення власних систем навчання чи визначення методичних позицій та стратегій. Це багатостадійний динамічний процес. Його мета – створення й реалізація оптимальних освітніх систем, які найефективніше відповідають запитам сьогодення.

Проєктна робота дуже перспективна, оскільки в ній кожен з учасників не втрачає свого статусу активної особистості, намагається утвердити позицію, яка відповідає його можливостям, рівню педагогічної майстерності.

Виходячи із зазначених пріоритетів, з метою подолання формалізму в організації методичної роботи у Антонінському ліцеї впродовж останніх років активно продукується і організовується робота над методичними проєктами «Сучасний урок у методичному та дидактичному вимірах», «Десять кращих уроків року» (Пам'яті академіка Домініка Водзінського присвячується), «Методична пектораль», «Методична асамблея». Хід роботи над проєктами, умови проведення конкурсного проєктування періодично висвітлюються на сайті закладу. Серед вказаних проєктів як науково-пошукові, так і конкурсні.

Це сприяє створенню умов для реалізації інтелектуального потенціалу кожного вчителя та впровадженню в практику роботи педагогів нових досягнень психолого-педагогічної науки.

Такий проєкт, згідно з вимогами, має:

- мету (системність та уникнення формалізму, створення умов для творчої праці кожного педагога - це мета організації методичної роботи);
- наявність соціально значущої проблеми, розв'язання якої потребує інтегрованого знання педагога, навичок дослідницької роботи;

- практичну, теоретичну, пізнавальну, особистісну цінність очікуваних результатів діяльності;

- спрямованість на майбутнє, але можливість втілювати його зараз.

Основний продукт проєкту – професійна компетентність вчителів, розвиток мотивів творчої діяльності педагогів, їхньої потреби в новому, творчому характері праці, підвищення рівня професійної майстерності на основі діяльності, накопичення та аналізу досвіду, що формує особистісне нове знання та сприяє особистісному зростанню вчителя.

Окрім того (що, на наш погляд, є надзвичайно важливим) це дає можливість для створення єдиного поліваріантного методичного простору закладу.

Ідея цих проєктів сприяє вихованню нового типу педагога-дослідника, якому притаманні нові особистісні та професійні риси, що сприяють творчій самореалізації, науково-педагогічна, методологічна компетентності та інноваційна грамотність.

Чітко визначені і завдання всіх зазначених проєктів:

- створення умов для поглиблення, оновлення, удосконалення професійної компетентності вчителів, розкриття їхнього творчого потенціалу, самореалізації;

- підвищення інноваційної культури педагогів через організацію науково-методичної роботи;

- створення системи підтримки інновацій, перспективного педагогічного досвіду та реальних досягнень педагогів.

Значущою буде і мета організації такої роботи:

- створити умови для неперервної освіти та самоосвіти педагогів з метою підвищення їхньої готовності до впровадження педагогічних технологій;

- сприяти розвитку творчих здібностей учителів, зміцненню в них навичок дослідницької роботи, зацікавленості в оволодінні інноваційними педагогічними технологіями;

- підвищити рівень науково-педагогічної, методологічної компетентності, інноваційної грамотності.

Участь учителя в роботі над проєктом дозволяє визначити значущу в дослідницькому, творчому сенсі проблему, розв'язання якої потребує дослідницького пошуку; показує практичну, теоретичну, пізнавальну значущість передбачуваних результатів; визначає самостійну чи групову діяльність в ході роботи над проєктом; використання дослідницьких методів – визначення проблеми завдань, що впливають з неї, висування гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження; обмірковування способів оформлення кінцевих результатів, їх презентації.

Робота педагогів в конкурсних проєктах дає можливість пошуку шляхів розв'язання певної проблеми. Це діяльність, спрямована на збагачення знань, методичного та педагогічного досвіду, формування широкого поля вчительської компетентності, це системне моделювання уроків різного типу і структури, розв'язання проблемних ситуацій, що потребує пошукових зусиль, які спрямовані на дослідження та розробку нового продукту.

Уміння користуватися методом проєктів - показник високої кваліфікації вчителя, його прогресивної методики навчання, виховання та соціалізації учнів. Недаремно зазначену технологію називають технологією XXI століття, яка передбачає формування вміння адаптуватися до мінливих умов життя. Для цього є декілька причин:

- можливість організації самоосвітньої роботи та можливість використання здобутих знань на новому якісному рівні;

- актуальність формування навичок проведення наукового експерименту ;

- актуальність загальнолюдських та міжнаукових контактів, ознайомлення з різними позиціями, поглядами на одну науково-педагогічну проблему;

- значущість для розвитку людини вміння користуватися дослідницькими методами: добирати необхідну інформацію, факти, аналізувати їх із різних позицій, висувати гіпотези, робити висновки.

Отже, участь в конкурсних проєктах створює передумови для творчого розвитку педагогів, дає можливість використовувати в практиці роботи різнопланові методичні підходи, має високу мотивацію, що означає підвищення інтересу й залучення до роботи в

міру її виконання, підтримує педагогічні завдання в когнітивній, афективній та психомоторній сферах на всіх рівнях – знання, розуміння, застосування, аналізу, синтезу, дає змогу вчитися на своєму досвіді. Психолого-педагогічні можливості методу проєктів дуже високі. Проєктна діяльність максимально спрямована на розвиток творчого потенціалу педагога, його самореалізацію й формування індивідуального стилю.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про освіту» //Освіта. – 1996. – 25 квітня.
2. Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад.
3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка . – К.: Знання – Прес, 2003.
4. Мартиненко С.М., Хоружа Л.Л. Лекції із загальної педагогіки: Навч. посібн. – 5-е видання – К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка , 2008.
5. Пуліна А. Педагогічне проектування як методологічна основа інноваційного розвитку школи // Управління школою.-2011.- №9.
6. Пелешок Г. Метод проєктів у методичній роботі //Завуч. – 2012.- №13.
7. Жуковська С. Упровадження освітніх інновацій //Завуч. – 2011. - №8.
8. Солодовник Л. Проектування управлінської діяльності вчителя // Завуч. – 2010. – №32.

Тарапака Наталія ,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти,
КЗ «Кіровоградський ОІППО
імені Василя Сухомлинського»
(м.Кропивницький),

Проєктні технології в закладі дошкільної освіти

В статті представлені теоретичні аспекти проблеми проєктної діяльності в закладі дошкільної освіти. Акцентована увага на ефективності використання методу проєктів в освітньому процесі з дітьми дошкільного віку.

In the articles presented theoretical aspects of problem of project activity are in establishment of preschool education. Accented attention on efficiency of the use of method of projects in an educational process with the children of preschool age.

Ключові слова: проєкт, метод проєкт, проєктна діяльність, діти дошкільного віку, педагоги, розвиток.

Keywords: project, method project, project activity, to put preschool age, teachers, development.

Система українського дошкілля здійснює пошук якісно нових підходів до організації дошкільної освіти на засадах дитиноцентризму, здоров'язбереження, психолого-педагогічного супроводу, партнерства, проблемно-ігрової діяльності, компетентнісного, особистісно-орієнтованого підходу. Це знаходить відображення у новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти в Україні [1], оновленій освітній програмі «Дитина» для дітей від 2 до 7 років, інтенсивному пошуку і використанні нових форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, удосконаленні методів та засобів педагогічної взаємодії з дітьми, застосуванні нових освітніх технологій. Це пов'язано з тим, що акцент в освіті зміщується на розвиток компетентної, творчої особистості, здатної самостійно мислити, здобувати і застосовувати знання в різних життєвих ситуаціях, приймати обмірковані рішення і чітко планувати свої дії, а також ефективно співпрацювати з однолітками і дорослими, бути відкритими для нових контактів і зв'язків. Саме тому постає питання про вибір таких форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, за яких педагог може реалізувати цілі особистісного рівня розвитку дитини. Особливо актуальним стає пошук форм організації спільної діяльності дорослих (педагогів, батьків) і

дітей. Однією з таких привабливих і результативних форм спільної діяльності дітей дошкільного віку і дорослих є проектна діяльність [3].

Проектна діяльність передбачає створення педагогом таких умов, які дозволяють дітям самостійно або спільно з дорослим набувати нового практичного досвіду експериментальним шляхом, у процесі пошуку аналізувати його і застосовувати у реальних життєвих ситуаціях. У педагогічному процесі проектна діяльність забезпечує єдність інтелектуального, емоційного і морального розвитку, що робить дитину дошкільного віку суб'єктом педагогічної взаємодії. Організація проектної діяльності дітей дозволяє здійснювати педагогу інтеграцію практично всіх освітніх напрямів, оскільки передбачає взаємодію дітей один з одним і вихователем, їхнє активне співробітництво і творчість, пізнання і працю у вирішенні певної проблеми. Саме тому особливої уваги набуває підготовка майбутніх педагогів до організації проектної діяльності дітей у закладі дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації проектної діяльності у сфері освіти знайшли своє відображення у наукових працях багатьох учених, зокрема, в таких аспектах: становлення методу проектів (Д. Дьюї, У. Кілпатрик, Г. Ващенко та ін.); теоретичні положення проектної технології в педагогіці (О. Пехота, О. Полат, С. Сисоєва та ін.); технологія психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого і дитини (Т. Піроженко та ін.), організація проектної діяльності дітей дошкільного віку (Н. Гавриш, Л. Лінник, Н. Токаренко та ін.); проектні технології в закладах дошкільної освіти (Ю. Буракова, Г. Кравченко, Н. Кугуєнко, Л. Швайка та ін.).

Модернізація змісту дошкільної освіти – важливий чинник розвитку системи національної освіти в цілому. Важливо, щоб вихователі поставилися до нових умов не відповідно до старих звичок, уміли облишити консервативну колію. Тому проектна діяльність у роботі дошкільному навчальному закладі – вимога часу, спрямована на забезпечення адекватності освітнього процесу та його результатів до сучасних вимог суспільства. Проектна діяльність стала стимулюючим чинником у розвитку дошкільної освіти. Заклади дошкільної освіти з метою вдосконалення освітнього процесу використовують спеціалізовані програми, альтернативні методики та спадщину видатних педагогів. Шляхом інноваційних підходів до змісту і форм методичної діяльності, зокрема, через впровадження проектного методу в діяльності дошкільного закладу реалізуються актуальні задачі зростання професійної майстерності вихователів сучасних дошкільних навчальних закладів. Вибір цього методу також обумовлено вимогами Державного стандарту дошкільної освіти, програмам розвитку дитини дошкільного віку щодо навчання і розвитку особистості, спрямування педагогічної діяльності на розвиток у дітей пізнавальної активності, творчості, самостійного пошуку розв'язання проблеми.

Процес модернізації змісту дошкільної освіти спрямовується на розвиток дошкільника як активного, свідомого і компетентного суб'єкта життєдіяльності, виховання уміння жити у злагоді з довкіллям і згоді з собою, формування фізичної та психологічної готовності до навчання у школі. Тому проектна діяльність дітей у закладі дошкільної освіти – вимога часу, спрямована на забезпечення адекватності освітнього процесу та його результатів до вимог суспільства. Проектна діяльність є стимулюючим чинником у розвитку дошкільної освіти. Заклади дошкільної освіти з метою вдосконалення освітнього процесу використовують спеціалізовані програми, альтернативні методики та спадщину видатних педагогів.

Метод проектів виник на початку ХХ ст. в Америці і був розроблений видатним американським філософом і педагогом Джоном Дьюї спочатку як метод проблем. Термін «метод проектів» першим ввів Вільям Херд Кілпатрик (послідовник Дж. Дьюї) у 1918 р. Тоді був проголошений принцип «навчання через діяльність», «все із життя, все для життя» У 1905 р. під керівництвом С. Шацького організовано невелику групу працівників, котрі намагалися запроваджувати проектні методи у практику викладання [5; 11]. Г. Ващенко відносив метод проектів до активних методів навчання: «Цінність методу проектів у тім, що він привчає дітей до планової систематичної роботи» [2; 8].

В основу проектної діяльності покладено ідею, що виявляє сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати за умови розв'язання

тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Результат можна побачити, продумати, використати в реальній практичній діяльності [4]. Тому необхідно навчити дітей самостійно мислити, знаходити та розв'язувати проблеми, використовуючи знання з різних галузей, уміння прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів розв'язку, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Активним учасником проектної діяльності стає дошкільник – він визначає мету, відкриває нові знання, вибирає шляхи розв'язання проблеми, експериментує, несе відповідальність за свою роботу.

Проектна діяльність є однією з активних видів діяльності у закладі дошкільної освіти, яка передбачає індивідуальну, парну чи групову (але самостійну) діяльність тих, хто навчається, що забезпечує гарантоване досягнення спланованого результату. Вона передбачає відхід від авторитарних і репродуктивних методів навчання, вимагає обміркованого й обґрунтованого поєднання з різними методами, формами і засобами навчання та є однією з чималої кількості інноваційних розробок у дошкільній освіті. В основі проектної діяльності – взаємодія суб'єктів освіти, яка виявляється у спільній праці, пізнанні, спілкуванні.

Для дошкільника проектна діяльність, наповнена різними видами роботи, має особливе значення, оскільки кожен із них активізує дітей, формує самостійність, розкриває природні здібності, збагачує життєвим досвідом, підвищує інтерес до пізнання. Взаємозв'язок між видами діяльності відбувається в різноманітних поєднаннях. Наприклад, у прикладному проекті, окрім трудової діяльності, має місце пізнавальна (на етапі планування проекту), спілкування (на всіх етапах), ігрова (на етапі презентації результату) тощо [6; 125]. Залежно від цілей проектної діяльності дітей різноманітні види дій, що входять до складу цієї діяльності, можуть бути скомбіновані, збагачуються додатковими умовами, обмеженнями, допоміжними етапами (для засвоєння навичок, якими дорослі вже володіють, а дітям ще потрібно навчатись).

Таким чином, застосування проектної діяльності є важливим засобом сучасної освіти та виховання, розвитку екологічної свідомості та творчих здібностей дитини дошкільного віку. Робота над проектом стимулює пізнавальну активність дошкільників, сприяє створенню плідного освітнього середовища й утвердженню принципів гуманістичного виховання за сучасних умов.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (нова редакція). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovijkomponent-doshkilnoyiosviti-na-sajt-ostatocnij.pdf>
2. Іванчук Л. І. Пошуково-дослідницька діяльність як засіб пізнавальної активності дошкільників: навч.-метод. посіб. Хмельницький, ДНЗ № 11, 2017. 89 с.
3. Козак Л. В. Проектна діяльність у закладах дошкільної освіти: навч.-метод. посіб. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2022, 176 с.
4. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу / уклад. Л. А. Швайка. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 203 с.
5. Управління проектами в закладах освіти: наук.-метод. посіб. / за ред. Л. А. Онищук, О. В. Онопрієнко, О. О. Клокуна. Київ, 2004. 250 с.
6. Шевцова О. А. Організація пізнавальної діяльності в ДНЗ. Харків: Основа, 2009. 282 с.

Харченко Алла,
старший викладач кафедри
теорії та методик початкової та дошкільної освіти
Хмельницького ОІППО імені Аатолія Назаренка

Впровадження в освітній процес дошкільного закладу психолого-педагогічного проектування.

У статті розглянуто педагогічні умови, які сприяють впровадженню технології психолого-педагогічного проектування в простір освітнього середовища ЗДО.

Ключові слова: проектування, особливості сформованості технології психолого-педагогічного проектування, професійна підготовка педагога, дидактичні аспекти побудови психолого-педагогічного проекту, перспективне планування.

Однією із найефективніших в дошкільній педагогіці є технологія психолого-педагогічного проектування, яка цілісно поєднує здобутки психологів, педагогів новаторів, знання з історії розвитку педагогіки і акумулює у технологію, що дозволяє застосовувати її відповідно до сучасних вимог освіти. Її ефективність підтверджують педагоги-практики, які діляться власним досвідом у продуктивному використанні методу проектів: З. Плохій, Н. Ярушева, Г. Градецька, А. Ромашкіна, В. Кочергіна, Л. Новіцька, М. Веракса, Г. Пантелєєв. Дані публікації конкретизують наукові розробки Н. Лисенко, Л. Калуської, М. Отрощенко, Л. Фесюкової, О. Марінушкіна, Г.Шубіної, що дає можливість назвати метод психолого-педагогічного проектування одним з перспективних у розвитку сучасної дошкільної освіти.

В основу технології психолого-педагогічного проектування було покладено педагогічні ідеї гуманізму американського філософа Джона Дьюї (I пол. ХХ ст.), асновника педагогіки прагматизму, суть якої – істинне все те, що приносить користь. Центральною фігурою у процесі навчання Д. Дьюї ставив дитину і вважав, що дитинство – це не підготовка до життя, а повноцінне життя. Проектувальна технологія, що ґрунтується на позиціях педагогіки прагматизму, передбачає погляд на виховання як на постійну реконструкцію досвіду дітей, а також відповідність їхнім інтересам і потребам. Різноманітність форм взаємодії педагога і дітей в умовах закладу дошкільної освіти створює підґрунтя для самореалізації і творчості кожного учасника освітнього процесу, дає можливість вихованцям реалізувати своє право на розвиток відповідно до своїх інтересів і здібностей, а також неодноразово застосовувати набуті знання і вміння у специфічно дитячих видах діяльності та реальному житті.

Концепція дошкільного виховання та Базовий компонент дошкільної освіти визначають сучасний дошкільний навчальний заклад як «інститут соціалізації», призначення якого – забезпечити можливість адаптації дитини від народження до шести-семи років, сформувані ціннісне ставлення до світу, навчити особистісного існування, озброїти дошкільника елементарною наукою і мистецтвом життя.

Реалізації цього призначення максимально сприяє впровадження в освітній процес дошкільного закладу психолого-педагогічного проектування. Автори теорії психолого-педагогічного проектування Т. Піроженко та С. Ладивір наголошують, що психолого-педагогічне проектування – це проект (форма перспективного планування) діяльності дітей, в якому об'єднані:

- бажання й прагнення дітей;
- завдання педагога, які впливають із галузевої програми;
- варіативність форм, методів і засобів розвивальних дій вихователя;
- психологічні закономірності природного розвитку спільної діяльності дітей і дорослого (від бажання – до творчої рівня реалізації задуму).
- Використання психолого-педагогічного проектування в освітньому процесі надає дошкільникам можливості:
 - самостійного пошуку засобів досягнення мети партнерів, часу й місця реалізації задуму;

- випробовувати свої сили, поєднуючи їх з бажаннями, практично застосовувати набуті знання й навички у взаємодії з дорослими та ровесниками;
- реалізовувати своє природне прагнення діяти творчо, активно виявляти своє ставлення до людей і середовища;
- діяти із проявами обдарованості реалізувати себе в умовах співпраці з однолітками, які здатні їх зрозуміти.

Для успішного впровадження проектної діяльності у дитячому колективі педагог із викладача перетворюється на помічника, порадирика, який завжди перебуває не «над дитиною», а поряд з нею. Важливо, щоб між учасниками освітнього процесу переважав демократичний стиль взаємин, який передбачає розуміння і прийняття дошкільника таким, який він є, прояв поваги до дитини та її батьків – учасників проекту, надання їм педагогічної підтримки. Педагог повинен розуміти, що успіх людини в сучасному світі багато в чому визначається її здатністю організовувати своє життя як проект: визначити далеку та близьку перспективи, окреслити план дій, ресурсів для виконання і, реалізувавши його, оцінити, чи вдалося досягти поставленої мети.

Щоб підготуватися до впровадження проекту педагогу необхідно:

1. Визначити тему проекту на основі вивчення інтересів дітей.
2. Розробити з урахуванням алгоритму проектної діяльності орієнтовний хід проекту, який спрямований на досягнення мети.
3. Ознайомити батьків з темою проекту.
4. Створити умови для висування проблеми, необхідної для організації проектної діяльності.
- 5 Збирати, накопичувати матеріал до різних видів діяльності дітей.
- 6 У випадку необхідності, залучити фахівців (музичний керівник, психолог та інші) до здійснення відповідних розділів проекту.
7. Орієнтовно визначити продукт для підсумкової презентації.

Психолого-педагогічне проектування взаємодії дорослого та дитини відкриває значні можливості в розвитку вільної творчої особистості дитини, спроможності діяти самостійно, відповідно до ситуації; вчить застосовувати отримані знання на практиці, готує до розв'язання конкретних завдань у реальному житті; забезпечує дитині реалізацію власних можливостей відповідно її рівня розвитку.

Психолого-педагогічне проектування – це проект (форма перспективного планування) діяльності вихованців, у якому поєднане бажання прагнення дітей, завдання педагога, визначені програмою, варіативність форм, методів та засобів розвивальних дій вихователя і дітей, психологічні закономірності природного розвитку спільної діяльності дітей і дорослого (від бажання – до творчого рівня реалізації задуму). [5.с.15]

Проектування надає дітям змогу самостійно шукати способи досягнення мети, добирати партнерів, визначати час і місце реалізації задуму; випробовувати свої можливості, зіставляючи їх із бажаннями; практично застосовувати здобуті знання та набуті навички у взаємодії з дорослими та однолітками; реалізовувати своє природне прагнення діяти творчо, активно виявляти власне ставлення до людей і середовища; дітям з проявами обдарованості реалізовувати себе в умовах співпраці з однолітками, які здатні зрозуміти та оцінити їх; користуватися правом вибору. Правильно організована проектна діяльність передбачає усвідомлену позицію кожного з учасників від початку до її завершення.

Психолого-педагогічне проектування складається з шести етапів: **мотиваційного, інформаційного, репродуктивного, узагальнюючого, творчого, рефлексивно-оцінювального**. Цей поділ є досить умовним, а назва етапу вказує на педагогічні завдання, які є домінуючими в той чи інший період дитячої діяльності[4.с.26]

Звичайно, кожен етап виконує певні навчальні, виховні, розвиваючі завдання і має свої особливості.

I. Мотиваційний етап

Мета: викликати у дітей бажання створити спільний проект (задум); визначити завдання, зміст та форми діяльності, спрямовані на його реалізацію.

Завдання педагога на цьому етапі: мотивація для формування прагнення, бажання дітей, розвиток їх внутрішньої активності; виявлення наявного рівня знань, умінь, навичок; порівняння їх з програмовими завданнями проекту; конкретизація педагогічних завдань на період реалізації проекту, з урахуванням особливостей групи.

Основні компоненти мотиваційного етапу:

- реалізація проекту починається під час будь-якого виду діяльності чи режимного процесу;
- використання ігрового прийому з метою створення мотивації (листівка; цікавий факт з телебачення, літератури; бандероль, посилка; запрошення; сюрприз у шафі, під подушкою; таємничий гість та ін.);
- визначення разом з дітьми назви та форми творчого етапу («Ходить осінь по дорогах» – вистава для дітей іншої групи або для батьків; «Оповідки осені» – виготовлення книжечки оповідань дітей; «Барви осені» – колективна робота на виставку, створену в дитячому садку; «Осінній бал» – тематичне свято; «Осінній ярмарок» – розвага, тощо);
- створення «древа цілей» (наочне зображення предмета чи образу за даною темою зі вставками, на яких записуються всі пропозиції щодо підготовки та реалізації проекту: осінній пейзаж, де на хмаринках записані завдання про неживу природу, на листочках дерев – про живу, у віконечках будинку – про роботу людей восени на природі й т.д.; кошик з прорізами для овочів, на яких зі зворотної сторони записані завдання; машина, навантажена овочами з написами зі зворотної сторони), визначення, хто і коли його виготовить;
- заохочення бажання і прагнення дітей дізнатись щось нове, схвальна підтримка й оцінка вдалих ініціативних спроб;
- пошук односторонніх-дорослих (батьків, інших працівників дитячого садка), які допоможуть реалізувати спільний задум дітей;
- вправлення у вмінні домовлятися, знаходити спільне рішення, терпляче вислуховувати один одного, не залишати без уваги жодної дитячої пропозиції;
- діагностування наявних знань, умінь, навичок дітей;
- уточнення педагогічних завдань вихователя, які впливають зі змісту і форми творчого етапу проекту, конкретизація виховних, розвиваючих і навчальних завдань.

Тривалість мотиваційного етапу, як правило, 1-3 дні.

II. Інформаційний етап

Мета: сформувати систему знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації спільного проекту та проявів творчості й фантазії.

Завдання педагога на цьому етапі: формувати вміння дітей вчитися, здобувати знання самостійно, відшукувати інформацію; поповнити, розширити, поглибити знання дітей та сформувати вміння і навички, необхідні для реалізації проекту.

Основні компоненти інформаційного етапу:

- використання форм, методів та прийомів роботи, які сприяють збагаченню вражень та активізації пізнавальної діяльності дітей: тематичні прогулянки, екскурсії, зустрічі з фахівцями, перегляд відеофільмів, прослуховування аудіо записів, проблемні ситуації, питання і пошук шляхів їх вирішення; пошуково-дослідницька робота, екскурсії за межі дитячого садка, тиждень новоприбулої дитини, розвиваючі ігри, доручення на завтра, зумисна помилка вихователя, зміна статусу вихователя на роль дитини; планування завтрашнього дня тощо;
- використання нетрадиційних прийомів, які розвивають соціальну та інтелектуальну активність дітей серед ровесників та дорослих: крісло оповідача, відкритий мікрофон, групова трибуна, прес-конференція тощо;
- заохочення дітей до самостійного пошуку й обміну інформацією, отриманою за межами дошкільного навчального закладу: з енциклопедій, спеціальної літератури, теле- та радіопередач;
- залучення батьків до пошуку необхідної інформації (домашні усні завдання) та збагачення ігрового середовища;

- поповнення предметно-ігрового середовища матеріалами з теми проекту за допомогою батьків та самих дітей;
- введення нових ігор та їх варіантів з ускладненнями, які логічно «вписуються» у зміст проекту;
- індивідуальна робота з дітьми, відсутніми на мотиваційному етапі, залучення до цього дітей з високим рівнем розвитку;
- проведення фізкультхвилинок, які за змістом пов'язані з темою проекту та видом діяльності.

• Триває інформаційний етап 3-5 днів.

III. Репродуктивний етап

Мета: сприяти практичному застосуванню набутих на інформаційному етапі знань, умінь та навичок.

Завдання педагога на цьому етапі: допомогти кожному вихованцю випробувати свої можливості, порівнявши їх з бажаннями; викликати в дітей відчуття впевненості в своїх силах, приймаючи будь-які результати дитячої діяльності; створити умови, за яких у дітей виникатиме потреба регулювати свою поведінку відповідно до набутих уявлень про морально-етичні норми загальнолюдської поведінки; відстежити динаміку розвитку кожної дитини.

Основні компоненти репродуктивного етапу:

- створення умов для послідовного перенесення отриманих знань, умінь та навичок у повсякденне життя дітей, в їх самостійну ігрову діяльність;
- використання нових, нестандартних завдань і проблемних ситуацій, які спонукають дітей до застосування отриманих знань та умінь у різних видах діяльності, спеціальних схем, символів, моделей, які активізують прагнення дітей до самостійного пошуку;
- формування комунікативних навичок під час використання різних завдань, які можна виконати, працюючи в парах, трійках, підгрупою;
- розширення ігрових можливостей дітей, вводячи нові сюжетні лінії, правила, атрибути, ігрові персонажі;
- створення спеціальних педагогічних ситуацій, які спонукають дітей до прояву самостійності, вправляють у дотриманні правил поведінки;
- заохочення дітей, особливо невпевнених у собі, за допомогою різних варіантів мовленнєвих висловлювань.

Тривалість репродуктивного етапу 3-5 днів.

IV. Узагальнюючий етап

Мета: узагальнити та систематизувати знання, вміння та навички, набуті дітьми протягом попередніх етапів.

Завдання педагога на цьому етапі: з'ясувати, чи відбулися зміни в розвитку кожної дитини; порівняти та проаналізувати результати контрольної діагностичних зрізів, спостережень за дітьми та дитячі роботи з тими, які отримали на мотиваційному етапі.

Основні компоненти узагальнюючого етапу:

- створення атмосфери доброзичливості та емоційної насиченості колективних заходів: вправління у розподілі обов'язків між собою, узгодження своїх дій з планами і бажаннями товаришів по групі в процесі спільної діяльності, спрямованої на виконання колективних робіт;
- використання нетрадиційних форм проведення узагальнюючих занять: клуб кмітливих і винахідливих, поле чудес, день ігор наших бабусь, дідусів, мам та татусів, відгадай мелодію, диспут казкових героїв, свято ледарства (які наслідки будуть для наших близьких), день нудьги (які відчуття) тощо;
- спостереження та аналіз ігрової діяльності дітей з метою виявлення нових сюжетних ліній, ролей, ігрових дій, змістовно пов'язаних з темою проекту;
- створення умов для творчого розвитку дітей шляхом зміни та ускладнення завдань, створення ситуацій, які спонукають до активного думання, міркування над фактами,

дослідницького підходу до речей, предметів, фактів, явищ, використання понять, суджень, висновків;

- проведення індивідуальної роботи з дітьми, які були відсутні на попередніх етапах, залучення до роботи з ними дітей з високим рівнем розвитку;

- аналіз готовності групи до творчого етапу.

Тривалість узагальнюючого етапу 2-3 дні.

V. Творчий етап

Мета: реалізувати спільний творчий задум, до якого готувалися на попередніх етапах, наповнити процес його втілення спалахом позитивних емоцій. Завдання педагога на цьому етапі: створити сприятливу атмосферу для розвитку творчого потенціалу дітей; заохочувати оригінальність ідей дітей, батьків та інших працівників дошкільного навчального закладу.

Основні компоненти творчого етапу:

- проведення заходу, який був задуманий на мотиваційному етапі (свято, виставка, розвага, змагання, сюжетно-рольова гра тощо);

- оформлення групової кімнати відповідно до теми проекту, підготовка костюмів, спеціальних атрибутів, музики, пісень, танців;

- використання творчих завдань під час спостережень, індивідуальної роботи, ігрової, художньої, трудової, фізичної та інших видів дитячої діяльності, які стимулюють креативність (здатність дитини до творчого рішення);

- спільна творча діяльність дітей з батьками, організація виставок, презентація дітьми робіт, виготовлених разом з членами родини, підтримка батьківської творчості в очах дітей;

- заохочення оригінальних ідей дітей, батьків, спроб подолати стандарти і стереотипи в реалізації навіть власних задумів та намірів;

- активізація позитивних емоцій під час спільних творчих справ; □ спостереження за поведінкою дітей у моменти емоційного збудження з метою визначення завдань на наступний тематичний цикл;

- стимулювання прагнення дітей поділитись позитивними емоціями з іншими людьми і порадувати тих, кого не було на святі.

Тривалість творчого етапу 2-3 дні.

VI. Рефлексивно-оцінювальний етап

Мета: проаналізувати рівень організації проекту, що було корисним та цікавим, усвідомити досвід, набутий на попередніх етапах.

Завдання педагога на цьому етапі: навчитися робити детальну психологічну характеристику розвитку дітей; усвідомлено ставитися до набутого досвіду і самоаналізу, відібрати для подальшої роботи ті педагогічні методи і прийоми, які забезпечили високі результати.

Основні компоненти рефлексивно-оцінювального етапу:

- оцінювання своєї діяльності і власних зусиль на попередніх етапах проекту, здійснивши «подорож у часі» в зворотному напрямі;

- використання виготовлених протягом проекту матеріалів (газети, «книга обліку добрих справ», «дерево цілей», дитячі роботи, костюми, скринька досягнень, атрибути) як опорних схем, щоб підтримати інтерес до теми розмови, викликати спогади, пережиті позитивні емоції;

- аналіз результатів виявлення творчості, пізнавальної активності в літературно-поетичній, ігровій, художній діяльності дітей, а також творчості та ініціативи з боку батьків;

- порівняння досягнень у різних видах діяльності кожної дитини лише по відношенню до її власних попередніх результатів, усвідомлення педагогом динаміки поведінкових і особистісних змін у розвитку кожного вихованця;

- вправлення у вмінні виражати вдячність тим, хто допоміг реалізувати спільний задум, радість за власні успіхи та успіхи дітей групи;

• підтримання найменших ініціатив, ідей щодо нового проекту, того, чим би хотіли займатися діти, що їх цікавить (саме на цьому етапі з'являються пропозиції щодо нових проектів).

Тривалість рефлексивно-оцінювального етапу 1 день.

Наступну тему проекту варто розпочинати лише за умови, що діти вичерпали всі можливі, творчі ресурси з минулої теми, і більше немає ідей. Планування навчально-виховної роботи за проектною моделлю не обмежує дій вихователя жорсткими нормами побудови освітнього процесу, оскільки практично неможливо наперед передбачити і чітко розпланувати хід того чи іншого заняття, спостереження чи гри. Тому вихователь може міняти розклад занять, надаючи перевагу інтегрованим видам. Проте дуже важливо, щоб педагог чітко усвідомив і спланував кожен крок проектування спільної з дітьми діяльності, визначивши тему проекту, його мету (навчальну, розвиваючу, соціалізуючу, виховну), орієнтовну тривалість проекту (в групах раннього віку – один день; у молодшій групі – декілька днів; у середній, старшій – від двох тижнів до одного місяця), види діяльності та зміст роботи з дітьми на кожному етапі.

Висновки. Кожен педагог, який прагне працювати інноваційно, має усвідомити, що його навчальний вплив не може здійснюватись без реальної активної діяльності самої дитини. Зміна ставлення педагога до вихованців полягає в тому, що він має сприймати кожну дитину як рівноправного партнера, як особистість, рахуватись з її бажаннями, визнавати за нею право спілкуватись з педагогом на рівних, висловлювати та відстоювати свою думку.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція).-К. 2021.- с.38
2. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу / Укладач Л.А.Швайка. – Х. : Вид. група «Основа», – 2010. – 203 с.
3. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку : форми здобуття, організація і зміст роботи : Збірник методичних матеріалів [Текст] / [авт.-упоряд. : О.П.Долинна, А.П.Бурова, О.В.Низковська, Т.П.Носачова]. –Тернопіль : Мандрівець, – 2011. – 480 с.
4. Піроженко Т. Особистість дошкільника : перспективи розвитку / Т.Піроженко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 136 с.
5. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі / Упорядник Ю.Д.Буракова. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. – 204 с

Шмельова Алла,

вихователь-методист

закладу дошкільної освіти №10 «Золота рибка»

Красилівської міської ради

Хмельницької області

Роль педагога в організації проектної діяльності в закладах освіти

Стаття містить інформацію про використання проектів в закладах дошкільної освіти, їх важливість в сучасних умовах під час навчального процесу та розвитку дітей дошкільного віку. Розповідається про роль педагога в організації проектної діяльності.

Ключові слова: сучасність, проект, педагог, розвиток, діяльність.

Keywords: modernity, project, teacher, development, activity.

Проект та його особливості в закладах дошкільної освіти. Складні та суперечливі процеси, що відбуваються у сучасному українському суспільстві, висувають проблеми забезпечення нових підходів до організації діяльності дошкільного навчального закладу. Нові форми дошкільної освіти створюють сприятливі умови для реалізації педагогічної ініціативи, упровадження наукових доробок, утілення принципів оновленого змісту дошкільної освіти. Модернізація змісту дошкільної освіти – важливий чинник розвитку системи національної освіти в цілому. Важливо, щоб учителі та вихователі поставилися до цього не тільки як до необхідного нововведення але як і до власної творчої справи. Тому

проектна діяльність у роботі ЗДО – вимога часу, спрямована на забезпечення адекватності навчально-виховного процесу та його результатів до сучасних вимог суспільства. Проектна діяльність стала стимулюючим чинником у розвитку дошкільної освіти. Дошкільні навчальні заклади з метою вдосконалення навчально-виховного процесу використовують спеціалізовані програми, альтернативні методики та спадщину видатних педагогів. Шляхом інноваційних підходів до змісту і форм методичної діяльності, зокрема, через впровадження проектного методу в діяльності дошкільного закладу реалізуються актуальні задачі зростання професійної майстерності вихователів сучасних дошкільних навчальних закладів. Сучасний учитель-вихователь завжди знаходиться в пошуку нових, більш ефективних технологій, покликаних сприяти розвитку творчих здібностей дітей, формуванню навичок саморозвитку і самоосвіти. У зв'язку з цим, метод проектів набуває більшої актуальності, оскільки покликаний скорегувати і збагатити навчальний процес. «Все, що пізнаю, знаю, для чого мені це потрібно і де, і як можу застосувати ці знання» – це основна теза сучасного розуміння методу проектів, що привертає увагу багатьох освітніх систем, які прагнуть знайти розумний баланс між академічними знаннями і прагматичними вміннями.

Проект – це усвідомлене, осмислене внутрішнє бажання досягти певної цілі, отримати результат, це послідовна діяльність, що виконується для досягнення реальної мети та розв'язання життєвої проблеми, це мета, прийнята і засвоєна дітьми, актуальна для них самодіяльність, конкретна практична творча діяльність, поетапний рух до реалізації мети. Проект – метод педагогічно-організованого засвоєння дитиною навколишнього середовища, ланка системи виховання у ланцюзі розвивальної особистісної програми. Із запропонованих визначень можемо зробити висновок:

- метод проектів відкриває значні можливості в розвитку вільної творчої особистості дитини, спроможності діяти самостійно, відповідно до ситуації;

- метод проектів співзвучний сучасним життєвим позиціям: дитина робить із задоволенням тільки те, що вибрала і їй цікаво;

- іноді знання, отримані дітьми залишаються теорією, а мета методу проекту – навчити застосовувати досліджувану теорію на практиці для розв'язання конкретних завдань в реальному житті;

- індивідуальний темп діяльності над проектом забезпечує дитині реалізацію власних можливостей згідно з її рівнем розвитку. Таким чином, метод проектів – це педагогічна технологія, що містить сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів та прийомів, творчих за суттю. Вміння користуватися методом проектів – є показник високої кваліфікації вчителя, вихователя їх прогресивної методики навчання і розвитку дітей.

Метод проектів в ЗДО. Відомо, що будь-яке навчання потрібно починати з дитинства. Тому і впроваджувати даний метод буде доцільним, починаючи з найпершої освітньої ланки – дитячого закладу. Розглянемо основні аспекти проектування у дошкільному закладі. Провідним аспектом проектування є пізнавальна діяльність дошкільника. Вона розглядається як «найважливіший процес накопичення духовних цінностей, що відображає закони природи, суспільства, міжособистісних стосунків і є складним процесом переходу дитини від незнання до знання, від випадкових спостережень і розрізнених відомостей до системи знань. Метою проектною діяльності є стимулювання пізнавальної активності, яка забезпечує інтелектуальний розвиток дитини. У проектній діяльності під керівництвом вихователя дошкільник розкриває нові знання і факти, здійснює відкриття, які мають суб'єкту значущість, а оволодіння новими знаннями відбувається в умовах активної розумової діяльності. Процес пізнання як складова частина проектною діяльності дошкільників зазвичай супроводжується емоційними переживаннями новизни, незвичності навчальною ситуацією та почуттям особистої значущості. Таким чином, знання наповнюються доступними дитині поняттями і, як наслідок, стають більш стійкими. Зауважимо, що в пізнавальній діяльності дітей не так яскраво відчувається результат, як, зокрема, у трудовій чи ігровій, однак вплив самого процесу на особистісний розвиток дошкільника складно переоцінити. Окрім пізнання, важливою є також трудова діяльність. Під її впливом відбувається найбільш сприятливе й успішне формування особистості дошкільника. У

трудо́вій діяльності дитина пізнає важливі соціальні процеси, усвідомлює значення праці в житті людини, в її взаємодії з довкіллям, набуває трудових умінь і навичок. Водночас інтелектуальний і творчий характер трудової діяльності, передбачений проектною діяльністю, наповнює навчальні поняття конкретним змістом, удосконалює способи пізнавальної діяльності. Реальність результату проектної діяльності дозволяє дошкільнику відчути задоволення від власної роботи, а також сприяє утворенню і розвитку важливих мотивів діяльності: соціальних, пізнавальних, мотивів самоствердження та ін. Елементи трудової активності, відображені в проектній діяльності, стимулюють успішне формування духовності та моральності особистості дитини, визначають готовність до свідомої праці. У роботі над кожним із видів навчальних проектів присутній такий вид діяльності, як спілкування. Спілкування є необхідною умовою формування і розвитку суспільства й особистості. У процесі комунікації відображається, передається і засвоюється соціальний досвід. Спілкування відбувається на кожному етапі проектної діяльності: дошкільник отримує раціональну інформацію; формує способи розумової діяльності; наслідуює і запозичує емоції та почуття інших; отримує досвід роботи у групі. Засобами спілкування регулюються відносини між суб'єктами проектної діяльності на основі спільних цілей, формуються моральні засади особистості, розвиваються комунікативні вміння. Спілкування спонукає дитину до самопізнання, оскільки дає змогу в процесі взаємодії з іншою людиною оцінювати власні мотиви. Ігрова діяльність є однією з пріоритетних у дошкільному віці. Використання її розвивального потенціалу в проектній діяльності створює атмосферу активності, творчого пошуку, емоційності, невимушеності. Наприклад художня діяльність дає можливість долучитися до безпосереднього спілкування з мистецтвом, яке заповнює сферу пізнання природи, людини, суспільства, а «суспільно-корисна діяльність сприяє збагаченню освітнього процесу соціальною мотивацією, осмисленням цінності практичної діяльності на користь іншим, її морального смислу». Для дошкільника проектна діяльність, наповнена різними видами роботи, має особливе значення, оскільки кожен із них активізує дітей, формує самостійність, розкриває природні здібності, збагачує життєвим досвідом, підвищує інтерес до пізнання. Взаємозв'язок між видами діяльності відбувається в різноманітних поєднаннях. Наприклад, у прикладному проекті, окрім трудової діяльності, має місце пізнавальна (на етапі планування проекту), спілкування (на всіх етапах), ігрова (на етапі презентації результату) тощо. Залежно від цілей проектної діяльності дітей різноманітні види дій, що входять до складу цієї діяльності, можуть бути скомбіновані, збагачуються додатковими умовами, обмеженнями, допоміжними етапами (для засвоєння навичок, якими дорослі вже володіють, а дітям ще потрібно навчатися).

Головні завдання розвитку у дошкільному віці, це:

- входження дітей у проблемну ігрову ситуацію;
- активізація бажання пошуку шляхів розв'язання проблемної ситуації;
- формування початкових передумов дослідницької діяльності.

У старшому дошкільному віці - це:

- формування передумов пошукової діяльності, інтелектуальної ініціативи;
- розвиток уміння визначати можливі методи розв'язання проблеми за допомогою дорослого а потім самостійно;
- розвиток бажання користуватися спеціальною термінологією;
- ведення конструктивної бесіди в процесі дослідницької діяльності.

Для чіткого уявлення вихователя про метод проектів, його впровадження в діяльність з дошкільниками необхідно розмежувати два типи проектів:

- 1) проектну діяльність вихователя
- 2) методику, за якою вихователь організує проектну діяльність дітей.

Структура навчального проекту така:

- постановка проблеми
- визначення мети
- фаза розробки – складання плану
- фаза реалізації
- фаза завершення – оцінка результатів, визначення перспектив розвитку.

За допомогою проєктів вихователь може досягти успіху у розв'язанні багатьох проблем у професійній діяльності. Це може бути, наприклад: оновлення дидактичного забезпечення навчального осередку групи; організація виїзного пізнавально-розважального заходу; розробка і впровадження тематичних планів нового спрямування, ознайомлення з темою, методом занурення тощо. Нарівні з цим темою його проєкту може бути організація проєктної діяльності дітей із певної теми.

Отже, використання методу проєкту в освітньому процесі ЗДО допомагає навчитися працювати в команді, виробляється власний алгоритм дій для досягнення поставленої мети, педагоги вільні у виборі способів і видів діяльності. Навіть невдало виконаний проєкт сприяє розвитку професіоналізму. Аналіз проєктної діяльності та розуміння помилок створюють мотивацію до повторної діяльності, спонукають до самоосвіти.

Проєктування дитини передбачає співпрацю вихователя з дитиною у творчій діяльності з розв'язання нових для дитини проблем. Учений М. Подьяков виділив два типи дитячої активності:

- 1) власну активність дитини, яка повністю визначається нею;
- 2) активність дитини, яка стимулюється дорослим.

Завдання вихователя створити проблемну ситуацію, пробудити у дитини потребу в розв'язанні проблеми. Створити умови для знаходження способів її розв'язання у зоні найближчого розвитку дитини та створення кінцевого продукту у змістовній і насиченій взаємодії з дитиною. Мета дитини – знайти відповіді, створити кінцевий продукт, поставити нові питання. Після завершення дітьми проєкту, проєкт вихователя продовжується аналізом ефективності і недоліків, визначаються шляхи вдосконалення та реалізація нової проблеми.

Умови успішного здійснення проєкту:

- урахування бажань і досвіду учасників проєкту - вихователя і дітей;
- наявність проблеми, інтригуючий початок, виділення протиріччя;
- співробітництво вихователя і дітей, зацікавленість вихователя дитячими проблемами, заняттями;
- свобода дітей у вираженні власної думки, виборі діяльності;
- наявність інформаційної та матеріальної бази;
- знання методики.

Проблемність, протиріччя забезпечують відкритість до нового, формують схильність до самонавчання і саморозвитку дитини.

Виділимо позитивні моменти технології проєктної діяльності з дітьми старшого дошкільного віку:

- зміна позиції вихователя (з носія готових знань він перетворюється в організатора пізнавальної, дослідницької діяльності своїх вихованців);
- змінюється психологічний клімат у групі;
- знання, набуті в ході реалізації проєкту, стають надбанням особистого дитячого досвіду, тобто, знання потрібні дітям і тому цікаві;
- діти набувають вміння міркувати: вчать ставити мету, добирати засоби для її досягнення, оцінювати наслідки;
- розвиток комунікативних навичок: уміння домовлятися, приймати чужу точку зору, вміння відгукуватися на ідеї, що висуваються іншими, співпрацювати, сприяти – інакше мета, до якої діти прагнуть, не буде досягнута;
- самоконтроль, свідомо дисциплінованість в групі.

Таким чином, зв'язок соціального життя в групі з моральним вихованням і інтелектуальним розвитком забезпечує цілісність розвитку особистості дитини.

У межах роботи над проєктом необхідно враховувати:

- вікові особливості дітей дошкільного віку, не ставити перед ними віддалені завдання, не вимагати охоплення одночасно декількох напрямків діяльності;
- враховувати запити та побажання батьків, створювати умови для сприятливого клімату взаємодії з батьками;

- диференціація взаємодії різних груп педагогічного колективу, забезпечення сприятливих умов, за яких у кожному педагогові бачать особистість, поважають його вибір, спонукають аргументувати, пропонувати, аналізувати, надають можливість стати архітекторами власного професійного життя.

Індивідуальні короткочасні проекти об'єднуються у певну систему — складні довгострокові проекти. Специфікою проекту є його комплексний інтегрований характер (наприклад: взаємозв'язок екологічного виховання з естетичним, економічним вихованням; практична спрямованість, залучення дитини до творчої діяльності, організація взаємодії дитини з соціальним міським середовищем).

Реалізація проекту здійснюється в ігровій формі, із залученням дітей до різних видів творчої та практичної діяльності, в безпосередньому контакті з різними об'єктами соціального середовища (екскурсії, зустрічі з видатними людьми, ігри, практично корисні справи).

Проекти реалізуються в будь-якому об'єднанні дошкільників (у групі, підгрупі, одночасно в декількох групах, по всьому закладу, у соціумі мікрорайону та ін.); розподіляються на декілька вікових рівнів їх реалізації.

Від самого народження дитина є першовідкривачем, дослідником навколишнього світу. Усім відомо, що саме дітей 3-5 років називають «чомучками». Пізнавальна активність дітей цього віку є дуже високою.

Усі проекти проводяться в межах дошкільного закладу, як правило між групами учасників, але трапляються особистісні, індивідуальні проекти. У проекті можна об'єднати зміст навчання з різних галузей знань, крім того, виникають можливості в організації спільної пізнавально - пошукової діяльності дошкільників, педагогів та батьків.

Основною метою проектного методу в закладі є розвиток вільної творчої особистості дитини, який визначається завданнями розвитку і дослідницької діяльності дітей.

Роль педагога в проектній діяльності. Важливо, що вміння користуватися методом проектів – показник високої кваліфікації вихователя, його прогресивної методики навчання і розвитку дітей. Нові форми співдіяльності, співтворчості дозволяють знаходити джерело не тільки емоційно-насичених переживань, але і розвитку (зі збереженням індивідуальності кожного). Таким джерелом може стати творчий проект, суть якого – свобода його учасників у висловлюванні власної думки, виборі змісту і засобів розв'язання проблеми. Освітній простір, у якому вихователь ефективно застосовує проблемне навчання, є таким, що навчає дитину навчатися. Така діяльність стимулює розвиток дитини .

Міра участі вихователя у роботі над проектом визначається досвідом дошкільників. Так, на початковій стадії ознайомлення з цим видом діяльності вихователь є безпосереднім її керівником. Він планує діяльність дошкільників; організовує виконання дослідження; допомагає знаходити інформацію, вчить опрацьовувати її; стежить за дотриманням термінів виконання проекту; спільно з дошкільниками організовує презентацію результатів; бере безпосередню участь в оцінюванні діяльності. За умови наявності в дітей певного досвіду проектної діяльності вихователь виконує роль рівноправного учасника, а координацію роботи дошкільників здійснює приховано. Більшу активність він виявляє на початковому етапі проектування, а далі виконує роль лише консультанта чи радника.

Проектна діяльність має два аспекти: педагогічний і психологічний. Доктор психологічних наук Т.Піроженко визначає метод проектів як «психолого-педагогічне проектування». Роль педагога у цій діяльності має велике значення. Педагог надає дітям змогу бути діяльними, самостійними, творчими, стимулює пошук ними власних шляхів розв'язання проблем та практичного застосування надбаних знань і вмінь. Дитяча проектна діяльність має свої вікові розмежування. До п'яти років проектну діяльність дитини розглядають на наслідувально-виконавському рівні. Відсутність необхідного життєвого досвіду не дає дитині змогу повною мірою проявляти самостійність у виборі проблеми та способів її розв'язання. Тому активна роль відведена дорослому. Уважне ставлення до потреб дітей, вивчення їх інтересів дає змогу без труднощів визначити проблему, що «замовляють» діти. Інтерес до змісту проекту залежить від задоволення різних інтересів дитини; реалізації її потреб в активній діяльності, самовираженні; захопленості спільною

діяльністю з дорослими. Перші спроби дітей самостійно розв'язати проблему необхідно помічати й заохочувати.

Підсумок. За допомогою педагога та створеної ним проектною діяльністю діти поглиблюють своє творче ставлення до навколишньої дійсності, навчаються встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у світі. Досягаючи поставленої перед собою конкретної мети, дошкільники діють свідомо, із задоволенням, без примусу, бо проблема, за розв'язання якої вони свідомо беруться, має для них внутрішню цінність, пов'язана з їхніми потребами та інтересами.

Список використаних джерел та літератури

1. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Київ : Слово, 2008. 408 с.
2. Веракса Н.Е. Проектная деятельность дошкольников : пособие. Москва : Мозаика-Синтез, 2008. 112 с.
3. Волжина О.Б. Метод проектов в воспитании и обучении детей дошкольного возраста : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Москва, 2014. 21 с.
4. Гавриш Н. Проектна модель організації освітнього процесу. Дошкільне виховання. 2009. № 6. С. 9–11.
5. Землянская Е.Н. Учебные проекты дошкольников. Дошкольное воспитание. 2015. № 9. С. 55–59.
1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) [Текст] / Науковий керівник А. М. Богуш – К.: Спеціальний випуск журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу». – 2012. – 64 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання: [Підручник для педагогів]. – Київ, українська видавнича спілка, – 1997. – С. 331–353.
3. Веракса М. Організація проектною діяльністю у дитячому садку: творчі проекти [Текст] / Веракса М., Веракса О. // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – №2. – С. 31–36.
4. Веракса Н. Е. Проектная деятельность дошкольников. Пособие для педагогов дошкольных учреждений [Текст] / Веракса Н. Е., Веракса А. Н. – М.: Мозаика-Синтез, 2008. – 112 с.
5. Горбуленко Л. В. Тематичні проекти для дітей старшого дошкільного віку / Горбуленко Л. В., Святко О. М [Електронний ресурс] // Формування життєвої компетентності у дошкільника. Навчально-методичний збірник / Упорядник Коршунова Т. Л. – Полтава: ПОІППО – 2011. Режим доступу: <http://poippo.pl.ua/otmz/biblioteka/zbirnik3.pdf>
6. Коршунова Т. Л. «Диференційований підхід до типів проектування» [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://poippo.pl.ua/otmz/kruglyj_stol